



# קובץ פסקי דין עבירות משמעת של עובדי הוראה לשנת 2004

שניתנו בבית הדין למשמעת של  
עובדי המדינה בירושלים

כ"ג באב התשס"ה  
28 באוגוסט 2005

לכבוד

---

שלום רב,

**הנדון: פסקי דין בנושא עבירות משמעת של עובדי הוראה לשנת 2004**

בחוברת זו מרוכזים פסקי דין של בית המשפט העליון היושב כערכאת ערעור על פסקיו של ביה"ד למשמעת ופסקי הדין שניתנו ע"י ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה בירושלים בין חודש ינואר לחודש דצמבר 2004.

החוברת מחולקת לפי סוג העבירות, כאשר עבירות התקיפה לסוגיהן, של תלמידים ע"י מוריהם תופסות חלק נכבד ברשימת פסקי הדין שניתנו במהלך השנה האמורה. עבירות נוספות של עובדי הוראה מופיעות בחוברת, נסבות על מעשי זיוף בקשר למילוי התפקיד או מחוצה לו וכן על עבירות של הטרדה מינית ועבירות אחרות, כמפורט בחוברת זו.

מבנה החוברת כולל תוכן עניינים המחולק לפי סוגי העבירות ותמציות פסקי הדין שניתנו ע"י בית המשפט העליון וע"י ביה"ד, ולאחריהן מופיע פסק הדין עצמו כפי שניתן ופורסם ע"י ערכאות השיפוט האמורות.

יוער כי באותם מקרים שבהם פסקי דין של ביה"ד למשמעת נדונו ע"י בית המשפט העליון בעקבות הגשת ערעור ע"י התביעה או הנאשם. בחוברת מופיע רק פסק דינו של בית המשפט העליון הסוקר את עיקרי פסיקתו של בית הדין.

חוברת זו של בית הדין ביושבו כבית הדין למשמעת בירושלים מתפרסמת כחוברת שלישית. החוברות מופיעות באתר האינטרנט של הנציבות בכתובת:

[WWW.CIVIL-SERVICE.GOV.IL](http://WWW.CIVIL-SERVICE.GOV.IL), באתר, מדף הבית יש להיכנס ל"בית הדין

למשמעת".

מובעת בזאת תודה מיוחדת לחניכת ביה"ד הגב' נעמי מירן על סיועה בעריכת החוברת, ולגב' אילנית שריקי על הדפסתה.

בכבוד רב,

יוסף תלרז, עו"ד  
אב בית הדין למשמעת

## תוכן עניינים

### א. הליכים בביהמ"ש העליון

מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
עש"מ 2868/04	ניצול מרות וסמכות של מפקח	6

### ב. אלימות פיזית ומילולית

מס'.	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 29/04	אלימות של מורה כלפי תלמידה	13
2.	בד"מ 25/04	אלימות מילולית ופיזית מתמשכת של מורה כלפי תלמידה	23
3.	בד"מ 97/03	החזקת תלמיד אסמטי בכוח בכיתה בה פוזרה אבקת כיבוי	33
4.	בד"מ 56/04	הכאת תלמידים והסבת פגיעה גופנית	39
5.	בד"מ 156/02	אלימות של מורה כלפי תלמידתה בסיומו של טיול	50
6.	בד"מ 46/04	אלימות של מורה כלפי תלמידים קטינים באמצעות בעיטה, סטירה וצביטה	57
7.	בד"מ 16/04	אלימות של מורה כלפי תלמיד ע"י משיכה בכח	63

### ג. הטרדות מיניות

מס'.	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 189/01	הטרדה מינית של מורה כלפי מורות ביה"ס	69
2.	בד"מ 105/03	התנהגות בעלת אופי מיני כלפי תלמידה	78

**ד. עבירות שלא במסגרת מילוי התפקיד**

מס'	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 112/03	תקיפת עובד ציבור	85
2.	בד"מ 82/03	התקהלות והתפרעות אסורה	90
3.	בד"מ 96/04	התפרצות והיזק בזדון על ידי מורה	96
4.	בד"מ 38/04	תקיפת בת זוג	105
5.	בד"מ 6/04	הפרת הוראה חוקית ותקיפת בת זוג	115

**ה. החלטות**

מס'	מספר בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	168/02	סגירת דלתיים בעבירה של הטרדה מינית	121
2.	79/04	בקשה לביטול תובענה	127

**פסק דין של**

**בית המשפט העליון**

**עש"מ 2868/04 - ניצול מרות, סמכות ותלות בהטרדה מינית**

**תמצית הפסק**

המערער, שהורשע בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בעבירות משמעת שונות שבגינן קיבל נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה ממילוי תפקידי הוראה וניהול למשך חמש שנים, ערער על ההרשעה ועל חומרת העונש. לנאשם יוחסו שתי עבירות של הטרדה מינית וניצול סמכותו אולם בית הדין הרשיע את המערער על האישום הראשון ואילו לגבי האישום השני קבע כי יש לזכותו מחמת הספק בביצוע הטרדה מינית אולם קבע כי התקיים ניצול המרות והסמכות של המערער והתנהגות שאינה הולמת עובד המדינה.

באת כוחו של הנאשם בטיעוניה טענה כנגד ממצאי המהימנות שקבע בית הדין. כמו כן, נטען כי מרגע שבית הדין החליט לזכות את המערער בקשר לאישום השני, היה מקום לזכותו "אוטומטית" מהעבירה של התנהגות בלתי הולמת. בנוסף, טענה באת כוחו של המערער כי חומרת אמצעי המשמעת שהוטלו על מרשה אינם תואמים את התנהגותו של המערער.

כב' השופטת בינייש החליטה לדחות את הערעור שהוגש בשל טעמים אלה:

ערכאת הערעור אינה מתיימרת להתערב בממצאים העובדתיים שבית הדין הכריע בהם נוכח התרשמותו של בית הדין.

הטענות של באת כוחו של המערער אינן מבוססות ואין בהן ממש.

אין לקבל את טענת באת כוחו של המערער כנגד האישום השני לפיה לא היו בין המערער למתלוננת נשוא האישום השני יחסי מרות חרף העובדה כי הוא לא היה הממונה הישיר שלה. התקיים במקרה זה ניגוד עניינים בין המצב בו היה המערער לבין מצבה של המתלוננת, אשר נוצל על ידו.

בית המשפט העליון החליט לדחות את הערעור על כל ראשיו, לרבות לגבי אמצעי המשמעת שהוטלו על ידי ביה"ד.

ניתן ביום ט"ו התשס"ד - 4.7.04 בפני כב' השופטת ד.בינייש.

## בבית המשפט העליון בירושלים

עש"ם 2868/04

בפני : כבוד השופטת ד' ביניש

המערער :

נ ג ד

המשיבה : נציבות שירות המדינה

ערעור על פסק-דין של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה מיום 22.2.03 בבד"מ 5/01 שניתן על ידי כבוד השופטים : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין ; עו"ד ניצה אדן-ביוביץ – מ"מ אב בית הדין ומר נחום ברזילי

תאריך הישיבה : כ"ד בניסן התשס"ד (15.6.2004)

בשם המערער : עו"ד דפנה זאק-רוזנפלד ; עו"ד פתחי שחאדה

בשם המשיבה : עו"ד אורי כרמל

### פסק-דין

המערער הורשע בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו- 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), תשכ"ג-1963 (להלן : החוק). על המערער הוטלו אמצעי המשמעת הבאים : נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה ממילוי תפקידי הוראה ותפקידים ניהוליים במשרד החינוך למשך 5 שנים. בפניי ערעור כנגד ההרשעה ולחלופין, כנגד חומרת העונש.

### רקע עובדתי

1. ביום 28.12.00 הוגשה נגד המערער תובענה בה נטען כי, בעת שהועסק במשרד החינוך, כמפקח על בתי ספר יסודיים באזור הדרום, הטריד מינית שתי מורות שעבדו בבתי ספר באזור זה. על פי האישום הראשון, ביום 23.2.00, בעקבות מפגש שערך המערער עם צוות מורי בית הספר היסודי בקיבוץ איילות, סוכם בין המערער לבין אחת המורות, המתלוננת ש.ג, כי יפגשו לשיחה נוספת בנוגע לנושאים שעלו במפגש הכללי. הפגישה נערכה בלובי המלון בו שהה המערער ובמהלכה החמיא המערער ליופיה של המתלוננת, החזיק את ידה וליטף את ירכה על אף מחאותיה.

בתום הפגישה ליווה המערער את המתלוננת לרכבה שם חיבק אותה בניגוד לרצונה וניסה לנשקה על שפתיה אך המתלוננת הסיטה את ראשה והמערער נישק אותה על לחיה. לאחר שהשתחררה המתלוננת מחיבוקו של המערער היא נכנסה לרכבה ועזבה את המקום. על פי האישום השני, במהלך החודשים יוני ויולי של שנת 2000, בשלוש הזדמנויות שונות, נפגש המערער עם המתלוננת א.כ., מורה בבית ספר יסודי באילת, בחדרו במלון ובמהלכן של פגישות אלו הטריד אותה מינית. על פי המתואר בכתב האישום, בפגישתם הראשונה החמיא המערער למתלוננת, נשק לה בעורפה, חיבק אותה, נגע בחזה, הכניס ידו לתחתוניה ונגע באיבר מינה, הוריד את חולצתה וניסה להוריד את מכנסיה – כל זאת חרף התנגדות המתלוננת. בסופו של דבר, "נרגע" המערער, התנצל בפני המתלוננת וביקש כי תשכב עימו במיטה אך המתלוננת סרבה ועזבה את החדר. לאחר מפגש זה התקשר המערער למתלוננת מספר פעמים מתוך ניסיון לשכנעה להפגש עימו שוב אך המתלוננת הבהירה לו כי אין ברצונה לנהל עימו קשר רומנטי. למרות זאת, ביום 6.7.00, הגיעה המתלוננת בשנית לחדרו של המערער במלון. גם במהלך פגישה זו נגע המערער באיבריה האינטימיים של המתלוננת חרף בקשתה כי יפסיק. בשלב מסוים הפשיל המערער את מכנסיו ומשסירבה המתלוננת לבצע בו מין אוראלי, הניח את ידה על איבר מינו עד שהגיע לפורקן. למחרת הגיעה המתלוננת לחדרו של המערער בשלישית והוא החל שוב לגעת בגופה עד שאיימה כי תקרא לאנשי הביטחון של המלון ואז הפסיק המערער את מעשיו והתנצל. במעשים המתוארים בשני האישומים הנ"ל, כך נטען, הפר המערער את הוראות סעיפים 3(א)(2), (3) ו- (4) לחוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998 וכן את הוראות סעיפים 43.421 (ב)(2) ו- (3) לתקשי"ר. המערער הועמד לדין משמעתי בגין עבירה על סעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק.

2. בבית הדין כפר המערער באישומים שיוחסו לו. ביחס לאישום הראשון טען המערער כי התנהגותו פורשה באופן שגוי על ידי המתלוננת ש.ג. וכי למעשה התנהגותו היתה נטולת הקשר מיני. המערער טען כי כוונתו היתה רק לעודד את ש.ג., שהיתה נסערת מהאפשרות כי בית הספר בו עבדה ייסגר. המערער הכחיש כי חיבק את המתלוננת בניגוד לרצונה וביחס לנשיקה טען כי כל רצונו היה ליתן למתלוננת נשיקת פרידה חברית. עוד טען המערער כי מטרת התלונה נשוא האישום הראשון היתה ליצור עליו לחץ כדי שימנע מלהמליץ על סגירת בית הספר בקיבוץ איילות וכי מנהלת בית הספר היא זו שעודדה את המתלוננת ליתן פרשנות מינית שגויה לארועים המתוארים באישום. ביחס לאישום השני טען המערער כי בינו לבין המתלוננת א.כ. היו יחסים רומנטיים שנערכו מרצונם החופשי של שני הצדדים. המערער טען כי חיזר אחר המתלוננת א.כ. והיא נעתרה לו באופן חלקי כשהסתייגותה היחידה נבעה מכך שהיה נשוי. עוד טען המערער כי למערכת היחסים בינו לבין א.כ. לא היה כל קשר למסגרת העבודה.

### פסק דינו של בית הדין

3. בית הדין הרשיע את המערער באישום הראשון. ביחס לאישום השני, בית הדין זיכה את המערער, מחמת הספק, מביצוע הטרדה מינית אך הרשיע אותו בהתנהגות שאינה הולמת עובד מדינה. בית הדין קבע כי, ביחס לשתי המתלוננות, התקיים יסוד של מרות ביחסים שבינן לבין המערער, על אף שלא התקיימו יחסי כפיפות ישירים, שכן המערער היה בעל מעמד בכיר במשרד החינוך ובעל יכולת השפעה באשר לקידומן ושיבוצן של המתלוננות – וכך גם נתפס בעיניהן. באשר לאישום הראשון, קבע בית הדין כי יש ליתן אמון מלא בעדותה של המתלוננת ש.ג. וכי הארועים נשוא האישום הראשון נשאו אופי מיני ולא אופי חברי, כגרסת המערער. בית הדין מצא כי גרסת המתלוננת נתמכת בראיות ובעדויות שהוצגו בפניו ובין השאר קבע כי מהימנות עליו עדויותיהם של בעלה של המתלוננת ושל מנהלת בית הספר, אשר להם סיפרה המתלוננת את שארע בפגישה, לאחר שחזרה לביתה.



בית הדין דחה את גרסת המערער לפיה מעשיו פורשו באופן מוטעה וקבע כי מעשיו המערער היו בעלי אופי מיני תוך ניצול מעמדו כמפקח ונוכח יכולתו להשפיע על עתידה המקצועי של המתלוננת, במיוחד בהתחשב בעובדה כי בית הספר בו עבדה היה מצוי בסכנת סגירה. על כן קבע בית הדין כי המערער הטריד מינית את המתלוננת וביחס לאישום הראשון הרשיעו בעבירת משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק.

באשר לאישום השני, קבע בית הדין כי אין מחלוקת של ממש בין הגרסאות השונות באשר להשתלשלות העובדתית של האירועים נשוא האישום ולמעשה, השאלה בה יש להכריע היא אם המעשים בוצעו אגב ניצול של סמכות ומרות ואכן מהווים הטרדה מינית. בית הדין בחן את עדותה של המתלוננת א.כ. והתרשם כי המתלוננת לא נותרה אדישה לחיזוריו של המערער והיתה מידה של שיתוף פעולה מצידה. בית הדין מצא כי קיים ספק אם שיתוף פעולה זה נבע מחששה של המתלוננת לנוכח מעמדו של המערער ועל כן קיים ספק ביחס לקיום היסוד של ניצול מרות ביחסים שבין המערער למתלוננת א.כ. ומשכך, אין לקבוע כי במקרה זה בוצעה הטרדה מינית. עם זאת, בית הדין הגיע למסקנה כי הקשר הרומנטי בין המערער למתלוננת א.כ. "היה שזור בתקוותה [של המתלוננת – ד.ב.] שהנאשם יטפל בענייני קידומה, העברתה ושיבוצה, טיפול מיוחד, שמנוגד לנהלים של משרד החינוך" וכן כי המתלוננת זכתה, בעקבות הקשר שלה עם המערער, "לפתיחתו של צינור קשר אישי...בנוגע לבקשת העברתה לצפון וביטולה, תוך עקיפת ממונה ישיר". יצוין כי בפני בית הדין הובאו ראיות ועדויות על כך שהמתלוננת העבירה למערער בקשות לשיבוץ שלא על פי נהלי המשרד וכי בקשות אלו זכו לטיפול חריג. לנוכח האמור לעיל קבע בית הדין כי בכך שקיים קשר אינטימי עם מורה הנתונה לפיקוחו ונעתר לבקשותיה, התנהג המערער התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ושעלולה לפגוע בתדמיתו של שירות המדינה ועל כן יש להרשיעו בעבירה על סעיף 17(3) לחוק.

4. בעקבות הרשעתו השית בית הדין על המערער את אמצעי המשמעת שפורטו לעיל. בית הדין פרט את השיקולים שעמדו לנגד עיניו בהטילו את אמצעי המשמעת האמורים ובין היתר את הצורך בענישה מרתיעה במקרים של הטרדה מינית. עוד עמד בית הדין על החומרה הקיימת במעשיו המערער במיוחד לנוכח מעמדו הניהולי והבכיר במשרד החינוך וכן לנוכח היותו איש חינוך המופקד על איכות תפקודם של מורים ומורות. יצוין כי, למרות חומרת המעשה, לא ראה בית הדין לפגוע בזכויותיו הממוניות של המערער וזאת לנוכח נסיבות העבירות בהן הורשע המערער וכן לנוכח נסיבותיו האישיות. על פסק דינו של בית הדין הוגש הערעור שבפניי המכוון, כאמור, כנגד הכרעת הדין ולחלופין, כנגד גזר הדין.

### טענות הערעור

5. באשר לאישום הראשון הפנתה באת כוח המערער את עיקר טענותיה כנגד ממצאי המהימנות שקבע בית הדין. באת כוח המערער טענה כי בית הדין שגה כשהעריך את עדותה של המתלוננת ש.ג. כאמינה וכי בכך התעלם בית הדין מהאינטרס שהיה למתלוננת למנוע את סגירת בית הספר בקיבוץ איילות. באת כוח המערער טענה כי בית הדין התעלם גם מחלקה של מנהלת בית הספר בארוע ולטענתה, המנהלת היתה זו שזרעה את זרעי החשד בלבה של המתלוננת לפני הפגישה והיא זו שעודדה את הפרשנות השגויה שניתנה לארועים נשוא האישום לאחר הפגישה. עוד הוסיפה באת כוח המערער וטענה כי בית הדין התעלם מסתירות שהתגלו בעדותה של המתלוננת, הן בהשוואה לעדותה בחקירה בנציבות שירות המדינה, והן בהשוואה לעדותה של העדה גואטה, אשר שמרה על ילדיה של המתלוננת בעת הפגישה ואשר שמעה את סיפור ההטרדה כשהמתלוננת שבה לביתה לאחר הפגישה.

כן טענה באת כוח המערער כי אין למצוא חיזוק לעדות המתלוננת בעדותו של בעלה. באת כוח המערער שבה וטענה כי מעשיו של המערער פורשו בצורה שגויה וכי היתה זו התנהגות תמימה לחלוטין ללא כל אופי מיני.

באשר לאישום השני טענה באת כוח המערער כי משנקבע כי המערער לא הטריד מינית את המתלוננת וכי מערכת היחסים ביניהם היתה מרצון הרי שהיה מקום לזכותו "אוטומטית" גם מעבירה של התנהגות בלתי הולמת. באת כוח המערער ציינה כי חרף ההלכה הקובעת כי קיום מערכת יחסים אינטימית עם כפוף במקום העבודה עשויה להחשב להתנהגות בלתי הולמת הרי שנסיונות המקרה דן מצדיקות קביעה שונה: ראשית, לטענתה, במקרה זה אין כפיפות ישירה אלא עקיפה ביותר ושנית, מערכת היחסים התנהלה מחוץ למשרד ועל כן לא היה בה כדי ליצור השפעה שלילית על מקום העבודה. כמו כן, חזרה באת כוח המערער על טענתה לפיה המערער לא טיפל בבקשותיה המקצועיות של המתלוננת א.כ. באופן חריג.

לחלופין, טענה באת כוח המערער גם כנגד חומרת אמצעי המשמעת שהוטלו על המערער. לגישתה, המעשים שבגינם הורשע המערער אינם נמצאים ברף העליון של ההתנהגות האסורה אך, חרף זאת, בית הדין החמיר עימו מאוד באמצעי הענישה בכך שגזר עליו פיטורין. באת כוח המערער טענה כי על בית הדין היה להתחשב בכך שהעבירה באישום הראשון היתה מעידה חד פעמית וכי באשר לאישום השני זוכה המערער מביצוע הטרדה מינית.

## דיון

6. דין טענות המערער, ככל שהן מתייחסות למהימנות גרסותיהם של המתלוננות והעדים האחרים, להידחות. כלל הוא שאין בית משפט זה, כערכאת ערעור, מתערב בממצאים עובדתיים, לא כל שכן ממצאים המבוססים על מהימנות עדים. בענין שבפנינו לא הובא כל טעם המצדיק חריגה מהכלל האמור שכן בית הדין ראה ושמע את העדים, התרשם מהם באופן בלתי אמצעי והגיע למסקנה כי בידו לקבוע ממצאים עובדתיים על פי אמות המידה המחמירות הנדרשות בהליך פלילי.

לגופן של הטענות, אוסיף כי באשר לאישום הראשון הרי שהסתירות, כביכול, עליהן מצביע המערער בין עדות המתלוננת ש.ג. בפני בית הדין לבין עדותה בפני החוקר מנציבות שירות המדינה - לאו סתירות הן וגם הטענה בדבר סתירות, כביכול, בין עדות המתלוננת לבין עדות העדה גואטה אין בה ממש. בית הדין בחן את טענות המערער בנוגע לסתירות אלו וקבע כי אין בהן כדי לפגום באמינות עדותה של המתלוננת ש.ג. ואכן, מעיון בחומר הראיות עולה כי, דין של טענות המערער בענין זה להידחות. בחקירתה בשירות המדינה תיארה המתלוננת בפרוט את התנהגותו של המערער בלובי המלון ואין להבין מדבריה, כטענת המערער, כאילו אמרה שעד ההגעה לרכב לא עשה המערער כלום. עדותה בנציבות שירות המדינה עולה, איפוא, בקנה אחד עם עדותה בפני בית הדין. כמו כן, אין לייחס משקל לסתירה כביכול בין עדותה של המתלוננת, שסיפרה כי לבשה מכנס בעת הפגישה, לבין עדותה של העדה גואטה, שסיפרה בחקירתה בנציבות שירות המדינה כי המתלוננת לבשה חצאית, שכן העדה גואטה סיפקה הסבר סביר למקור הבלבול, תיקנה את עדותה בבית הדין ומכל מקום, אין חשיבות של ממש לבלבול זה. בית הדין דחה גם את טענת "הקנוניה" שהעלה המערער, לפיה התלונה כנגדו תוכננה בשיתוף עם מנהלת בית הספר במטרה למנוע ממנו מלהמליץ על סגירת בית הספר, וגם בענין זה אין אני רואה להתערב שכן אין כל בסיס עובדתי התומך בטענה זו. כאמור, המערער טוען גם נגד החיזוק שמצא בית הדין בעדות בעלה של המתלוננת, לו סיפרה המתלוננת על הפגישה לאחר שחזרה לביתה. בענין זה יש לציין כי על אף שמדובר בעדות שמיעה לגבי מה שארע בפגישה עצמה אזי שככל שמדובר בהתרשמות הבעל ממצבה הנפשי של אשתו, המתלוננת, לאחר הפגישה, הרי שמדובר בעדות ישירה.

הבעל העיד כי לאחר הפגישה היתה אשתו נרגשת, נסערת ומבולבלת מאוד וכך העידה גם העדה גואטה שראתה את המתלוננת לאחר הפגישה.

אשר על כן, בית הדין היה רשאי לקבוע כי עדויות אלו, המתארות את התנהגותה ודבריה של המתלוננת בסמוך לארוע, מחזקות את גרסתה כי הוטרדה מינית על ידי המערער ולענין זה ראו עש"ם 1934/03 פאלח נ' נציבות שירות המדינה (לא פורסם), פסקה 7.

באשר לאישום השני, זיכה בית הדין, כאמור, את המערער מביצוע הטרדה מינית אך קבע כי מערכת היחסים שניהל המערער עם המתלוננת א.כ. היתה בלתי ראויה והיותה התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה. גם במסקנה זו של בית הדין אין להתערב. אמנם, המערער לא היה ממונה ישיר של המתלוננת אך, כאמור בפסק דינו של בית הדין, אין ספק שהתקיימו ביניהם יחסים של מרות שכן המערער, ששימש כמפקח, היה - על פי עדותו שלו - אחראי על מעמדם ושיבוצם של המורים והמורות באזור הפיקוח שלו. כמו כן, בין אם טיפל המערער בבקשותיה של המתלוננת באופן חריג ובין אם לאו - ונראה כי טיפול חריג אכן ניתן - הרי שאף מגרסתו שלו עולה כי מערכת יחסים זו היתה בנסיבות הענין בלתי הולמת בעליל. המערער סיפר בעדותו כי הבין שהמתלוננת - מורה שעקב בעיותיה האישיות ביקשה להחליף את איזור עבודתה - מעוניינת בקשר עימו גם כדי לקדם את עצמה בעבודה וכי היו לה ציפיות ממנו כי יעזור לה במישור המקצועי. למרות הבנה זאת, ניהל המערער מערכת יחסים אינטימית עם המתלוננת. מכאן, שאף לפי גרסתו של המערער עצמו, יש לקבוע כי הוא נהג באופן בלתי הולם בכך שהעמיד עצמו במצב בו קיים חשש ממשי להיווצרותו של ניגוד עניינים. על ענין זה עמדתי בעש"ם 7113/02 מדינת ישראל נ' לוי, פ"ד נז(3) 817, 829 - 831 שם נאמר, כי תכלית הדין המשמעתית מחייבת לראות במצב דברים מעין זה התנהגות בלתי הולמת וזאת לנוכח השפעתו של החשש להיווצרות ניגוד עניינים הן על תדמית שירות המדינה ואמון הציבור בו והן על מערכות היחסים המקצועיות במקום העבודה.

מכל הטעמים שפורטו לעיל, נדחה הערעור כנגד ההרשעה.

7. באשר לחומרת אמצעי המשמעת שהוטלו על המערער הרי שכללל, אין בית משפט זה נוהג להתערב באמצעי המשמעת שנקבעו על ידי בית הדין ובענייננו לא הראה המערער טעם מיוחד לסטיה מכלל זה, כגון פגם משפטי או העדר מידתיות בין אמצעי המשמעת שהוטלו לבין העבירות בהן הורשע. חומרתה של עבירת ההטרדה, הנסיבות של העבירות בהן הורשע המערער, לרבות היותו בעל מעמד בכיר ובעל יכולת השפעה ניכרת, והניצול שניצל את מעמדו והשפעתו, מצדיקות את הרחקתו משירות המדינה. באשר לנסיבותיו האישיות של המערער, הרי שהן עמדו לנגד עיניו של בית הדין, אשר מתוך התחשבות במערער ולנוכח נסיבות ביצוע העבירה, נמנע מלפגוע בזכויותיו הממוניות. לפיכך, אין מקום להתערב גם באמצעי המשמעת שהוטלו.

אשר על כן, הערעור, על שני חלקיו, נדחה.

ניתן היום, ט"ו בתמוז התשס"ד (4.7.2004).

ש ו פ ט ת

# **אלימות פיזית ומילולית**

**בד"מ 29/04 - אלימות של מורה כלפי תלמידה**

**תמצית פסק הדין**

הנאשמת, שהועסקה כמורה בכירה בבית ספר באזור המרכז, הורשעה על ידי בית הדין בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה, בעקבות הליך פלילי שנתקיים בעניינה בבית משפט השלום ברמלה, בו הורשעה במסגרת הסדר טיעון שבו הודתה בביצוע עבירות תקיפה כלפי תלמידים. האירוע התרחש בנסיבות בהם המורה נקטה אמצעים פיזיים לאכיפת המשמעת כלפי תלמידים קטינים, בחמישה אירועים שונים.

התביעה בטיעוניה הסבה את תשומת ליבו של בית הדין למספרם הרב של האירועים ולתכלית ההגנתית והמשמעתית של אמצעי המשמעת ועתרה להטלתם של אמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה חמורה.
  - ב. פיטורין לאלתר תוך מתן הפיצויים להם זכאית נאשמת עבור שנות עבודתה.
  - ג. פסילה מתפקידי הוראה לתקופה של 5 שנים.
- נציג המשרד מצטרף לטיעוני הענישה של התביעה תוך מתן דגש לחומרת המעשים והשלכותיהם שהביאו לפרסומה של אזהרת מנכ"ל.

סניגורה של הנאשמת טען כי על אף הפסול שדבק במעשי מרשתו, אין הצדקה לפיטוריה וכן נסיבותיה האישיות החמורות הביאו לאי הרשעתה בפלילים בבית משפט השלום.

הנאשמת ביקשה לחזור לעולם ההוראה וטענה כי האלימות אינה דרכה.

בית הדין בהכרעת דינו בחן את התנהגותה של הנאשמת לאור נסיבות המקרה והחליט לאחר שנתן דעתו על שימוש פסול באמצעים פיזיים לאכיפת המשמעת שאינם מתאימים לעובד מדינה ובייחוד לעובד הוראה, חשיבות חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה ונסיבותיה האישיות של הנאשמת. בית הדין החליט כי גם אם יימנע מפיטוריה של הנאשמת כבקשת התביעה, עדיין תוגשם תכליתם של אמצעי המשמעת בהינתן אמצעי המשמעת הללו:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הורדה לדרגה אחת למשך שנתיים.
- ג. העברה מבית הספר בו לימדה לבית ספר אחר במסגרת המחוז.
- ד. פסילה ממילוי תפקיד ניהולי למשך שלוש שנים.

בית הדין המליץ בנוסף כי משרד החינוך לאור פסיקתו יקפיד על פיקוח פדגוגי שוטף על איכות תפקודה.

ניתן בתאריך כ"ט באייר התשס"ד (23.5.04).

הרכב בית הדין:

עו"ד יוסף תלרז - אבה"ד - יו"ר  
 ד"ר נאוה קרניאל - חברה  
 מר אליעזר וינוגרד - חבר

כ"ד בטבת התשס"ה  
5 בינואר 2005

בד. 2005-307  
בד"מ 29/04  
ת.ז.:

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד יוסף תלרז אב בית הדין  
מר אליעזר וינוגרד  
ד"ר נאווה קרניאל  
- יו"ר  
- חבר  
- חברה

**התובעת:** עו"ד בת עמי ברוט

**הנאשמת:**

**ב"כ הנאשמת:** עו"ד יוסי שילוח

**נציג המשרד:** גבי יפעת לוי

## גזר – דין

### ההליו

1. הנאשמת ילידת 1951, שהועסקה משנת 1996 ועד להשעייתה ב- 10.12.2002 כמורה בכירה בבית הספר "מענית" ברמלה, הורשעה על ידנו ביום כ"ח באייר התשס"ד – 19.5.04 בעבירות משמעת, לפי סעיפים 17(1) ו- (2) ו- (3) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק של עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדה בבית משפט השלום ברמלה (ת.פ. 2816/02) שנסתיימו בתאריך 19.1.04, בהם הנאשמת על בסיסו של הסדר טיעון, הודתה ביסודותיה של עבירת תקיפה, לפי סעיף 379 לחוק העונשין התשל"ז – 1977. בכך, שבמהלך שנת הלימודים 2002 נקטה באמצעות פיזיים לאכיפת המשמעת כלפי תלמידים קטינים, בכך שפגעה במרפקה בסנטרו של אחד מהם באזור שפתיו אחזה בידה בחוזקה באמצעות ציפורניה בשני תלמידים אחרים ודחפה אותם מחוץ לכיתה (סה"כ חמישה אירועים). בית המשפט נמנע מלהרשיע את הנאשמת והענישה ב – 140 שעות של"צ.

### 3. טיעונים לאמצעי המשמעת

#### א. עמדת התביעה

- 1) התובעת המלומדת עתרה להטלתם של אמצעי משמעת אלה:
  - (א) נזיפה חמורה;
  - (ב) פיטורין לאלתר – תוך תשלום פיצויי הפיטורין שיגיעו לנאשמת עבור שנות עבודה.
  - (ג) פסילה מתפקידי הוראה לתקופה של 5 שנים.
- 2) בטיעוניה בפנינו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת הבליטה התובעת המלומדת את התפיסה החינוכית, השוללת של שימוש באלימות לאכיפת המשמעת כעולה בע"פ. 5224/97 בעניין שדה אור, וע"פ. 4405/94 בעניין אלגני כאשר מורה נדרש לשמש כדמות חינוכית בעיני תלמידיו, כעולה מעש"מ 1730/00 - הנאשמת כשלה בכך.
- 3) ראוי שבית הדין בהטילו את אמצעי המשמעת ישית אל לב, כי מדובר במספר אירועים חוזרים והתכלית ההגנתית והמניעתית של אמצעי המשמעת מצדיקה להטיל עליה את אמצעי המשמעת המבוקשים, את נקודות לקולא ראתה התביעה, בעברה הנקי ובנסיבותיה האישיות.

#### ב. גישת המשרד

נציגת המשרד המצטרפת לאמצעי המשמעת המבוקשים, כן שמענו כי לגבי תפקודה של הנאשמת, הועברו דוחות ביקורת מטעם הפיקוח המצביעים על ליקויים שונים, שהביאו לפרסומה של אזהרת מנכ"ל.

#### ג. טיעוני ההגנה

- 1) הסניגור המלומד אינו מקל ראש עם המעשים בהם הודתה כאמור, ורואה בהם פסול, אולם מעשיה של הנאשמת אינם מצדיקות את פיטוריה, במיוחד מאחר שלא נקטה באלימות שלמה, ובעניין זה שמענו פרטים על נסיבות העבירה, בית ספר ובו תלמידים בעייתיים מפירי משמעת, תלמידים שהיו חסרי סבלנות להמשיך ולהימצא בשיעוריה של הנאשמת שלא היתה מחנכים אלא מורה בתחום הזהירות בדרכים והפריעו למהלך השיעור, עד אשר נוצר הצורך להוציאם מהכיתה פעולה שמומשה בדרך פסולה כאמור.
- 2) בית הדין נחשף במהלך הטיעונים, לנסיבותיה האישיות הקשות, הנאשמת הועסקה כמורה מוצלחת בין השנים 1974 ועד 1980, אח"כ התפטרה בשל נישואיה והולדת ילדיה, ובשנת '96 חזרה לעולם ההוראה ותרמה לו, בשנת 2000 נקלעה למשבר משפחתי במהלכו פורקו נישואיה ונפגעה בריאותה שהצריכה אשפוז, שלאחריהן לא נתקבלה בזרועות פתוחות בבית הספר, כמו כן, שמענו פרטים על מצב רפואי ואישי, מכביד של ילדיה.

- 3) נסיבות העבירה ונסיבותיה האישיות גרמו לכך, שבית משפט השלום ברמלה נמנע להרשיעה בפלילים, וסבר כי ראוי ליתן לה הזדמנות נוספת.

(4) השעייתה של הנאשמת הסבה לה קשיים כלכליים מכבידים לנוכח מצבו הרפואי של בנותיה.

(5) הסניגור המלומד הגיש לבית הדין שורה של פסקי דין (בד"מ 298/99, בד"מ 54/98, בד"מ 58/00 ובד"מ 117/02 שבהם לא הוטלו אמצעי משמעת חמורים, כדרישת התביעה והמשרד.

#### ד. דבר הנאשמת

מפיה של הנאשמת שמענו כי האלימות אינה דרכה, וביקשה כי נאפשר לה לחזור לעולם ההוראה.

#### 2. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את פני ההליך הפלילי שהיה מנת חלקה, יחד עם טיעוניהם של הצדדים כפי שבאו בפנינו לעניין מידתם שלא מצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשמת. לצורך גזירתם של אלה, נשקלו על ידנו השיקולים הבאים :

#### א. על העבירות ונסיבותיהן

(1) הנאשמת הודתה ביסודותיה של עבירת התקיפה לפי סעיף 279 לחוק העונשין התשל"ז – 1977, ונענשה כאמור ברישת גזר הדין.

בכך שב-5 מקרים במהלך שנת 2002 ביקשה לאכוף משמעת בכיתתה בהפעלת כח פיזי על מנת להרחיק ילדים מפריעים מכיתתה.

(2) בית משפט השלום הביע בפסק דינו את גישתו לדרך בה נקטה הנאשמת :

**"אינני מסכים עם העמדה לפיה הסיטואציה היא סיטואציה בעייתית באופן שמחייב לעתים התמודדות על דרך של אחיזת תלמיד, זה או אחר, לטעמי אסור לגעת בתלמידים".** (שם בעמ' 8).

(3) האלימות שהופעלה כנגד אותם קטינים לא היתה אלימות לשמה. תגובתה של הנאשמת באה לאחר שהופרעה מהלך השיעור ולא השכילה להתמודד עם הסיטואציה, אלא בדרך, בעלת מאפיינים פיזיים כמפורט ברישת גזר הדין.

(4) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן :

בע"פ 4405/94 מ.י.נ. אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192 :

**"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע עם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".**

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נגד מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש :

**"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".**



גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר פ"ד נב(1) עמודים 650 – 678 נאמר על ידי כבוד השופט זמיר:

**"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".**

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל שהובא בטיעוני התובעת, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו: **"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה".**

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל:

**"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פ"ד נב(678, 650, 1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".**

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית משפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהויותו יובא גם על ידנו במסגרת גזר דין זה:

**"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים מגזרים מסוימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המוחך של אלה.**

**כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".**

(5) יצויין, כי עוד לפני התרחשות האירועים, נתפרסם על ידי הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב- 4.12.00. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו. גישה שלה קיים ביטוי מובהק בחוזר מנכ"ל 3/97.

(6) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעתים מכביד.

(7) מעשיה של הנאשמת במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה ובמיוחד כעובדת הוראה, התנהגותה טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17(3) שגם בה הורשע הנאשם.

**"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים.**

הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".

במקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

**"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".**

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

**"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון" או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון". (ניתן בתאריך 11.2.04).**

ואכן מידה של פסול בולטת על פני מעשיה של הנאשמת. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

**"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי**

לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" (השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

## ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדה של הנאשמת, שלא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

**"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".**  
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ניואר 1998, עמ' 7).

ולכן :

**"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמיתיים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".**  
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :

**"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".**  
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי :

**"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה ;**

**אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".**

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :  
**"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו.**

**ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".**

(6) ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק :  
**"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:  
**"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים  
 אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01  
 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך  
 בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או  
 של העומד לדין".**  
 (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך  
 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה  
 עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 ועש"מ 6920/03  
 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ביום 16.2.04).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי  
 המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני  
 המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

### ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת הינה עובדת הוראה ותיקה, שירתה במערכת החינוך עד להשעייתה  
 פרק זמן של כ-6 שנים, ועבדה אותו פרק זמן כמורה, לפני שנים.

(2) לנאשמת נסיבות אישיות ומשפחתיות מכבידות כמפורט לעיל, וגם לאלה יש  
 השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, ע"פ מגמת פסיקתו של בית משפט  
 העליון.

(3) ראוי בהקשר זה גם להידרש לפסיקתו של בית משפט השלום שדן בעניינה:

**"דומני כי שעה שמדובר בנאשמת חסרת עבר פלילי, שעה שמדובר  
 בהסתבכות ראשונה עם החוק, שעה שמדובר במי שמוצאת פרנסתה  
 באופן המתואר בתסקיר, היא לקתה לא במעט שעה שהושעתה, הרי  
 שראוי לאפשר לה לסיים את ההליך הנוכחי ללא הרשעה, תוך מתן  
 הזדמנות נוספת להשתלב במסגרת סגל ההוראה, תוך תקווה שגם אם  
 לא נטלה לגמרי את האחריות לאירוע, עדיין תשכיל להפנים כי אם תשוב  
 לבצע מעשים שכאלה בעתיד, לא תינקה".** (שם בעמ' 8).

(4) גם אסופת המכתבים שהוגשה לגביה מצביעה כי היו לה תקופות תפקוד  
 איכותיות במערכת.

### 4. סוף דבר – למידתם של אמצעי המשמעת

לאחר שבית הדין עיין בתוצאותיו של ההליך הפלילי, נסיבות העבירה ובטיעוני  
 הצדדים כפי שבאו בפניו, ובשיקולים אותם פרסנו לעיל, הגענו לכלל מסקנה, כי  
 פיטוריה של הנאשמת אינם הכרחיים וכי ניתן להגשים את תכליתם של אמצעי  
 המשמעת, גם אם נטיל על הנאשם אמצעי משמעת שונים מאלה שלהם עתרו הצדדים.  
 (מקרה זה אינו דומה לפסיקתנו לאחרונה בבד"מ 25/04, שם הורינו על פיטוריה של  
 הנאשמת).

5. בסופו של עיון החלטנו להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת כלהלן:

א. נזיפה חמורה – אמצעי משמעת בעל משמעות ומסר נורמטיביים, שבאמצעותו  
 מעביר בית הדין לנאשמת ולציבור עובדי המדינה, את גישתו לגבי הפסול שנפל

בהתנהגותה.

ב. **הורדה בדרגה** – הנאשמת תרד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין.

ג. **העברה** – הנאשמת תועבר מבית הספר שבו בוצעו מעשיה, לבית ספר אחר במסגרת המחוז, שיהלום את מסלולה המקצועי. - שם תפתח פרק חדש בעולם ההוראה.

ד. **פסילה למילוי תפקידים** – הנאשמת תפסל בזה לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין למלא כל תפקיד ניהולי בבית הספר שאליו תועבר, ברמת רכז שכבה, סגן מנהל, או מנהל בית ספר.

5. **המלצה**  
בית הדין ממליץ שמשרד החינוך לאחר שיבוצה בבית ספר חדש, ע"פ פסיקתנו ובהתחשב בדו"חות הפיקוח שהוגשו לגביה בעבר יקפיד על פיקוח פדגוגי שוטף על איכות תפקודה.

גזר הדין ניתן ביום כ"ט באייר התשס"ד – 23.5.04 שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות הערעור מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שגזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
אליעזר וינוגרד	ד"ר נאוה קרניאל	עו"ד יוסף תלרז,
חבר	חברה	אב בית הדין יו"ר

**בד"מ 25/04 - אלימות מילולית ופיזית מתמשכת של מורה כלפי תלמידה**

**תמצית פסק הדין**

הנאשמת, שהועסקה כמורה בבית ספר, הורשעה על ידי בית הדין בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה, בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגדה בבית משפט השלום בירושלים בו היא הורשעה לאחר תיקונו של כתב האישום על פי הודעתה במסגרת הסדר טיעון. על פי נסיבות הרשעתה נהגה המורה במשך שלוש שנים לקלל את תלמידה הקטנים ולהכות אותם במקומות שונים בגוף ואף תוך שימוש במקל. בית משפט השלום גזר עליה ארבעה חודשי מאסר על תנאי לשנתיים, קנס של 1500 ₪ ו-300 שעות עבודה לתועלת הציבור.

התביעה בטיעונה הבליטה את מידת החומרה והפסול שדבק במעשי הנאשמת, המידה הרבה של האלימות בה נקטה ללא רגישות כלפי כבודם ושלומו של תלמידה וכן הפגיעה הקשה שנעשתה בתדמית השירות הציבורי. על כן, אמצעי המשמעת שביקשה התביעה הם:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. פיטורין לאלתר.
- ג. פסילה משירות המדינה ומתפקידי הוראה עד להגיעה לגיל 55.

נציג המשרד הצטרף לעמדת התביעה והעלה את יחסה השלילי של הנאשמת לתלמידה ולחומרת הרשעתה בפלילים.

הנאשמת, שלא הייתה מיוצגת, טענה כי הסדר הטיעון בו הודתה ניתן לאור הלחץ בו היא הייתה מצויה בשל נסיבותיה האישיות ולמעשה תקפה רק תלמיד אחד באמצעים פחות חמורים. הנאשמת אינה מלינה על פיטוריה אלא על משך תקופת הפסילה.

בעלה של הנאשמת, שהיה נוכח בדיון, המשימש כמורה העלה את הטענה כי במגזר הערבי מקובל לחנך את הילדים עם אלימות קלה.

בית הדין בפסק דינו בחן את התנהגותה של הנאשמת כפי שעולה מפסק דינו של בית משפט השלום תוך שהוא מציין את הפסול בנקיטת אלימות להשלטת משמעת אף לאור חוק זכויות התלמיד האוסר שימוש באלימות כאמצעי חינוכי ברוח זכויות האדם וכבודו. מעשיה של הנאשמת מהווים התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה בייחוד כעובד הוראה במילוי תפקידו ויש בכך פגיעה בשמו הטוב של שירות המדינה. בית הדין אף נתן דעתו להרשעתה של המורה בעבירה פלילית שדבק בה קלון. בית הדין אף נתן דעתו לתכליתם של אמצעי המשמעת תוך איזון עם הנסיבות האישיות ולכן הטיל אמצעי משמעת אלו:

1. נזיפה חמורה.
2. פיטורין לאלתר.
3. פסילה משירות המדינה ומתפקידי הוראה למשך 6 שנים.

ניתן בתאריך כ"ז באייר התשס"ד (18.5.04).

הרכב בית הדין:

עו"ד יוסף תלרזי - אבה"ד - יו"ר  
מר נהאד חליל קשוע - חבר  
מר אברהם פוסט - חבר

כ"ו באייר התשס"ד  
17 במאי 2004

בד. 2004-818  
בד"מ 25/04  
ת.ז. : 080057003

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד יוסף תלרז – אב ביה"ד  
מר נהאד חליל קשוע  
מר אפרים פוסט  
- יו"ר  
- חבר  
- חבר

**התובע:** עו"ד אביתר טסלר

**הנאשמת:**

**ב"כ הנאשמת:** אינה מיוצגת

**נציגת המשרד:** גב' יפעת לוי

## גזר - דין

### 1. ההליך:

הנאשמת, ילידת שנת 1966 שהועסקה עד להשעייתה מתפקידה בתאריך 31.3.2004 והנמצאת בשירות המדינה מספטמבר 1993, הורשעה על ידנו ביום כ' באייר התשס"ד – 11.5.04 בעבירות משמעת לפי סעיף 2(17), (3) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).

2. כתב התובענה נגד הנאשמת הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדה בבית המשפט השלום בירושלים (ת.פ. 1540/02), שבהם הורשעה לאחר תיקונו של כתב האישום על-פי הודאתה, ובמסגרת הסדר טיעון, בעבירות לפי סעיף 379 בחוק העונשין.

כב' בית המשפט השלום גזר את דינה בתאריך 8.12.03, לארבעה חודשי מאסר על תנאי לפרק זמן של שנתיים, קנס כספי של -1500 ₪ וביצוע עבודות לתועלת הציבור (להלן – צו של"צ) של 300 שעות.

המסד העובדתי שעל בסיסו הורשעה הנאשמת כאמור, נגע לאופן מילוי תפקידה כמורה בבית הספר, כאשר במהלך השנים 2000, 2001 ו- 2002, קיללה הנאשמת את תלמידיה הקטינים והכתה אותם בידיה במקומות שונים בגופם ובמקל על ידיהם וגם, הכל כמפורט בכתב האישום המתוקן שבו הודתה.



### 3. טיעונים לאמצעי המשמעת :

#### א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד הבליט בטיעונו את מידת החומרה והפסול שהיו כרוכים במעשיה, את מידתה של האלימות שבה נקטה כלפי תלמידה כעולה מפסק דינו של בית המשפט השלום, והעדר רגישותה כלפי שלומם וכבודם של תלמידה שהיו רכי שנים (בני 6 ו-7) באותה העת, וכן את הפגיעה הקשה שבה נפגעה תדמיתו של השירות הציבורי, בעטיים של מעשיה לנוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה.

(2) התביעה סבורה כי המעשים שבעטיים הורשעה הנאשמת מצדיקים להטיל עליה אמצעי משמעת אלה :

(א) נזיפה חמורה

(ב) פיטורין לאלתר

(ג) פסילה משירות המדינה ומתפקידי הוראה עד הגיעה לגיל 55.

כתימוכין לגישתו האמורה התובע הגיש לעיונו את בד"מ 43/96, בד"מ 19/98 ובד"מ 9/00.

#### ב. גישת המשרד :

(1) מפיה של נציגת המשרד עולה כי מדיווח הפיקוח שהגיש מפקח כולל על בית הספר עלה דבר יחסה השלילי לתלמידה, הגם שאין באמתחתה עבירות פליליות או משמעותיות קודמות.

(2) המשרד מצטרף לגופם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה לנוכח הרשעתה בפלילים.

#### ג. טיעוני הנאשמת :

(1) הנאשמת בוגרת מכללת "אל עומר" בירושלים, למדה בסמינר להוראת הערבית.

(2) הנאשמת אישה נשואה ואם ל-7 ילדים קטינים, כאשר בן זוגה מועסק כמורה במזרח ירושלים, ובני הזוג מפרנסים גם את הוריו של בעלה.

(3) אף שמענו מפי הנאשמת כי הודתה בהסדר הטיעון שהוצע לו, בשל הלחץ האישי בו היתה נתונה לאחר לידה, וכי מעשיה שבהם הורשעה היו מתונים מאלה שבהם הורשעה, לדבריה, תקפה רק תלמיד אחד.

(4) הנאשמת לא הלינה בפנינו על פיטוריה, אלא רק על משכה של תקופת הפסילה.

(5) מפיו של בן זוגה שנכח במהלך הדיון, שמענו כי במגזר הערבי "מקובל לדעתי לחנך את הילדים עם אלימות קלה" (בפרוטוקול עמ' 4, ש' 31).

### 3. החלטת בית הדין:

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו ולגבי מידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לצורך קבלת החלטתו שקלנו את השיקולים הבאים:

#### א. על העבירות ונסיבותיהן:

(1) הנאשמת הובאה אלינו לדין בעקבות הליך פלילי שנתקיים בעניינה, שבו נענשה כאמור בעונש של מאסר על תנאי ובעונשים נוספים כמפורט ברישת גזר-הדין, בכך שאיבדה סבלנותו ושליטתה, והפליאה מכותיה בתלמידי כיתתה, שהיו באותה העת בני 6-7.

(2) כב' בית המשפט השלום לאחר שעיין בתסקיר מבחן חיובי שהוגש לגבי הנאשמת מצא כי למעשיה של הנאשמת היו אופי נמשך לנוכח סף סבלנותה הנמוך, ביחס "למידת הקנטור" של תלמידה ובמיוחד **"כאשר מורה נוקט אלימות הוא משמש דוגמה שלילית מאוד לדרך של פתרון סכסוכים והבעת רגשות בהיות דמות חינוכית. הנזק שנגרם כתוצאה מהתנהגות כזאת הוא נזק קשה ביותר"**. (שם בעמ' 5 לגזר הדין).

(3) ויובהר, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:

בע"פ 4405/94, מדינת ישראל נגד אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כב' השופט ברק בעמ' 192:

**"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית"**.

כמו כן, בתיק ע"פ 4596/98 באקו נגד מדינת ישראל אמרה כב' השופטת בייניש:

**"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות"**.

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כב' השופט זמיר:

**"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."**

בעש"מ פלוני נגד מדינת ישראל 1730/00, כב' השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

**"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום הילד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."**

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל:

**"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678, 650, 1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחות התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".**

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 ב, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה:

**"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתי ממוגזרים מסוימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסייה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסייה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסייה".**

ובחוק זכויות התלמיד שנכנס לתוקף ב-4.12.2000, באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(4) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד. מורה שנוהג בדרכה של הנאשמת פוגע במשמעת שירות המדינה שהוא כפי שנפסק:

**"המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים, והנוהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית, בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה. קיום המשמעת – ביטוייה בהתנהגות על-פי המערכת המתוארת."**

(עש"מ 3/75 דבוש נגד נציבות שירות המדינה, פ"ד ל(1), 231, 235).

מעשיה של הנאשמת במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17(3) שגם בה הורשע הנאשם.

**"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים."**

הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר כב' השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרונני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ובפסק דין שניתן לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר.

אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון". (פ"ד נב(1) 650, 679 ניתן בתאריך 11.2.04).

(5) בעבירות הפליליות שבהן הורשעה הנאשם דבק קלון מעצם טיבן ומהותק וכבר נפסק כי:

"הקלון, כביטוי משפטי הוא פועל יוצא של פגם מבחינה מוסרית. אך השאלה היא מה מידת החומרה של הפגם שיש בה כדי לעטות קלון על העבירה. התשובה תלויה במידה רבה, בעיקר במקרי הגבול, בנסיבות המקרה. אפשר שהנסיבות המיוחדות של המקרה יחלישו או אף יסלקו את הקלון.

וכיצד יש להעריך את נסיבות המקרה? במקרים אחדים הפנה בית המשפט לאמת המידה של האדם הסביר... האדם הסביר הוא דמות דמיונית (יש אומרים מיתולוגית) המייצגת את דרכי ההתנהגות וערכי המוסר המקובלים בציבור. בית המשפט משמש פה לאדם הסביר.

בשמו של האדם הסביר הוא קובע את דרכי ההתנהגות הראויה ואת ערכי המוסר המחייבים". (עש"מ 4123/95 יוסף אור, שם 192).

הקלון איפוא, הינו פגם מוסרי הטבוע בעבירה, וכדברי כב' השופט ח.כהן (בג"צ 436/66 מנחם בן אהרון נגד ראש המועצה המקומית פרדסיה, פ"ד כא (1) 561, 564):

**המעיד על בעליו שאין הוא ראוי לבוא בקהל ישרים... ו"קלון" זה אמנם שיהא דבק באדם בגלל חטאו, גם לאחר המעשה והעונש."**

שיקול נוסף אשר ראוי לבחינה הינו **אם העבירה בוצעה במילוי התפקיד** בשירות או שלא במילוי התפקיד בשירות. על זאת אומר כב' השופט זמיר: **"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראוי במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי."**

לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות שעובד המדינה עבר בקשר למילוי תפקידו. עבירה של מרמה, לדוגמה, היא בדרך כלל עבירה שכרוך בה קלון. אך אפשר כי הרשעה של עובד המדינה בעבירה של מרמה בוצעה ללא קשר לתפקידו, אלא במסגרת של יחסים שבין אדם לחברו לא תהיה כרוכה בקלון ככל שהדבר נוגע לדין המשמעותי בשירות המדינה שהרי מכל מקום, גם אם נאמר כי העבירה אינה כרוכה בקלון, עדיין ההרשעה באותה עבירה גוררת עונש, כפי שנובע מחוק העונשין או חוק אחר שקבע את העבירה ואת עונשה בצידה. (שם, בעמ' 191).

טעם נוסף בהרשעתה של הנאשמת בעבירה לפי סעיף 17(6) שעניינו הרשעה פלילית בעבירה שיש עימה קלון, נעוץ במהות משרתה כמורה, לנוכח סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה ומחנך כמבואר לעיל, כאשר בעש"מ 2699/01 ג'מיל חלף נגד מדינת ישראל – נציבות שירות המדינה, קבע בית המשפט העליון: **"בנוסף, מושפעת קביעת הקלון לעניין דיני המשמעת של שירות המדינה ממעמדו ומתפקידו של המערער בתוך שירות המדינה. עבירה שאינה נושאת עמה קלון, כאשר מדובר במשרה אחרת."**

## **ב. על תכלית אמצעי המשמעת:**

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

**"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל."**

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

**"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמנים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".**  
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

**"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".**  
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

**"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה;**

**אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.**

**בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".**

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

**"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו.**

**ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".**

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. יקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03, ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04).

7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

#### ג. על הנסיבות האישיות

1) הנאשמת מורה בעלת ותק של 11 שנים. שמענו כי תפקודה בתחום יחסה לתלמידיה לוקה בחסר.

2) לנאשמת נסיבות אישיות לא קלות; משפחה ברוכת ילדים והורי בן זוגה שסמוכים על שולחן המשפחה, ויהא בכך כדי למתן במקצת את מידתם של אמצעי המשמעת.

#### 4. סוף דבר

בסופו של עיון, לנוכח טיעוני הצדדים שבאו בפנינו ומכלול שיקולנו כפי שפורט לעיל, החלטנו להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת כדלהלן:

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול מכביד באותה התנהגות פסולה שמומשה כלפי ילדים רכים בשנים, כמבואר בפסק הדין של בתי המשפט שדן בעניינה, והפסיקה שהובאה על ידנו בסוגיות דומות.

ב. פיטורין לאלתר – הנאשמת תפוטרת משירות המדינה לאלתר תוך תשלום פיצויי הפיטורין, שיגיעו לה בעקבות פיטוריה.

ג. פסילה משירות המדינה ולתפקידי הוראה – לפרק זמן של 6 שנים. - התלבטנו לגבי משכה של הפסילה משירות המדינה ומתפקידי הוראה שראוי להטיל על הנאשמת. בית דין זה אינו סבור שראוי בהטלתו של אמצעי משמעת זה, הגם שמדובר בעבירות חמורות כפי שפורט לעיל לנקוט בגישה מחמירה של פסילה, לפרק זמן של 17 שנים. (ראה עש"מ 5044/03 בעניין רות בליתי שניתן ב-15.4.04 לגבי משמעות הפסילה והצדקת קיצורה).

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ז באייר התשס"ד – 18.5.04, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

**משרד החינוך יתרגם את פסק דיננו לשפה הערבית ויעבירו יחד עם פסק דיננו לנאשמת.**

(-)	(-)	(-)
אפרים פוסט	נהאד חליל קשוע	עו"ד יוסף תלרז
חבר	חבר	אב ביה"ד יו"ר



**בד"מ 97/03 - החזקת תלמיד אסמטי בכוח בכיתה בה פוזר אבקת כיבוי**

**תמצית פסק הדין**

הנאשמות, המועסקות כמורות בבית ספר במרכז הארץ, הורשעו על ידי בית הדין במסגרת הסדר טיעון בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה בגין נסיבות האירוע לפיו בעקבות פיזור אבקת כיבוי אש ממטף הכיבוי כינסו המורות את התלמידים בכיתה לצורך שיחה ונאשמת מספר 2 הכניסה את התלמיד לכיתה למרות שלא השתייך לכיתה כדי שירגיש מה שמרגישים התלמידים בפנים. נאשמת מספר 2 יצאה מן הכיתה והחזיקה בדלת מבחוץ כך שנמנעה מהתלמיד היציאה מהכיתה על אף צעקותיו כי הוא אסמטי ומבקש לצאת לשאוף אויר נקי. נאשמת מספר 1 שהייתה ערה למתרחש ולא התערבה, ניגשה לחלון כדי להרגיע את התלמיד והוסיפה כי יש ביכולתו לגשת לחלון הכיתה. לאחר מספר דקות, שיחררה נאשמת מספר 2 את דלת הכיתה והתלמיד הנסער פרץ החוצה תוך כדי וקשיי נשימה בעוד שנאשמת מספר 1 צופה במתרחש ללא התערבות.

התביעה ביקשה מבית הדין לכבד את הסדר הטיעון לפיו יוטלו על הנאשמות אמצעי משמעת של נזיפה והפקעת חצי משכורת ותינתן לסניגוריה אפשרות לטעון להפחתת אמצעי המשמעת וזאת לאור העובדה כי לא מדובר במעשה תקיפה אלא בטעות שבשיקול הדעת וזאת לאור השבחים הרבים להן זוכות הנאשמות.

נציג המשרד מצטרף לעמדת התביעה.

בא כוחה של הנאשמת מספר 1 טוען כי מרשתו כבר נענשה היות והושעתה מתפקידה כרכזת שכבה. מרשתו הביעה צער עמוק וכנה. באמצעי המשמעת של התביעה יש הרתעת יתר של המורים.

בא כוחה של הנאשמת השנייה הוסיף כי מרשתו נפגעה קשות היות ונלקח ממנה תפקידה מזה 17 שנה כמרכזת טיולים.

הנאשמת מספר 1 טענה כי הודאתה נובעת מחרטה ומביעה כעס על לקיחת תפקידה כמרכזת שכבה ללא תהליך שימוע שנעשה בעניינה.

הנאשמת מספר 2 טענה כי קיים דיספרופורציה בין מעשיה למסכת השתלשלות העניינים מאז האירוע.

בית הדין בפסק דינו שקל האם לכבד את הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים שקל את תכליתם של אמצעי המשמעת, נסיבותיהן האישיות והמקצועיות של הנאשמות והתרשם מהתנצלותן הכנה של הנאשמות. בית הדין הגיע למסקנה כי הנאשמות טעו בשיקול דעתן באופן הטיפול בסיטואציה אליה נקלעו וכי נפל פגם בהתנהגותן ועל כן החליט לכבד את הסדר הטיעון בין הצדדים. אמצעי המשמעת שננקטו הם :

1. נזיפה.
2. הפקעת מחצית משכורת.

בית הדין סבר כי יש לשקול השבת מעמדן של הנאשמות בתום ההליך.

ניתן ביום כ"ה באדר התשס"ד (18.3.04).

חברי ההרכב :

עו"ד ניצה אדן- ביוביץ'- מ"מ אבה"ד - יו"ר  
גברת טליה מלצר - חברה  
מר נהאד חליל קשוע - חבר

כ"ח באדר התשס"ד  
21 במרץ 2004

בד. 2004-502  
בד"מ: 97/03

## בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר  
מר נהאד חליל קשוע - חברה  
גבי טליה מלצר - חבר

**התובע:** עו"ד ג'פרי ונדל

## הנאשמות:

**ב"כ הנאשם:** עו"ד ראם סיקרון – ב"כ נאשמת 1  
עו"ד איתמר כהן – ב"כ נאשמת 2

**נציג המשרד:** גבי יפעת לוי

## גזר – דין

1. ביום כ"ה בשבט התשס"ד – 17.2.04 הרשיע את הנאשמות, מחנכות, מורות מקצועיות ומרכזות בבית הספר "הר-טוב", בצרעה, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות לפי סעיף 17 (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. המדובר באירוע שאירע ביום 19.6.02 או בסמוך לכך. בשעות הבוקר, פוזרה אבקת כיבוי ממטף לכיבוי אש בכיתה ז' – 1 בבית הספר.

הנאשמות כינסו את תלמידי כיתה ז' – 1 בכיתה לצורך שיחה עם תלמידי הכיתה.

התלמיד, גיא גרינברג שאיננו מתלמידי הכיתה, עבר במקום, הנאשמת 2 דרשה ממנו להיכנס לכיתה ואמרה לו להצטרף ולהרגיש מה מרגישים התלמידים בפנים, לאחר שסירב אף גערה בו והתלמיד נכנס.

הנאשמות יצאו מהכיתה, הנאשמת 2 אחזה בידית דלת הכיתה ובכך נמנע מהתלמיד לצאת מהכיתה, בעוד שהנאשמת 1 ערה למתרחש ולא מתערבת בנעשה.

התלמיד אשר היה חולה אסטמה, התקשה בנשימה וביקש לצאת מהכיתה ואף החל לצעוק בפאניקה כי, הוא מתקשה בנשימה ושעליו לנשום אויר נקי.

הנאשמת 1 ניגשה לחלון הכיתה, על מנת, להרגיע את התלמיד וכן הוסיפה כי, ביכולתו לגשת לחלון הכיתה.

לאחר כ 3 - 4 דקות בהם שהה התלמיד בכיתה, שחררה הנאשמת 2 את הדלת, בעוד שהנאשמת 1 צפתה במתרחש מבלי להתערב. לאחר דקות אלו התלמיד פרץ החוצה במצב נסער של בכי וקשיי נשימה.

### 3. ראיות לאמצעי המשמעת

מטעם ההגנה העידו עדי אופי הבאים:

א. גב' איטה הבל – יועצת חינוכית בבית הספר. העדה מכירה את הנאשמות זה שנים, היא תיארה אותן כמורות מסורות ומשקיעות מחשבה וזמן בעבודתן החינוכית. העדה הביעה הערכה רבה לנאשמות על שבעת ההפסקה התערבו וביררו את אשר אירע מבלי להתעלם ומבלי "לטאטא" את הענין, כלשונה. להערכתה האירוע לא הותיר השפעה שלילית על התלמיד המדובר.

ב. מר אלי אביטן – יו"ר ועד ההורים בבית הספר. בשל היכרותו את הנאשמות על מקצועיותן, העד היה המום על האשמות המיוחסות לנאשמות. הוא יזם פגישה עם המפקח וגרס לכך, שהנאשמות ישובו ללמד בבית הספר.

לעד הערכה רבה לנאשמות ורואה בהן מעמודי התווך של בית הספר.

העד הדגיש, שאין זו דעתו האישית אלא מאחוריו עומד ציבור רחב של הורים.

### 4. טיעוני הצדדים לעניין כיבודו של הסדר טיעון

א. גישת התביעה – התביעה ביקשה מבית הדין לכבד את הסדר הטיעון ולהשית על הנאשמות את אמצעי המשמעת של: נזיפה והפקעת מחצית משכורת קובעת שתנוכה ב- 6 - 8 תשלומים שווים ורצופים. כאשר, הסניגוריה תוכל לטעון להפחתה באמצעי המשמעת.

התובע המלומד סובר כי, בתיק זה מדובר בשיקול דעת מוטעה ולא בתקיפה, כשהוא מודע לתפקודן הכללי של הנאשמות, שזוכות לשבחים.

ב. עמדת המשרד – נציגת המשרד הודיעה כי, המשרד מצטרף לעמדת התביעה.

ג. טיעוני ההגנה – הגיש לבית הדין תמונות המעידות על מקום האירוע. המקרה ארע ביום האחרון של שנת הלימודים והנאשמות בחרו לקבל אחריות חינוכית ולתפקד עד לסיומו של יום.

הנאשמות הביעו חרטה כנה כבר באותו יום אלא שאבי התלמיד לא הסתפק בזאת. מיד מבלי לערוך שימוע לנאשמות הודע להן, שתפקיד מרכזות נלקח מהן. זו פגיעה במעמד ובשכר, כך הוא המצב עד היום ואילמלא האולטימטום של ועד ההורים לא היו חוזרות גם לחנך כיתה.

לדעת הסניגור המלומד הנאשמות כבר נענשו.

זאת ועוד, לגישתו למידתם של אמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשמות יהיה מסר למורים לבל יכניסו עצמם למצב המחייב בירור חריג, כדוגמת המקרה דנן, שהרי הם מסתכנים בביצוע עבירה כלשהי.

הסניגוריה הוסיפה על מצבה הכלכלי של הנאשמת 1, שהינה חברת קיבוץ.

לדעת ההגנה ניתן להסתפק באמצעי משמעת של התראה או הפקעת מחצית משכורת קובעת.

ב"כ הנאשמת 2 – הסניגור המלומד הדגיש כי, הנאשמת נענשה קשות. בכך שנלקח ממנה תפקיד רכזת טיולים, אותו מילאה כ – 17 שנים.

#### ד. דבר הנאשמות

הנאשמת 1 – הנאשמת ציינה כי, הודאתה במעשה באה מתוך חרטה. נגרם לה נזק רב עקב לקיחת תפקידה כמרכזת בבית הספר וזאת מבלי לשמוע את גירסתה ועמדתה.

הנאשמת 2 – לדעתה, אין פרופורציה בין המעשה לבין מסכת הייסורים שעברה במשך שנה וחצי. גם היא מיצרה עד מאוד, שתפקיד הריכוז נלקח ממנה.

#### 5. החלטת בית הדין

בית הדין בחן אם יש מקום ליתן תוקף להסדר הטיעון, שאליו הגיעו הצדדים.

לצורך קבלת ההחלטה שקל בית הדין את השיקולים הבאים:

#### א. על תכלית אמצעי המשמעת

אמצעי המשמעת שיושמו על הנאשמות מוטלים לצורך השגתה של התכלית, שלשם קידומה נועד חוק המשמעת.

כדברי בית המשפט העליון בעש"מ 5587/01 אורי בנית נגד נציב שירות המדינה (דינים עליון, כרך נט, 43):

"מהי, אם כן, תכלית החוק לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".

ובפסק דין אחר:

"התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".  
(עש"מ 7778/00 פנחס ועקנין נגד נציב שירות המדינה דינים עליון, כרך נח, 644).

כמו כן נקבע:

"... בדין המשמעת, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד שירות המדינה או התדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה, היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(עש"מ 917/99 מדינת ישראל נגד עבדאללה חמזה פ"ד נג(3), 77).

## ב. על העבירות

הנאשמות הורשעו בעבירות לפי סעיף 17(3) לחוק: **"(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד המדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בשמו הטוב של שירות המדינה".**

וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה: **"(1) התנהג התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה בישראל".**

לענין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, כבר קבע בית משפט העליון כי:

**"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".**

(ער"מ 1351/95 ליאון פניקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת פ"ד מט(5) 573, 578).

ובמקום אחר:

**"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה.**

**התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".**

(עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה דינים עליון כרך ס, 657).

במקרה דנן, הנאשמות טעו בשיקול דעתן בדרך בה בחרו לטפל במצב שאליו הגיע התלמיד ונמצא כי, נפל פגם בהתנהגותן.

## ג. על הנסיבות האישיות

בית הדין שמע שבחים עד בלי די על הנאשמות על דמותן כמחנכות, על מסירותם לתלמידים ועל מקצועיותן.

החרטה אותה הביעו הנאשמות הרשימה את בית הדין בכנותה.

וכן אותות הצער שההליך גרם לנאשמות ניכר היטב על פניהן, חברו לכך, הפגיעה במעמדן ובמשכורתן של הנאשמות בגין לקיחת תפקידים מהן.

## 6. כללים לכיבוד הסדר הטיעון על ידי בית הדין למשמעת

מפסיקתו של בית המשפט העליון, בעש"מ 4542/97, אליהו סבג נגד נציבות שירות המדינה (פ"ד נא(5) 593) עולה כי יש עניין ציבורי בעריכת הסדר טיעון ובקיומו, ועל כן: **"אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב בנסיבות המקרה. מהו טעם טוב לעניין זה? התשובה אינה חד-משמעית. השוו, לגבי הסדר טיעון במשפט פלילי, ע"פ 1289/93, 1290, לוי נגד מדינת ישראל, פ"ד מח (5) 158. לדעתי, יש טעם טוב לסטות אם מתברר כי, ההסדר מתבסס על שיקולים פסולים, כגון משוא פנים.**

כך גם יש טעם טוב לסטות מהסדר טיעון, כאשר בית הדין סבור שאמצעי המשמעת עליהם הוסכם בהסדר טיעון סוטים במידה משמעותית מן אמצעי הראויים בנסיבות המקרה, או כי הם בלתי סבירים באופן בולט עד שהעניין הציבורי, הדורש לסטות מן הסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון, רק כדי להחמיר במידת מה את אמצעי המשמעת עליהם הוסכם בהסדר".

## 7. סוף דבר

בסופו של עיון ודיון, לאחר בחינתם של מכלול השיקולים הדרושים לעניין, החליט בית הדין ליתן תוקף להסדר הטיעון.

בית הדין משית על הנאשמות את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת שתנוכה ב – 8 תשלומים שווים ורצופים.

בתום ההליך שהיה בפנינו ותוצאותיו, בית הדין סבור כי, יש מקום לשקול השבת מעמדן של הנאשמות בהקדם האפשרי.

גזר הדין ניתן היום כ"ה באדר התשס"ד – 18.3.04, בהיעדר הצדדים להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נהאד חליל קשוע	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חבר	חברה	מ"מ אב בית הדין יו"ר

**בד"מ 56/04 - הכאת תלמידים והסבת פגיעה גופנית**

**תמצית פסק הדין**

הנאשם, שהועסק כמורה לא מוסמך בבית ספר באזור הדרום, הורשע על ידי בית הדין בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה, בעקבות הליך פלילי שנתקיים כנגדו בבית משפט השלום בבאר שבע בו הורשע הנאשם בעבירות לפי סעיף 379 וסעיף 368 ב' (א) לחוק העונשין בגין שני אישומים לפיהם תקף את תלמיד בית ספרו כאשר בפעם אחת גרם לתלמיד פגיעה גופנית ממשית ובשנייה סטר הנאשם לתלמיד בפניו. בתום ההליך גזר בית המשפט על הנאשם עונש של שישה חודשי מאסר בפועל וכן שמונה חודשי מאסר על תנאי לשלוש שנים.

התביעה הדגישה בטיעוניה את מידת החומרה והפסול שהיו במעשיו והעדר הרגישות כלפי שלומם וכבודם של תלמידיו וכן הפגיעה הקשה בתדמיתו של השירות הציבורי. לכן, ביקשה התביעה את אמצעי המשמעת הבאים:

1. נזיפה חמורה.
2. פיטורין לאלתר תוך שלילת 75% מפיצויי הפיטורין.
3. פסילה משירות המדינה מתפקידי הוראה לפרק זמן של שבע שנים.

נציג המשרד טען כי עבודתו האפקטיבית של הנאשם הינה קצרה ובעברו יש דוחות האשמה בגין פריצה ותקיפה נוספת של תלמיד. המשרד מבקש להצטרף לאמצעי המשמעת של התביעה ומבקש בנוסף כי הנאשם יפסל לצמיתות משירות המדינה ומתפקידי הוראה.

הנאשם בדבריו טען כי זוכה מהאשמה בגין פריצה וכי לא היה אירוע נוסף של תקיפה של תלמיד. הנאשם אינו חפץ בשלב הזה לחזור לעסוק בהוראה היות והוא משלים את לימודיו. כמו כן ציין הנאשם כי בבית הספר נהוגה אלימות כלפי מורים והטחת תלונות כנגד מורים.

בית הדין בפסק דינו נתן דעתו לעבירות ונסיבותיהן, התנהגותו הפסולה של הנאשם והרשעתו בעבירה שיש עימה קלון, תכליתם של אמצעי המשמעת ונסיבותיו האישיות של הנאשם. לאור חוק זכויות התלמיד קבע כי יש איסור בשימוש באמצעי אלימות לצורך חינוכי ולכן החליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

1. נזיפה חמורה.
2. פיטורין לאלתר- תוך תשלום פצויי הפיטורין להם הנאשם זכאי.
3. פסילה משירות המדינה לתפקידי הוראה למשך חמש שנים.

ניתן בתאריך י"ז בטבת התשס"ה (29.12.04).

הרכב בית הדין:

עו"ד יוסף תלרז- אבה"ד- יו"ר  
גברת טליה מלצר - חברה  
מר נהאד חליל קשוע - חבר

ט"ו בטבת התשס"ה  
27 בדצמבר 2004

בד. 2004-1894  
בד"מ: 56/04  
ת.ז: 37238516

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין  
מר נהאד חליל קשוע  
גבי טליה מלצר  
- יו"ר  
- חבר  
- חברה

**התובעת :** עו"ד נילי שגיא

**הנאשם :**

**ב"כ הנאשם :** אינו מיוצג

**נציג המשרד :** מר אהרון יהודה

## גזר – דין

### ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1979 המועסק כמורה לא מוסמך במשרד החינוך, בעל וותק של 6 שנים בתחום ההוראה, והנמצא בשירות המדינה מספטמבר 1999, והמושעה מתאריך 7.1.02, הורשע על ידנו ביום ט' בטבת התשס"ה – 21.12.04 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו- (6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובד הוראה.

2. הרשעתו של הנאשם באה בעקבותיהם של הליכים פליליים שבהם עמד הנאשם בבית המשפט השלום בבר שבע (ת.פ. 7341/01) הליכים שלאחר משפט הוכחות הנאשם הורשע בהם בעבירות לפי סעיפים 379 + וסעיף 368 ב (א) לחוק העונשין התשל"ז – 1977 בגין שני אישומים לפיהם תקף את תלמיד בית ספרו בשני אירועים בתחומי בית הספר, כאשר אחת התקיפות גרמה לתלמיד פגיעה גופנית ממשית, והאחרת התבטאה במתן שתי סטירות על פניו.

בתום ההליך בית המשפט השלום גזר בתאריך 7.1.04 על הנאשם עונשי מאסר של 6 חודשים בריצוי בפועל, בדרך של עבודות שירות, וכן 8 חודשי מאסר על-תנאי למשך 3 שנים, והכל כמבואר בפסק דינו של בית משפט השלום.



2. הנאשם הורשע כאמור בפנינו על בסיס הוראותיו של סעיף 61 ג' לחוק, בעקבות הליך פלילי שבו הורשע לאחר משפט הוכחות בעבירה של תקיפת קטין חסר ישע לפי סעיף 368 ב (א) סיפא לחוק העונשין התשל"ז – 1977 (להלן: "החוק") ובעבירה של תקיפה לפי סעיף 379 לחוק, הנ"ל.

הנאשם היה מורה לחינוך גופני בבית ספר אלסייד ברהט (להלן "בית הספר"). המתלון א., הינו קטין, יליד 1988 ותלמיד בבית ספר אלסייד.

כפי שעלה בעיון בפסק דינו של ביהמ"ש השלום "במהלך שיעור לחינוך גופני שהיה במגרש הספורט של בית הספר ובו השתתפו שתי כיתות, הכיתה של הנאשם והכיתה שבה למד המתלון, הורה הנאשם למתלון לעזוב את מגרש הספורט. משמיאן המתלון לעזוב את מגרש הספורט תקף אותו הנאשם שלא כדין בכך שהטיח אותו לריצפה, היכה באגרופיו ברגליו, בבטנו ובגבו של המתלון וגרם לו לחבלות. על פי האישום השני בתאריך שבין חודש ספטמבר 2000 לחודש יוני 2001 במהלך אחת ההפסקות בבית הספר תקף הנאשם את המתלון בכך שסטר לו פעמיים על פניו.

### 3. טיעונים לאמצעי המשמעת

#### א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת הבליטה בטיעוניה את מידת החומרה והפסול שהיו כרוכים במעשיו, את מידתה של האלימות שבה נקט הנאשם כלפי תלמידיו כעולה מפסק דינו של בית המשפט השלום, והעדר רגישותה כלפי שלומם וכבודם של תלמידיו, וכן את הפגיעה הקשה שבה נפגעה תדמיתו של השירות הציבורי, בעטיים של מעשיו, לנוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה.

(2) התביעה סבורה כי המעשים שבעטיים הורשע הנאשם מצדיקים להטיל עליה את אמצעי משמעת אלה:

- א) נזיפה חמורה.
- ב) פיטורין לאלתר – תוך שלילת 75% מפיצויי הפיטורין שמגיעות לנאשם
- ג) פסילה משירות המדינה מתפקידי הוראה – לפרק זמן של 7 שנים.

כתימוכין לגישתה האמורה התובעת הביאה לידיעתנו את דבר פסיקתו של בית משפט העליון בעש"מ 1682/02 ועש"מ 3362/02 וכן נטען כי, מעשיו של הנאשם בוצעו אך בראשית דרכו החינוכית, נסיבה שמצדיקה החמרה באמצעי המשמעת ברוח פסיקתו של בית משפט העליון בעש"מ 1827/02 בעניין ספיר.

#### ב. גישת המשרד

(1) מפיו של נציג המשרד שמענו כי תקופת עבודתו האפקטיבית מסתכמת בשלוש שנים וכי למשרד הגיעו לגבי הנאשם דוחות אשמה על פריצה לרכב ותקיפה נוספת של תלמיד.

(2) המשרד מצטרף לרובם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה אולם מבקש לפסול את הנאשם לצמיתות, לשירות המדינה, ומתפקידי הוראה.

### ג. טיעוני הנאשם

- 1) שמענו מפי הנאשם כי זוכה בדין מאשמה של פריצה לרכב והכחיש כל תקיפה נוספת של תלמיד מעבר לאירועיה של התובענה.
- 2) וכן שמענו מפי הנאשם כי בשלב זה, חזרה לתפקיד של מורה, אינה נמצאת בסדר העדיפות הוא השלים בינתיים מאז השעייתו לימודים לתואר ראשון ולתעודת הוראה, פורסם ספר ולומד לתואר שני.
- 3) כן שמענו מהנאשם כי אינו משלים עם הקביעות השיפוטיות שבהכרעת הדין וכי בבית ספרו היתה נהוגה אלימות כלפי מורים, והטחת תלונות שונות כנגד מורים.
- 4) לגבי הנסיבות האישיות שמענו כי, הנאשם נשוי ורעייתו לומדת לקראת הסמכתה כגננת.

### 4. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שאו בפניו ולגבי מידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לצורך קבלת החלטתו שקלנו את השיקולים הבאים:

### א. על העבירות ונסיבותיהן

- 1) הנאשם הובא אלינו לדין בעקבות הליך פלילי שנתקיים בפנינו שבו נענש כאמור בעונש של מאסר בפועל לריצוי בדרך של עבודת שירות, גזר הדין, בכך שתקף בשני אירועים שונים תלמיד כבן 13 כאשר באחת התקיפות היה שימוש ממשי וחמור, באלימות כלפי גופו של אותו התלמיד.

כבוד בית המשפט השלום בב"ש בגזר דינו אמר דברו לגבי ראייתו את מעשיו של הנאשם והתגובה העונשית שנגזרת מכך:

**"בענייננו, לנאשם אין עבר פלילי ועניין זה נזקף לזכותו. כמו כן אין ספק שבעקבות ההרשעה לא יוכל הנאשם לחזור ולעסוק במקצוע ההוראה ותוצאה זו היא קשה ובעלת משמעות חמורה לנאשם וגם למשפחתו. מנגד, העבירות שאותן ביצע הנאשם בתיק זה הן חמורות ביותר שכן מדובר בתקיפה של קטין חסר ישע שהנאשם היה אחראי עליו ולמעשה ניצל את מעמדו וסמכותו כמורה כדי לפגוע בקטין, ברגשותיו ובגופו.**

**כאמור, על בית המשפט לשרש תופעת אלימות כזו מהשורש. מטרה כזו תושג רק באמצעות ענישה משמעותית שתעדיף את האינטרס שבהרתעת הנאשם על מנת למנוע ממנו מלחזור על מעשיו בעתיד וכן את האינטרס שבהרתעת נאשמים אחרים, על פני נסיבותיו האישיות של הנאשם."**

- 2) ויובהר, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת בתחומי בית הספר, היא דרך פסולה אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:

בע"פ 4405/94, מדינת ישראל נגד אלגני פד"י מח(5) 191 אומר כב' השופט ברק בעמ' 192:

**"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית."**

כמו כן, בתיק ע"פ 4596/98 באקו נגד מדינת ישראל אמרה כב' השופטת בייניש:

**"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם... היא מרחיקה אותנו משאיפותינו לחברה נקיה מאלימות".**

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר פ"ד נב(1) עמודים 650 – 678 נאמר על ידי כב' השופט זמיר:

**"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".**

בעש"מ פלוני נגד מדינת ישראל 1730/00, כב' השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

**"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום הילד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה".**

ובפסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל:

**"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פ"ד נב(678, 650, 1)). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".**

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהויותו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה:

**"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסוימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".**

ובחוק זכויות התלמיד שנכנס לתוקף ב- 4.12.00, באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם ובכבודו.

(3) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעתים מכביד. מורה שנוהג כדרכו של הנאשם פוגע במשמעת שירות המדינה, כפי שנפסק:

**"המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים, והנוהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית, בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה. קיום המשמעת – ביטוייה בהתנהגות על פי המערכת המתוארת".**  
(עש"מ 3/75)

מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17(3) שגם בה הורשע הנאשם.

**"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.**

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר כב' השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

**"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."**

ובפסק דין שניתן לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

**"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר.**

אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון". (פ"ד נב

(1) 650, 679 ניתן בתאריך 11.2.04.

(4) בעבירות הפליליות שבהן הורשעה הנאשם דבק קלון מעצם טיבן ומהותן וכבר נפסק כי:

"הקלון, כביטוי משפטי הוא פועל יוצא של פגם מבחינה מוסרית. אך השאלה היא מה מידת החומרה של הפגם שיש בה כדי לעטות קלון על העבירה. התשובה תלויה במידה רבה, בעיקר במקרי הגבול, בנסיבות המקרה. אפשר שהנסיבות המיוחדות של המקרה יחלישו או אף יסלקו את הקלון.

וכיצד יש להעריך את נסיבות המקרה? במקרים אחדים הפנה בית המשפט לאמת המידה של האדם הסביר... האדם הסביר הוא דמות דמיונית (יש אומרים מיתולוגית) המייצגת את דרכי ההתנהגות וערכי המוסר המקובלים בציבור. בית המשפט משמש פה לאדם הסביר. בשמו של האדם הסביר הוא קובע את דרכי ההתנהגות הראויה ואת ערכי המוסר המחייבים". (עש"מ 4123/95 יוסף אור, שם 192).

הקלון איפוא, הינו פגם מוסרי הטבוע בעבירה, וכדברי כב' השופט ח.כהן (בג"צ 436/66 מנחם בן אהרון נגד ראש המועצה המקומית פרדסיה, פ"ד כא (1) 564, 561):

המעיד על בעליו שאין הוא ראוי לבוא בקהל ישרים... ו"קלון" זה אמנם שיהא דבק באדם בגלל חטאו, גם לאחר המעשה והעונש".

שיקול נוסף אשר ראוי לבחינה הינו אם העבירה בוצעה במילוי התפקיד בשירות או שלא במילוי התפקיד בשירות. על זאת אומר כב' השופט זמיר: "לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראוי במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי.

לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות שעובד המדינה עבר בקשר למילוי תפקידו. עבירה של מרמה, לדוגמה, היא בדרך כלל עבירה שכרוך בה קלון. אך אפשר כי הרשעה של עובד המדינה בעבירה של מרמה בוצעה ללא קשר לתפקידו, אלא במסגרת של יחסים שבין אדם לחברו לא תהיה כרוכה בקלון ככל שהדבר נוגע לדין המשמעותי בשירות המדינה שהרי מכל מקום, גם אם נאמר כי העבירה אינה כרוכה בקלון, עדיין ההרשעה באותה עבירה גוררת עונש, כפי שנובע מחוק העונשין או חוק אחר שקבע את העבירה ואת עונשה בצידה. (שם בעש"מ בעניין יוסף אורי 191).

טעם נוסף בהרשעתו של הנאשם בעבירה לפי סעיף 17(6) שעניינו הרשעה פלילית בעבירה שיש עימה קלון, נעוץ במהות משרתו כמורה, לנוכח סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה ומחנך כמבואר לעיל, כאשר בעש"מ 2699/01 ג'מיל חלף נגד מדינת ישראל – נציבות שירות המדינה, קבע בית המשפט העליון:

"בנוסף, מושפעת קביעת הקלון לעניין דיני המשמעת של שירות המדינה ממעמדו ומתפקידו של המערער בתוך שירות המדינה. עבירה שאינה נושאת עמה קלון, כאשר מדובר במשרה אחרת".

מעשי תקיפת התלמיד לא נעשו בימי ראשית דרכו בבית הספר לאחר שחלפו 3 שנים מאז שהחל לשמש, כמורה בלתי מוסמך.

### ג. על תכלית אמצעי המשמעת:

(8) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(9) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

**"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".**

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(10) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר – "הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה", ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

**"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".**

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

**"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".**

(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(11) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואחי שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

**"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי**

להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.

בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית.

(12) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו.

ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(13) ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. יקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק :  
 "התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה :

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03, ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04).

(14) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

### ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם מורה בלתי מוסמך בעל וותק של 6 שנים בשירות המדינה כאשר משך תפקידו האפקטיבי אינו עולה על שלוש שנים.

(2) הנאשם נשוי, אינו עובד ועושה להאדרת השכלתו.

## 5. סוף דבר

בסופו של עיון, לנוכח טיעוני הצדדים שבאו בפנינו ומכלול שיקולנו כפי שפורט לעיל, החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת כדלהלן:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול מכביד באותה התנהגות פסולה שמומשה כלפי תלמיד קטין, כמבואר בפסק הדין של בית המשפט השלום שדן בעניינו, והפסיקה שהובאה על ידו, ועל ידנו.

ב. **פיטורין לאלתר** – הנאשם יפוט משרות המדינה לאלתר, תוך תשלום פיצויי הפיטורין, שיגיעו לו בעקבות פיטוריו. – בית הדין לא שוכנע לנוכח נסיבותיו האישיות של הנאשם, כי קיימת הצדקה לפגוע בצורה כה ממשית בפיצויי הפיטורין שיגיעו לנאשם בעבור שנות עבודתו המצומצמות בשירות הציבורי, עד אשר הושעה מתפקידו – בידי התביעה היתה מלוא האפשרות לבקש מאב בית הדין, במהלך תקופת השעייתו של הנאשם את הפסקתו של השכר או הקטנתו לפי הוראותיו של סעיף 49(א) לחוק והיא לא עשתה כן – וקבלת מלוא המשכורת הקובעת לאחר ששת חודשי ההשעיה הראשונים אינה מהווה לגישתנו טעם משכנע, לשלילת פיצוי הפיטורין בעבור שנות תפקוד תקינות. וזאת לנוכח המגמה שעולה מפסיקתו של בית משפט העליון, על התחשבות בנסיבות האישיות של הנאשם שבא הכוונה על מקור פרנסתו, לנוכח פיטוריו מהשירות הציבורי; **בפריט אחד של גזר-דין ראוי לדעתי להתערב הוא בשלילת 10% מפיצויי פיטוריו. בשים-לב לעונש הכמעט אולטימטיבי שהוטל על המערער – פיטוריו משרות המדינה – סבורני שלא יהיה זה נכון לשלול ממנו ולו מקצת מפיצויי הפיטורין שהוא זכאי להם.** (בעש"מ 1827/02 בעניין ספיר).

"עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערער משרות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקילות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערער וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה". (עש"מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירות המדינה ניתן בתאריך 24.4.03).

"בהתחשב בכל האמור אף שמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטורי המערער מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסויימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משרות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבוטל. וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה. בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערער, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה".

(עש"מ 10501/02 סאמיה שאהין שניתן בתאריך 5.5.03).

ראה גם את פני המגמה בפסקי דין נוספים: עש"מ 527/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב- 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.03.

ג. **פסילה משרות המדינה ולתפקידי הוראה** – לפרק זמן של 5 שנים. – התלבטנו לגבי משכה של הפסילה משרות המדינה ומתפקידי הוראה שראוי להטיל על הנאשם, הגם שראינו לנכון לפסול כאמור את הנאשם לתקופה ממשית, אולם יחד עם זאת להעניק לנאשם צוהר לשיבה אפשרית לעולם ההוראה, לאחר רכישת השכלה מתאימה, ואולם לא לאותו בית הספר, ולאחר שיתם זמן הפסילה, על פי שיקול דעתו של המשרד.



גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום י"ז בטבת התשס"ה – 29.12.04, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית משפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נהאד חליל קשוע	עו"ד יוסף תלרז,
חברה	חבר	אב בית הדין יו"ר

**בד"מ 156/02 - אלימות של מורה כלפי תלמידתה בסיומו של טיול**

**תמצית פסק הדין**

הנאשמת, שהועסקה כמורה בחטיבת ביניים בבית ספר באזור המרכז, הורשעה על ידי בית הדין בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה בגין האירוע לפיו לאחר טיול שנתי בו התיזו התלמידים והמורה מים זה כלפי זה, תפסה המורה את אחת התלמידות, השכיבה אותה על ברכיה בכוח התיישרה על גבה ואמרה לה כי כעת היא מושפלת והכריחה את התלמידה להתנצל כדי שזו תשחרר אותה.

התביעה בטיעוניה הדגישה את מחויבותו של המורה כלפי תלמידיו והתנהגות הולמת. לאור כהונתה של המורה ביום הדיון כמנהלת בפועל ועתידה להתמודד במכרז על משרת ניהול, ממליצה התביעה כי יש לפסול את הנאשמת מתפקיד ניהולי למשך שנה וכן הטלת אמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה.
- ב. הפקעת  $\frac{1}{4}$  משכורת קובעת.

נציג המשרד טען כי ישנה שביעות רצון מתפקודה של הנאשמת כמנהלת וטען כי אין להעביר מנהל ממשרתו באמצע שנת לימודים אלא אם עבר עבירה שיש עמה קלון. לפיכך סבור כי ניתן להסתפק בנזיפה והפקעת  $\frac{1}{4}$  ממשכורתה של הנאשמת.

סניגורתה של הנאשמת טענה כי מדובר במעידה חד פעמית בנסיבות מיוחדות לאור האווירה שהייתה בטיול. הסניגורית, שהביאה עדי אופי רבים ששיבחו את פועלה הרב של הנאשמת והדגישה כי אין לנאשמת עבירות משמעת קודמות, ביקשה שלא לפגוע בקריירה של הנאשמת וסברה כי ניתן להסתפק בנזיפה בלבד.

הנאשמת סיפרה על עבודתה בהתרגשות וטענה כי אלימות אינה דרכה. מאז, המקרה מהווה מקור לניסיונות חוזרים ונשנים להשפלתה ואף נגרם לה נזק כלכלי ובריאותי קשה שהיה אף כרוך במספר אשפוזים.

בית הדין בפסק דינו עמד על תכליתם של אמצעי המשמעת, העבירה ונסיבותיה וכן נסיבותיה האישיות של הנאשמת והחליט כי פסילה מתפקידי ניהול אינו עונש מידתי אולם הטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה.
- ב. הפקעת  $\frac{1}{4}$  משכורת קובעת.

ניתן בתאריך ג' בכסלו התשס"ד (16.11.04).

הרכב בית הדין :  
 עו"ד ניצה אדן- ביוביץ- מ"מ אבה"ד- יו"ר  
 ד"ר יצחק הגר - חבר  
 גברת נחמה ז'ק - חברת

א' בכסלו התשס"ה  
14 בנובמבר 2004

בד. 2004-1673  
בד"מ 156/02  
ת.ז: 026820324

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר  
גב' נחמה ז"ק - חברה  
ד"ר יצחק הגר - חבר

**התובע:** עו"ד ג'פרי ונדל

**הנאשמת:**

**ב"כ הנאשמת:** עו"ד סלין נהיר

**נציג המשרד:** מר יהודה אהרון

## גזר – דין

### התובענה וההליך:

1. ביום ט' באלול התשס"ד – 26.8.2004 בית הדין הרשיע בהכרעת דין מפורטת את הנאשמת, שהועסקה בתקופה הרלבנטית לכתב התובענה, כמורה בחטיבת הביניים כוכב יאיר, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בכך, שבמהלך טיול שכבת כתות ז' של בית הספר, באביב 2000, הנאשמת ותלמידים התיזו וביניהם התלמידה רותם שלסקי, מים זה על זה.

בסיום מסלול ההליכה בטיול, עם ההגעה לחניה, הנאשמת תפסה את רותם שלסקי, השכיבה אותה על ברכיה בכוח, התיישבה על גבה ולחשה באוזנה: "עכשיו את מושפלת".

הנאשמת הכריחה את התלמידה להתנצל ואמרה לה כי אם לא תתנצל, היא לא תזוז ממנה.

### 2. טיעונים לאמצעי המשמעת

#### א. עמדת התביעה

התביעה הדגישה את מחויבותו של מורה כלפי תלמידיו ועל כל התנהגות בלתי הולמת של מורה-מחנך נדרשת תגובה של בית הדין, שתשמש הגנה למערכת.

הנאשמת מכהנת כיום בתפקיד מנהלת בית ספר, במינוי בפועל. בחודש מאי 2005

תתמודד הנאשמת במכרז לקבלת משרת הניהול. לגישת התביעה, יש מקום להגבילה מלשמש בתפקיד ניהולי למשך שנה.

התביעה עותרת לאמצעי המשמעת הבאים:

- (1) נזיפה
- (2) הפקעת  $\frac{1}{4}$  משכורת קובעת, שתנוכה ב-6 עד 10 תשלומים שווים ורצופים.
- (3) פסילה לתפקידי ניהול למשך שנה מיום מתן גזר הדין.

כתימוכין, התובע המלומד העביר לעיונו של בית הדין את בד"מ 165/00, בד"מ 198/01 ובד"מ 97/03.

#### ב. עמדת המשרד

נציג המשרד הסביר לבית הדין כי, בתקופה הקצרה בה משמשת הנאשמת כמנהלת בית הספר היא מבצעת את תפקידה לשביעות רצון הפיקוח.

כמדיניות המשרד אינו מעביר מנהל מתפקידו באמצע שנת לימודים אלא אם עבר עבירה שיש עמה קלון.

במקרה דנן, הפסקת עבודתה של הנאשמת כמנהלת יכולה לפגוע מאוד במערכת. לפיכך, המשרד סבור שאמצעי משמעת של נזיפה והפקעת  $\frac{1}{4}$  משכורת קובעת הינם מספקים.

#### ג. גישת ההגנה

הסניגורית המלומדת הטעימה, שמדובר במעידה חד-פעמית, בנסיבות מאוד מיוחדות.

התנהגות המורה קשורה בעבותים להתנהגות התלמידה, באווירה שהייתה בזמן הטיול.

בעת שמיעת התיק הופיעו עדים זה אחר זה ושיבחו את הנאשמת על עבודתה החינוכית.

לנאשמת אין עבר משמעותי או אחר.

הנאשמת במשך 28 שנות עבודתה תרמה רבות לחינוך ילדי ישראל.

ההגנה מבקשת מבית הדין, שלא לפגוע בקריירה של הנאשמת ולאפשר לה להמשיך בתפקידה הניהולי.

פסקי הדין שהגישה התביעה עניינם חמור מהמקרה שלפנינו ולא ניתן ללמוד מהם לעניינינו.

ההגנה סבורה, שאמצעי משמעת של נזיפה דיו.

הנאשמת קיבלה את עונשה מזה שנים רבות מאז שנחקרה בפרשה ועד לסיומה. היא עברה תקופה קשה גם מבחינה נפשית.

### ד. דבר הנאשמת

הנאשמת סיפרה בהתרגשות על עבודתה כמחנכת, על אהבתה לילדים ועל הקשר הטוב שלה עם התלמידים.

המקרה בו הורשעה הינו חריג ואין זו דרכה. כ-5 שנים מופצות שמועות נגדה והכל כדי לגרום להשפלתה שוב ושוב.

מאז האירוע היא סובלת מלחץ דם גבוה ואושפזה מספר פעמים.

במשך שנים השקיעה את כולה במלאכת החינוך, תמיד מעבר לשעות העבודה המקובלות.

מצבה הכלכלי אינו מעודד, למשפחה המונה 4 ילדים הוצאות רבות והיא תומכת גם באמה.

### 3. החלטת בית הדין

עתה באנו להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הראויים, לנוכח הטיעונים שהשמיעו הצדדים בפנינו.

חובה על בית הדין לבחון את השפעת החלטתו על שירות המדינה, לאור מטרותיו ומהותו של השירות ובהתחשב בטיב העבירות שהורשעה בהן הנאשמת, תוך שקילת נסיבותיה האישיות של הנאשמת.

### א. על תכליתם של אמצעי המשמעת

התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא למנוע פגיעה משמעותית בתפקודו של שירות המדינה או בתדמיתו של השירות, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות.

כדברי בית המשפט העליון בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(5) 87, 92):

"בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות."  
(ראה גם: עש"מ 917/99 מדינת ישראל נגד עבדאללה חמזה, פ"ד נג(3) 77; עש"מ 57701/01 פודלובסקי נגד נציבות שירות המדינה, דינים עליון, כרך ס', 526).

לאמור, תכליתם של אמצעי המשמעת, בנוסף לפגיעה האישית בכל נאשם, היא להרתיע עובדי מדינה אחרים מפני ביצוע עבירות משמעת הפגועות בתדמיתו ובתפקודו של שירות המדינה.

### ב. על העבירות ונסיבותיהן

בית הדין הרשיע את הנאשמת בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק:

"(1) עשה מעשה, או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;

(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג

**התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה."**

ובסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה:

**"(1) התנהג התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה בישראל."**

לעניין מהותה של הפגיעה במשמעת שירות המדינה, שבלעדיה הגוף שבו מתפקד העובד לא יוכל להגשים את יעדיו, כבר נפסק בעש"מ 3/75 אלפונסו דבוש נגד נציב שירות המדינה (פ"ד לו(1), 231):

**"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה."**

לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, הנאשמת הואשמה בהפרת הוראות חוזר מנכ"ל מיום ט"ז (התשנ"ד). החוזר קובע איסור שימוש בכוח כאמצעי משמעת, ועוד יש להימנע מעונשי גוף בכל צורה שהיא מצידו של מורה. כך עולה גם מסעיף 1 לחוק זכויות התלמיד, התשס"א – 2000, הקובע לאמור:

**"כל תלמיד זכאי לכך שהמשמעת במוסד החינוך תונהג באופן הולם את כבוד האדם ובכלל זה הוא זכאי שלא יינקטו כלפיו אמצעי משמעת גופניים או משפילים."**

לעניין העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק – התנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת הוראה, נקבע בפסיקתו של בית המשפט העליון:

**"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים."**

הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

...  
זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."  
(ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת פ"ד מט(5) 573, 578).

וכן, בעש"מ 5246/99 אהרון אהרונני נגד נציבות שירות המדינה (פ"ד נו(1) 481):

**"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."**

יתירה מזו, על התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה נקבעה הלכה:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פ"ד נב(1) 650, 678). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה." (עש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל, דינים עליון, כרך נח 316).

ולגבי הטעמים לרף ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה, למדנו גם מעש"מ 2699/01 ג'מיל חליף נגד מדינת ישראל, שם קבע בית המשפט העליון: "במקרה זה, אין מדובר בעובד מדינה מן השורה, אלא אדם הנושא תפקיד חינוכי בהיותו מורה בבית ספר. לתפקיד של המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו, ועל יוקרתו בעיני תלמידיו." (דינים עליון כרך נט, 286).

ובפסיקה נוספת:

המורים מהווים מודל חיקוי לתלמידיהם, הם אלה האמונים על סלילת דרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ומשפיעים על דפוסי ההתנהגות העתידיים של החברה כולה. לכן יש מקום לדרוש ממנו, הקפדה יתרה במילוי תפקידו, והתנהגות הולמת בכל אורחות חייו בכלל, ובפרט עת עוסק הוא בחינוך תלמידיו." (עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נגד סלאם אבו-עסבה, דינים עליון, כרך סב, 356).

### ג. נסיבות אישיות

לנאשמת זו המעידה היחידה לאורך עשרות שנות עבודתה במערכת. גם בעבודתה כיום כמנהלת בית ספר תפקודה ראוי. מצבה הכלכלי קשה וגם מצב בריאותה נפגע.

בית המשפט העליון בעש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל (דינים עליון, כרך כא, 268) קבע בעניין תרומת העובד במשך שנים לשירות הציבורי והשפעתה על מידתם של אמצעי המשמעת:

"...בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל מערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועל באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה.

לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה.

אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד."

### ד. למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין הפך והפך באמצעי המשמעת, להם עותרת התביעה, ובמיוחד לאמצעי משמעת של פסילה לתפקידי ניהול לתקופה של שנה.

כאשר המשרד עצמו טוען, שאין להפסיק במהלך שנת לימודים תפקיד ניהולי בבית ספר. שכן, הדבר יכול לגרום לזעזועים קשים במערכת.

בית הדין ער להזדמנות שנקרתה לנאשמת להתמודד על תפקיד ניהולי ופסילתה תסתום את הגולל על עתידה כמנהלת בית ספר.

בית הדין שקל את נסיבות המקרה, כפי שנקבעו בהכרעת הדין, את העובדה כי, המעשה אירע בשנת 2000 על רקע טשטוש גבולות בין יחסי מורה – תלמיד וכי מדובר במעידה חד-פעמית לאורך 28 שנות הוראה של מסירות והשקעה למען החינוך בישראל.

בסופו של יום, הגיע בית הדין למסקנה, שאמצעי משמעת של פסילה לתפקידי ניהול אינו מידתי ואינו נדרש בעניינינו. ברם, בפטור ולא כלום גם הוא אינו ראוי במקרה זה.

הנאשמת התנהגה התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה, על אף תחושותיה ואכזבותיה מהתנהגות התלמידה שהייתה מעורבת באירוע.

בית הדין החליט להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים :  
(1) נזיפה.

(2) הפקעת ¼ משכורת קובעת שתנוכה ב-12 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן היום ג' בכסלו התשס"ד – 16.11.2004, בהיעדר הצדדים, להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים בהתאם לסעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
ד"ר יצחק הגר	נחמה ז"ק	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חבר	חברה	מ"מ אב בית הדין יו"ר



**בד"מ 46/04 - אלימות של מורה כלפי תלמידים קטינים**  
**באמצעות בעיטה, סטירה וצביטה**

**תמצית פסק הדין**

הנאשמת, שהועסקה כמורה בבית ספר באזור המרכז, הורשעה על ידי בית הדין בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה, בעקבות הליך פלילי שנתקיים בעניינה בבית משפט השלום בירושלים בו הוטל עליה עונש ללא הרשעה. באירוע בגינו הורשעה, בעטה, צבטה וסטרה הנאשמת לשלושה קטינים שונים במהלך שיעור.

התביעה בטיעונה ביקשה להחמיר עם הנאשמת וטענה כי אין עוד מקומה במערכת החינוך. על כן, ביקשה התביעה את אמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. פיטורים לאלתר תוך הענקת 90% מפיצויי הפיטורים.
- ג. פסילה משירות המדינה לתקופה של שלוש שנים וכן פסילה מתפקידי הוראה למשך חמש שנים.

נציג המשרד ציין כי עברה של הנאשמת נקי וביקש להטיל על הנאשמת נזיפה חמורה. לגבי שאר אמצעי המשמעת, ביקש להותיר זאת לשיקולו של בית הדין.

ההגנה ציינה כי מדובר בעולה חדשה שבארץ מוצאה שימשה כמנהלת בית ספר בעלת וותק רב שנים בהם גרפה שבחים רבים. לעניין האירוע, מדובר היה בילדים בעייתיים והתנהגותה נבעה מלחצים בהם הנאשמת הייתה שרויה עקב שירותו של בנה כחייל לוחם. כמו כן, הנאשמת ביצעה את העונש הפלילי שהוטל עליה בבית הספר בו היא מלמדת ולכן ניתן להניח כי מדובר באירוע חד פעמי.

ההגנה ביקשה שלא להפקיע את משכורתה שכן מלכתחילה משכורתה נמוכה.

הנאשמת בדבריה פירטה לבית הדין את נסיבות האירוע, הביעה חרטה על מעשיה וביקשה להמשיך בעבודתה.

בית הדין בפסק דינו עמד על תכליתם של אמצעי המשמעת, עבירות אלימות כלפי תלמידים ומיגור התופעה, ונסיבותיה האישיות של הנאשמת והחליט כי אין להטיל על הנאשמת פיטורים וכי ניתן להסתפק באמצעי המשמעת הבאים:

1. נזיפה חמורה.
2. הפקעת מחצית משכורת קובעת.
3. הורדה בדרגה אחת למשך שלושה חודשים.

ניתן בתאריך כ"ח באב התשס"ד (15.8.04).

הרכב בית הדין:

עו"ד ניצה אדן ביוביץ- מ"מ אבה"ד - יו"ר.  
 גברת טליה מלצר - חברה.  
 מר נהאד חליל קשוע - חבר.

כ"ט באב התשס"ד  
16 באוגוסט 2004

בד. 2004-1307  
בד"מ: 46/04  
ת.ז: 317586063

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד ניצה אדן-ביוביץ - מ"מ אב ביה"ד - יו"ר  
גבי טליה מלצר - חברה  
מר נהאד חליל קשוע - חבר

**התובע:** עו"ד ג'פרי ונדל

**הנאשמת:**

**ב"כ הנאשמת:** עו"ד נאוה פנקס

**נציגת המשרד:** גבי יפעת לוי

## גזר – דין

### ההליו

1. בתאריך ט"ז בתמוז התשס"ד – 5.7.04 בית הדין הרשיע את הנאשמת, המועסקת כמורה בבית הספר הממלכתי בקרית ארבע, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. זאת בעקבות הליכים פליליים שננקטו נגד הנאשמת בבית משפט השלום בירושלים (ת.פ. 3560/02) בעבירה של תקיפה לפי סעיף 379 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.

ביום 13.7.03 בית המשפט הטיל על הנאשמת 100 שעות של"צ, ללא הרשעה.

3. המסד העובדתי – ביום 19.11.01 במהלך שיעור תנועה בכיתה ב' הנאשמת בעטה בקטינה מ.ו., צבטה את הקטינה י.ש. בידה וסטרה לקטין מ.ר. על שפתיו.

### ראיות לאמצעי המשמעת

4. מטעם ההגנה העידה עדת האופי גבי בתיה כהן, המשמשת כיועצת בבית הספר. העדה סיפרה לבית הדין על בית הספר שבו – 70% מתלמידיו עולים מחבר העמים ועל קשיי קליטתם של העולים בשוב, בביתם ובבית הספר. אל מול אלה ניצבת הנאשמת כשהיא מקדישה מכל זמנה הפנוי ועל חשבונה, כדי להקנות ערכים חינוכיים לילדי העולים וקידומם ברכישת השפה העברית.

עוד הוסיפה העדה, שאלימות אינה דרכה של הנאשמת, היא מעניקה לתלמידים חום ואיכפתיות רבה.

5. לבית הדין הוגשה אסופת מכתבי הוקרה והערכה לנאשמת, שנכתבו על יד מורים – עמיתים, המעידים על מסירותה של הנאשמת לעבודה, רגישותה לתלמידים ועזרתה לכל פונה ופונה. גם מנהל בית הספר מעיד על קידומם של התלמידים העולים בעזרתה של הנאשמת.

6. לבית הדין הוצגה חוות דעת של קצינת מבחן למבוגרים על פיה הנאשמת אינה בעלת קווים תוקפניים באישיותה והיא הביעה צער וחרטה על התנהגותה.

#### 7. טיעונים לאמצעי המשמעת

##### א. עמדת התביעה

התובע המלומד ביקש להחמיר עם הנאשמת. הנאשמת תקפה קטינים ועל כן איננה ראויה להמשיך וללמד במערכת החינוך.

תכלית חוק המשמעת היא להגן על הציבור ולהקנות התנהגות ראויה.

על כן, עותרת התביעה לאמצעי המשמעת הבאים:

- 1) נזיפה חמורה.
- 2) פיטורים לאלתר אגב תשלום פיצויי פיטורים בשיעור של 90%.
- 3) פסילה משירות המדינה לתקופה של 3 שנים ופסילה מתפקיד הוראה לתקופה של 5 שנים.

כתימוכין לגישתה הובאו לידיעת בית הדין פסקי הדין: עש"מ 1730/00, בד"מ 43/96, בד"מ 9/00 ובד"מ 126/02.

##### ב. עמדת המשרד

מפי נציגת המשרד שמע בית הדין כי, הנאשמת עובדת בשירות משנת 1998, בתיקה האישי אין כל הערות.

הנהלת המשרד מוקיעה כל אלימות כלפי תלמידים. אולם, במקרה שלפנינו יש להתחשב בגילה של הנאשמת ולהטיל עליה את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה. לעניין שאר אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה המשרד מבקש להשאיר זאת לשיקול דעתו של בית הדין.

##### ג. טיעוני ההגנה

מדובר במורה, עולה חדשה שעלתה לארץ בשנת 1997, ועובדת בהוראה משנת 1998. בארץ מוצאה, רכשה השכלה גבוהה בתחום ההוראה ושימשה כמנהלת בית ספר, לזכותה ניסיון וותק של 34 שנים. לאורך כל תקופת שירותה בתחום ההוראה צברה מכתבים והמלצות חמות על עבודתה ומפעלה. באשר להתרחשות האירוע נשוא התובענה, מבקשת ההגנה להדגיש כי, מדובר בילדים בעייתיים. במסגרת ריצוי עונשה בדין הפלילי הנאשמת ביצעה עבודות שירות בבית הספר שממנו יצאה התלונה. עובדה זו, רק מחזקת את העובדה, שמדובר באירוע חריג וחד פעמי. התנהגותה של הנאשמת במועד הרלוונטי לאירוע החריג, נבע מלחץ נפשי בעטיים של אירועים ביטחוניים שקרו בעזה מקום בו שירת בנה במילואים.

הסניגוריה הציגה פסקי דין שיצאו מבית דין זה ובכולם דובר בתקיפה המלווה בנזקי גוף ועל הנאשמים לא הוטלו אמצעי משמעת של פיטורים.

גם אמצעי משמעת של הפקעת משכורתה של הנאשמת הוא עונש חמור עבורה מאחר שמשכורתה עומדת על -1,800 ₪.

#### ד. דבר הנאשמת

הנאשמת פירטה בפני בית הדין את נסיבות האירוע ונימוקיה להודות בעסקת טיעון בבית המשפט.

היא ציינה את אהבתה לעבודת ההוראה וביקשה מבית הדין שיאפשר לה להמשיך בעבודה.

הנאשמת הביעה חרטה על מעשיה.

#### 8. החלטת בית הדין

##### א. על תכלית אמצעי המשמעת

בבואנו להטיל את אמצעי המשמעת ההולמים, לנוכח הטיעונים שנשמעו בפנינו, עלינו לבחון ולשקול את השפעתה של החלטתנו על שירות המדינה, תוך שימת דגש הן על מטרתו ומהותו של שירות המדינה, הן טיבן של העבירות שבהן הורשע הנאשמת והן על נסיבותיה האישיות של הנאשמת.

בעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694, נד 703) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך הפלילי. גם אם בהליך הפלילי נגזר על עובד הציבור עונש של קנס, מאסר או עונש אחר, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי, האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר או להורידו בדרגה או אף לפטרו מן השירות".

ובעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(5) 87, 93) אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבותיו האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה.

התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

##### ב. על עבירות האלימות כלפי התלמידים

בית הדין עצמו מחוייב לעשות למען מיגור השימוש בענישה גופנית כלפי תלמיד. כל אלימות פיזית ממין כלשהו כלפי תלמיד אסורה בתכלית. גם בית המשפט העליון בשורה של פסקי דין הביע עמדה נחרצת לעניין השימוש בכח הזרוע נגד התלמידים.

בע"פ. 4405/94 מדינת ישראל נגד אלגני (פ"ד מח(5) 191, 192), פסק בית המשפט העליון:

**"אלימות פיזית כלפי תלמיד אסורה היא. מלקות, מכות ומשיכות אוזניים – אין מקומם בבית ספר. חדר הכיתה הוא מקום הוראה ולא זירת אלימות. גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".**

ברוח זאת פסק בית משפט זה גם בע.פ. 5224/97 מדינת ישראל נגד שדה אור (פ"ד נב(3) 374, 383):

**"תפיסה חינוכית הדוגלת בשימוש בכח למטרות חינוכיות אינה הולמת איפוא את הנורמות בחברתנו... ככלל, עונש אינו יכול להוות אמצעי לגיטימי בידי מורים, גננות או אנשי חינוך אחרים. תפיסת עולם שגויה בהקשר זה מסכנת את שלומם של הילדים, ועלולה לפגוע בערכי היסוד של חברתנו – כבוד האדם ושלמות הגוף".**

ההוראות המינהליות שהוציא משרד החינוך אוסרות מכל וכל שימוש בענישה גופנית כלפי תלמידים. חוזרי המנכ"ל מבהירים, כי אלימות גופנית ומילולית אינם עולים בקנה אחד עם מטרות החינוך, שכן אלימות עלולה לשמש מודל לחיקוי מצד התלמידים ואף לפגוע בהתפתחותם.

#### **ג. על הנסיבות האישיות**

בית הדין התרשם ממסלול קליטתה של הנאשמת בארץ לרבות הישגיה החינוכיים בארץ מוצאה ובישראל. למעט מקרה זה לנאשמת אין עבר משמעותי או פלילי.

עם ריצוי עונשה בהליך הפלילי בבית הספר ממנו יצאה הצעקה, לדעת בית הדין נפוג האיום עליו הצביעה התביעה כי, הנאשמת מהווה סיכון לתלמידים.

לא זו אף זו, מחוות דעת קצינת המבחן למבוגרים בית הדין למד כי, אין מדובר בדפוס התנהגות אופייני לנאשמת.

בית הדין התרשם שהנאשמת הפיקה את לקחה מהפרשה ולא תשוב על מעשיה.

#### **ד. למידתם של אמצעי המשמעת**

בית הדין שקל אם ראוי בנסיבות העניין להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת להם עתרה התביעה ובמיוחד את אמצעי המשמעת של פיטורים.

מן הנימוקים שהובאו לעיל ולאור מדיניות הענישה של בית דין זה במקרים דומים, בית הדין סבור שניתן להסתפק באמצעי משמעת פחות חמורים.

9. סוף דבר

בית הדין מטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים :

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת שתנוכה ב- 10 תשלומים שווים ורצופים.
- ג. הורדה בדרגה אחת למשך שלושה חודשים.

גזר הדין ניתן ביום כ"ח באב התשס"ד – 15.8.04, בהיעדר הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים בהתאם להוראת סעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
נהאד חליל קשוע	טליה מלצר	עו"ד ניצה אדן- ביוביץ,
חבר	חברה	מ"מ אב בית הדין יו"ר

**בד"מ 16/04 - אלימות של מורה כלפי תלמיד על ידי משיכה בכח**

**תמצית פסק הדין**

הנאשם, שהועסק כמורה בבית ספר באזור הדרום, הורשע על ידי בית הדין בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה, בעקבות הליך פלילי שנתקיים בעניינו בבית משפט השלום בבאר שבע שנמנע מלהרשיעו אולם קבע כי הנאשם עבר עבירה פלילית והטיל עליו עונשים שונים. האירוע התרחש בנסיבות לפיהן במהלך הפסקה בה שימש הנאשם כמורה תורן, הורה הנאשם לתלמיד לשוב לכיתה ומשזה סירב לעשות כן, משך הנאשם את התלמיד מכתפו ומשך אותו בכוח לכיוון חדר המנהל.

התביעה בטיעוניה ביקשה להדגיש את סטנדרט ההתנהגות הגבוה הנדרש ממורים וכן את העובדה כי ההורים סומכים ידם על המורים לשלומם של ילדיהם ולכן אין להקל ראש במורה שבחר לנקוט בדרך אלימה כלפי תלמידיו. על כן, מבקשת התביעה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

1. נזיפה חמורה.
2. הפקעת מחצית משכורת קובעת.
3. הורדה בדרגה אחת לחצי שנה.

נציגת המשרד ציינה כי מדובר במורה עדין וכי הדוחות עליו חיוביים ואין לו כל עבר משמעותי. המשרד מצטרף לטיעוני המשמעת של התביעה.

סניגורו של הנאשם שותף לעמדת המשרד לפיה יש להוקיע שימוש באלימות כלפי תלמידים אולם טען כי זוהי תקיפה קלה ואמצעי המשמעת צריכים להיות בהתאם. כמו כן, הדגיש כי התביעה כנגד הנאשם היא תולדה של סכסוך פלגים בתוך משפחות. האירוע הסב למרשו נזק כלכלי רב ולכן מבקש הסניגור להסתפק באמצעי משמעת של נזיפה בלבד.

הנאשם טען כי לדעתו הוא נענש דיו בעקבות השעייתו והפגיעה הכלכלית בו.

בית הדין בפסק דינו נתן דעתו לתכליתם של אמצעי המשמעת, עבירות של האלימות כנגד תלמידים והצורך להוקיע תופעה זו ונסיבותיו האישיות של הנאשם והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

1. נזיפה חמורה.
2. הפקעת מחצית משכורת קובעת.

ניתן בתאריך כ"ו בתמוז התשס"ד (15.7.04).

הרכב בית הדין:

עו"ד ניצה אדן- ביוביץ'- מ"מ אבה"ד- יו"ר  
גברת טליה מלצר - חברה  
מר נהאד חליל קשוע - חבר

כ"ו בתמוז התשס"ד  
15 ביולי 2004

בד. 2004-1199  
בד"מ: 16/04  
ת.ז.:

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר  
גב' טליה מלצר - חברה  
מר נהאד חליל קשוע - חבר

**התובעת:** עו"ד נילי שגיא / עו"ד בת עמי ברוט

**הנאשם:**

**ב"כ הנאשם:** עו"ד יונס אלגרינאוי

**נציגת המשרד:** גב' יפעת לוי

## גזר – דין

### ההליך

1. ביום ט"ז בתמוז – 5.7.04 בית הדין הרשיע את הנאשם, שהועסק בתקופה הרלבנטית לכתב התובענה, כמורה בבית הספר הממלכתי "אלסייד" בחורה, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו- (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. זאת בעקבות הליכים פליליים שננקטו נגד הנאשם בבית משפט השלום בבאר שבע (ת.פ. 006001/01).

בתאריך 24.1.01 בבית הספר בהפסקה עת שימש הנאשם תורן הורה לתלמיד ס.א. לשוב מיד לכיתה, התלמיד סירב. הנאשם אחז בידו של התלמיד ומשך אותו בכוח מכתפו לעבר חדר מנהל בית הספר.

בית המשפט נמנע מהרשעת הנאשם אך קבע כי, עבר על עבירה של תקיפה בנסיבות מחמירות – עבירה לפי סעיף 379 ו- 382 (ב) (2) לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.

בתאריך 5.11.03 בית המשפט הטיל על הנאשם צו שירות לתועלת הציבור, לתקופה של שנה ותשלום פיצויי לתלמיד בסך 2,000 ₪.



### ראיות לאמצעי המשמעת

3. מטעם ההגנה העידו בבית הדין עדי אופי הבאים :

מר אחמד אלעסידי – מורה. עבד מספר שנים עם הנאשם והעיד כי, הנאשם עשה עבודתו נאמנה, בזריזות ובמיומנות. הנאשם אהוד על כולם ופועל למניעת נשירת תלמידים ממערכת החינוך.

מר עלי אבו אלקיעאן – מנהל מתנ"ס. העד העיד על תרומתו החשובה של הנאשם לקהילה. הוא נרתם לכל משימה והכל בהתנדבות.

### 4. טיעונים לאמצעי המשמעת

#### א. עמדת התביעה

התביעה מבקשת מבית הדין להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים :

(1) נזיפה חמורה.

(2) הפקעת מחצית משכורת קובעת.

(3) הורדה בדרגה אחת לחצי שנה.

בשל חומרת העבירה וסטנדרט ההתנהגות הנדרש ממורה בישראל.

ציבור ההורים מפקיד את ילדיו בידי המורה האמון על שלומו וחינוכו ולכן, אין להקל ראש מהתנהגות מורה הבוחר לנקוט בדרך אלימה נגד תלמידים.

התביעה מבקשת לשלוח מסר מרתיע באמצעות פסיקתו של בית הדין גם למורים אחרים לבל הישנו מקרים כאלה.

כתימוכין לגישתה הציגה התביעה לבית הדין פסק דין : עש"מ 9923/02, עש"מ 4503/00, בד"מ 186/01, עש"מ 1730/00, עש"מ 917/99 ועש"מ 101219/01.

#### ב. עמדת המשרד

נציגת המשרד ציינה כי, הנאשם היה מושעה תקופה קצרה בגין המעשה. מדובר במורה "עדין נפש", דו"חות הפיקוח חיוביים ואין לו עבר משמעת. המשרד מצטרף לאמצעי המשמעת להם עתרה התביעה.

#### ג. גישת ההגנה

הסניגור המלומד הדגיש כי, אף הוא שותף לעמדת התביעה ששימוש בכוח הזרוע אין מקומו במערכת החינוך.

אלא שהמקרה דנן העניין שונה בתכלית.

מדובר בתפיסת תלמיד בלבד, שעל פי הגדרת החוק הפלילי נחשב לתקיפה. לאמור, מדובר בעבירה קלה ואמצעי המשמעת צריכים להיות בהתאם.

בפסיקה אותה הגישה התביעה המעשים חמורים לאין ערוך מהמקרה שלפנינו.

התלונה נגד המורה היא תוצר של סכסוכי הפלגים בתוך המשפחות.

לנאשם הוצאות כספיות רבות: סועד את אביו החולה ומסבסד את לימודי אביו. כל פגיעה כלכלית תהיה קשה עד מאוד לנאשם.

ההגנה עותרת לאמצעי משמעת של נזיפה בלבד.

#### ד. דבר הנאשם

הנאשם סבור כי, נענש דיו.

הוא נפגע קשות מהשעייתו הוא מצוי ערב חתונתו ועליו לשלם סכומים גבוהים למשפחת כלתו.

לבית הדין הוגש דו"ח סוציאלי שנערך על ידי הממונה על תחום הרווחה במשרד, המפרט את מצבו של הנאשם.

על כן, מבקש הנאשם את התחשבותו של בית הדין ולא לפגוע בו כספית.

#### 5. החלטת בית הדין

##### א. על תכלית אמצעי המשמעת

בבואנו להטיל את אמצעי המשמע ההולמים, נוכח הטיעונים שנשמעו בפנינו, עלינו לבחון ולשקול את השפעתה של החלטתנו על שירות המדינה, תוך שימת דגש הן על מטרתו ומהותו של שירות המדינה, הן טיבן של העבירות שבהן הורשע הנאשם והן על נסיבותיו האישיות של הנאשם.

בעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694), קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי. גם אם בהליך הפלילי נגזר על עובד הציבור עונש של קנס, מאסר או עונש אחר, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעי, האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר או להורידו בדרגה או אף לפטרו מן השירות". (עמ' 703)

ובעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פד"י נב (5) 87) אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצע העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבותיו האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעי. בדין המשמעי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה. התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות." (עמ' 93).

##### ב. על עבירת האלימות כלפי תלמידים

בית הדין עצמו מחויב לעשות למען מיגור השימוש בענישה גופנית כלפי תלמיד. כל אלימות פיזית ממין כלשהו כלפי תלמיד אסורה בתכלית.

גם בית המשפט העליון בשורה של פסקי דין הביע עמדה נחרצת לעניין השימוש בכח הזרוע נגד התלמידים.

ב.ע.פ. 4405/94 מדינת ישראל נגד אלגני (פ"ד מח(5) 191) בית המשפט העליון דן בעניינה של מורה שמשכה באוזנו של תלמיד ותלשה חלק מתנוך אוזנו. וכך פסק: **"אלימות פיזית כלפי תלמיד אסורה היא. מלקות, מכות ומשיכות אוזניים – אין מקומם בבית ספר. חדר הכיתה הוא מקום הוראה ולא זירת אלימות. גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות, אלימות פיזית".**  
(עמ' 192)

גם ב.ע.פ. 224/97 מדינת נגד שדה אור (פ"ד נב(3) 374, 383) נפסק:

**"תפיסה חינוכית הדוגלת בשימוש בכח למטרות חינוכיות אינה הולמת אפוא את הנורמות בחברתנו... ככלל, עונש אינו יכול להוות אמצעי לגיטימי בידי מורים, גננות או אנשי חינוך אחרים. תפיסת עולם שגויה בהקשר זה מסכנת את שלומם של הילדים, ועלולה לפגוע בערכי היסוד של חברתנו – כבוד האדם ושלמות הגוף".**

ההוראות המנהליות שהוציא משרד החינוך אוסרות מכל וכל שימוש בענישה גופנית כלפי תלמידים. חוזרי המנכ"ל מבהירים, שאלימות גופנית ומילולית אינם עולים בקנה אחד עם מטרות החינוך, שכן אלימות עלולה לשמש מודל לחיקוי מצד התלמידים ואף לפגוע בהתפתחותם.

#### ג. על הנסיבות האישיות

הנאשם מועסק כמורה בשירות המדינה משנת 1996 ועתידו לפנינו. מפי עדי ההגנה בית הדין השכיל ללמוד, שמדובר במורה שדרך האלימות אינה דרכו. תיקו האישי ללא רבב. מצבו הכלכלי אינו שפיר והוא תומך בבני משפחה.

#### ד. למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין שקל את מכלול השיקולים הנוגעים לעניין והחלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

- (1) נזיפה חמורה.
- (2) הפקעת מחצית משכורת קובעת שתנוכה ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן היום כ"ו בתמוז התשס"ד – 15.7.04, בהיעדר הצדדים, להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43 (א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נהאד חליל קשוע	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חברה	חבר	מ"מ אב ביה"ד יו"ר

# הטרדות מיניות

**בד"מ 189/01 - הטרדה מינית של מורה כלפי מורות בית הספר**

**תמצית פסק הדין**

הנאשם, המועסק כמנהל מרכז לחינוך וספורט יומי באזור המרכז, הורשע על ידי בית הדין בעבירות משמעת שונות לפי חוק שירות המדינה, בגין שלושה אישומים שונים לפיהם נגע המורה ברגליה של מורה אחת, השתמש במונחים מיניים מעליבים כלפי מורה אחרת וכלפי מורה שלישית, במהלך שיעורים מעשיים, נהג להניח ידיו על כתפה וללחוש באוזנה הערות ורמיזות מיניות וזאת ללא הסכמתה ובניגוד לרצונה. כמו כן, הניח הנאשם ידיו על חזה של המורה השלישית.

התביעה בטיעוניה הסבה את תשומת ליבו של בית הדין לחומרת מעשיו של הנאשם היות ועבר על עבירת ההטרדה המינית החמורה במשקלה תוך שהוא מנצל את מעמדו כמנהל ונהג התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה. על כן, ביקשה התביעה את אמצעי המשמעת הבאים:

1. נזיפה חמורה.
2. פיטורים לאלתר.
3. פסילה מכל תפקיד בשירות המדינה על גיל 55 שנה.
4. פסילה מתפקידי ניהול והוראה עד גיל 60 שנה.

נציג המשרד מצטרף לעמדת התביעה למידתם של אמצעי המשמעת תוך שהוא שם דגש על התדהמה ממעשיו של הנאשם וזאת לאור הערכות הטובות של רשויות הפיקוח המקומיות מתפקודו.

סניגורתו של הנאשם ביקשה שלא להחמיר עם הנאשם כפי שביקשה התביעה. לעמדתה, האישומים הראשון והשני הם אירועים חד פעמיים שעניינם התנהגות בלתי הולמת ואמצעי המשמעת המתאים הוא התראה. בנוגע לאישום השלישי מסיגה הסניגורית על הרשעתו של הנאשם. כמו כן, צוין כי מאז נעברו העבירות, התנהגות מרשה הייתה ללא דופי והביאה עדי אופי רבים שידברו בשבחו של הנאשם.

בית הדין בפסק דינו נתן משקל לתכליתם של אמצעי המשמעת, על חומרת נסיבות האירועים והתנהגות הנאשם והרשיע את הנאשם בשלוש העבירות. בית הדין ציין כי עליו לנקוט אמצעי משמעת חמורים כלפי הטרדות מיניות בשירות הציבורי בייחוד לאור העובדה שהנאשם מנהל מוסד חינוכי המחויב לסטנדרט התנהגות גבוה. אף על פי כן, בית הדין שם דגש על העובדה כי חלף פרק זמן לא מבוטל מאז בוצעו העבירות ולאורם הקושי באפקטיביות של הטלת אמצעי המשמעת ועל כן, החליט שאין מקום להורות כיום, על פיטוריו של המורה בציינו כי לו היו ננקטים הליכי המשמעת בסמוך למועד ביצוע העבירות, הנאשם היה מפוטר. על כן, הטיל בית הדין על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הפקעת משכורת קובעת אחת.

ניתן בתאריך כ"ז באייר התשס"ד (18.5.04).

הרכב בית הדין:

עו"ד ניצה אדן- בויביץ- מ"מ אבה"ד - יו"ר.  
גברת טליה מלצר - חברה.  
מר נהאד חליל קשוע - חבר.

כ"ז באייר התשס"ד  
18 במאי 2004

בד. 2004-828  
בד"מ: 189/01  
ת.ז: 34194688

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר  
גבי טליה מלצר - חברה  
מר נהאד חליל קשוע - חבר

**התובעת:** עו"ד ג'מאל קדרי

**הנאשם:**

**ב"כ הנאשם:** עו"ד רות ערן

**נציג המשרד:** מר חגי קוזלוב

## גזר – דין

### 1. התובענה וההליך

בתאריך י"ג בשבט התשס"ד – 5.2.04 בית הדין הרשיע בהכרעת דין מפורטת, את הנאשם, המשמש בתפקיד מנהל המרכז לחינוך ולספורט ימי באשקלון, בעבירות לפי סעיף 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

באלה האישומים:

### אישום ראשון

בשנת 1995 או בסמוך לכך, בתאריך שאינו ידוע, בעת ששהתה המתלוננת ד.כ. מורה במרכז לחינוך ולספורט ימי, בחדר מורים, כשרגליה מונחות על שולחן, הנאשם בא נגע ברגלה של המתלוננת כדי להורות לה להוריד רגליה מהשולחן.

בית הדין הרשיע את הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה וכעובד הוראה.

### אישום שני

בשנת 1999 או במועד בסמוך לכך, הנאשם פנה במשרדו אל המתלוננת ד.כ. צרח עליה: **"אותך – אני אדפוק כמו שדופקים מסמר"**. המתלוננת פרצה בבכי וברחה מהמשרד.

### אישום שלישי

בשנת 1995, או בסמוך לכך, במהלך שיעור מעשי של המתלוננת, מ.ת. מורה במרכז, לפני עלייה על סירה עם התלמידים, הנאשם נהג להניח את ידיו על הכתף של המתלוננת וללחוש באוזנה "איזה פוזה", תוך שהוא משמיע קולות מגונים, כל זאת ללא הסכמתה ובניגוד לרצונה.

בשנת 1995, או בסמוך לכך, בעת שהמתלוננת הדיחה כלים, הנאשם הניח את ידיו על חזה ונגע בו.

בית הדין זיכה את הנאשם משאר האישומים המפורטים בכתב התובענה.

### 2. ראיות לאמצעי המשמעת

ההגנה מטעמה העידה את עדי האופי הבאים:

א. מר יעקב שדה – יועץ בטיחות מטעם משרד העבודה.  
לעד היכרות עם הנאשם במסגרת שירות צבאי עוד משנת 1982, כמפקדו הבכיר של הנאשם. העד העתיר שבחים על הנאשם.

הנאשם התבלט ביכולתו המקצועית, באחריות ובמוטיבציה שלו.

העד סמך על החלטותיו המקצועיות של הנאשם, החיילים אהבו אותו ובמידה מסוימת העריצו אותו. בשל אלה המליץ העד על הנאשם והוא הועלה בדרגה במסגרת שירות מילואים.

ב. גב' שמחה הראל – מנהלת תיכון מקיף אילת.

בשנים 1986 – 1994 הנאשם שימש כמורה בבית הספר אותו ניהלה העדה.  
העדה העריכה את תפקודו של הנאשם בזו הלשון:

"כמצוין. מורה, מחנך, איש צוות מצוין". מעולם לא הייתה כל תלונה על הנאשם וגם לא תלונה הנוגעת ליחסים שבינו לבינה.

### 3. טיעונים לאמצעי המשמעת

#### א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד סקר בפני בית הדין את התנהגותו של הנאשם על פי קביעותינו, שבהכרעת הדין.

הנאשם ניצל את מעמדו, תפקידו ומרותו כמנהל, התנהג התנהגות לא נימוסית ושאינה הולמת עובד הוראה וכן הורשע בהטרדה מינית של מורה במרכז.

(2) התביעה בטיעוניה הניחה את כובד משקלה על האישום הנוגע להטרדה מינית, שלדעתה הוא החמור מכל האישומים שבהם הורשע הנאשם.

(3) התובע המלומד הפנה את תשומת לב בית הדין לגישתו המחמירה של בית המשפט העליון בעבירות של הטרדה מינית. ראו עש"מ 10088/02 שמואל בצון עש"מ 65/03 אלון אייזנר נגד מדינת ישראל, עש"מ 309/01 אליעזר זרזר נגד נציב שירות המדינה, עש"מ 7113/02, עש"מ 7233/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי ועש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין.

4) לאור אמצעי המשמעת, שנגזרו בפסקי הדין המאוזכרים ובמיוחד לאור פסיקתו האחרונה של בית הדין בבד"מ 5/01 אורי שמיאן, התביעה עותרת להטלת אמצעי המשמעת הבאים:

- א) נזיפה חמורה.
- ב) פיטורים לאלתר.
- ג) פסילה מכל תפקיד בשירות המדינה עד גיל 55 שנה.
- ד) פסילה לתפקידי ניהול והוראה עד גיל 60 שנה.

#### ב. גישת המשרד

מפי נציג המשרד בית הדין שמע על תפקודו הראוי של הנאשם ועל הערכות טובות מאוד של הפיקוח ושל הרשות המקומית. המשרד הוכה בתדהמה עם חשיפת הפרשה.

המשרד מצטרף לעמדת התביעה למידתם של אמצעי המשמעת.

#### ג. טיעוני ההגנה

הסניגורית המלומדת עשתה כמיטב יכולתה לשכנע את בית הדין, שלא להחמיר עם הנאשם, כבקשת התביעה.

1) לגבי האישום הראשון והאישום השני, אירועים חד פעמים, שעניינם התנהגות בלתי הולמת, אמצעי המשמעת המוצדק הוא התראה.

לגבי האישום השלישי – להגנה טענות כרימון להרשעתו של הנאשם באישום זה. טענות אלה מקומן בבית משפט העליון, במסגרת ערעור על החלטתה של ערכאה זו.

2) ההגנה סבורה שפסקי הדין, שהוגשו על ידי התביעה שונים המה מתיק זה במהותן, באופיין ובהקשרם ואל לנו להשוואתם לעניינינו.

במקרה דנן, מדובר במתלוננת אחת, מאז קרות האירועים חלפו 9 שנים ולא הייתה שום תלונה כנגד הנאשם לא מצד מורים / מורות ותלמידים. זו מעידה חד-פעמית המתבטאת בשני מעשים.

3) בית הדין שמע את עדי האופי שסיפרו בשבחו של הנאשם, העלו על נס את תרומתו למדינה וציינו את יחסו ההוגן לצוות בין נשים בין גברים.

4) התביעה עותרת לאמצעי משמעת קשים ביותר, לרבות שלילת כל זכויותיו.

לדידה של ההגנה אמצעי משמעת של פיטורים יהווה עונש לציבור, לא רק לנאשם. ציבור התלמידים יפסיד מורה ומחנך בעל שיעור קומה.

גם גישת התביעה של "עין תחת עין" אינה מקובלת. גם אם הורשע עובד במעשה שפוגע בכבודה של המתלוננת, התגובה לא צריכה להיות פגיעה בכבודו של הנאשם דווקא.

הסניגוריה סבורה, שאמצעי משמעת של נזיפה ישיג את המטרה.



(5) במועד האירועים החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח – 1998 טרם היה בתוקפו. התייחסות החמורה לעבירות מן הסוג הזה לא הייתה מן המפורסמות. ולכן, בהיקש לדין הפלילי העובדה, שהמעשה הוא עבירה צריך להיות ידוע בזמן העבירה.

(6) הנאשם מתמודד עם ההליך זה כ-4 שנים, שמו הטוב ופרנסתו מונחים על המאזניים, ההגנה סבורה שאלה עצמם מהווים עונש עבורו.

#### ד. דבר הנאשם

הנאשם ביקש שלא לומר דבר.

#### 4. החלטת בית הדין

עתה בית הדין בא להטיל אמצעי משמעת ראויים לנאשם שבפנינו.

לנוכח הטיעונים שנשמעו, עלינו לבחון ולשקול את השפעתה של החלטתנו על שירות המדינה, לאור מטרתו ומהותו של אותו שירות, בהתחשב בטיבן של העבירות שבהן הורשע הנאשם ותוך הבאת נסיבותיו האישיות.

#### 5. תכלית אמצעי המשמעת

התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, למנוע פגיעה משמעותית בתפקודו של שירות המדינה או בתדמיתו של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות.

כדברי בית המשפט העליון:

**"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה..."**  
(עש"מ 5587/01, אורי בנית נגד מדינת ישראל, דינים עליון, כרך נט, 439).

תכליתם של אמצעי המשמעת, נוסף לפגיעה האישית, שכרוכה בהם כלפי הנאשם, היא להרתיע גם את העובדים האחרים שבסביבתו הקרובה של הנאשם וגם את עובדי המדינה האחרים, על מנת, שתדמיתו של השירות ואיכותו לא ייפגעו (ראה: עש"מ 5771/01 ישראל פודלובסקי, פ"ד נו(1), 463; עש"מ 10129/01 טליה בת צ'רלס גניש, דינים עליון, כרך סא 204).

התכלית האמורה של הדין המשמעת, מקורה בגישה הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמור את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות, וכפי שנקבע:

**"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור יעמדו הרשות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה.**

כאשר הציבור מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים, יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושת הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו, וכי הם עושים את מלאכתם למען הציור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו".

(בג"צ 6163/92 אייזנברג ואחרים נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

## א. על העבירות ונסיבותיהן

1) בהכרעת הדין עמד בית הדין על נסיבות העבירה ופרסנו את גישתנו לגבי הטעמים שבעטיים הרשענו את הנאשם.

לגבי האישום הראשון – הנאשם כמנהל צריך היה להימנע מכל מגע פיזי במתלוננת, בכדי להורות לה להוריד את רגליה מהשולחן, ניתן היה להשיג מטרה זו אף בפניה מילולית אליה.

הנאשם הורשע בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק – התנהגות שאינה הולמת – לגבי עבירה זו קבע בית המשפט העליון:

”התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע אם אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון...”

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון.”  
(ער”מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת פ”ד מט(5) 573, 578).

ועוד:

”... התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה.

התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד”  
(עש”מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה פ”ד נו(1) 481).

לגבי האישום השני – בית הדין קבע כי, הנאשם עבר עבירת משמעת. הנאשם הפר את הוראת פסיקה 42.224 לתקשי”ר, הקובעת לאמור: ”עובד חייב לנהוג בנימוס כלפי הממונים עליו, כלפי העובדים הכפופים לו וכלפי יתר חבריו לעבודה”. שכן, ממנהל מוסד חינוכי יש לדרוש, שבפניותיו למורים יתבטא בצורה מנומסת וראויה אף אם הוא סבור, שהמורה השתמשה בביטויים לא הולמים כלפיו.

לגבי האישום השלישי – בית הדין הרשיע את הנאשם בהפרת פסיקה 43.422 לתקשי”ר, שהייתה בתוקף בתקופה הרלבנטית לכתב התובענה, בטרם כניסתו לתוקף של החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ”ח – 1998.

וכך נקבע:

43.422”

א. לא יעשה עובד מעשה בעל אופי מיני כלפי עובד אחר, אם יש במעשה כדי לפגוע באותו עובד או בכבודו או כדי להטרידו, או אם המעשה נעשה שלא בהסכמתו, במפורש או מכללא;

ב. לא יעשה בעל סמכות מעשה בעל אופי מיני כלפי עובד הנתון לסמכותו, אם יש במעשה משום ניצול מעמד כלפי אותו עובד כדי להשיג ממנו, שלא כדין, טובת הנאה מינית.

**לעניין זה, אין הבדל, אם ניצול המעמד כאמור, נעשה במישרין או בעקיפין, בגלוי או במרומז, בהסכמת העובד או שלא בהסכמתו, ביזמת בעל הסמכות או ביזמת העובד."**

בית הדין מבקש לציין, כי הטרדה מינית כמשמעותה בהוראת התקשי"ר טעונה בחובה קשה רחבה של פגיעה, כפי שהובהר במבוא להצעת החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ז – 1977:

**"הטרדה מינית היא פגיעה בכבוד האדם, בחירותו בפרטיותו ובזכותו לשוויון. היא פוגעת בכבודו העצמי ובכבודו החברתי של המוטרד. היא משפילה ומבזה את אנושיותו, בין השאר על ידי התייחסות אל האדם כאל אובייקט מיני לשימוש של המטרד. הטרדה מינית שוללת את האוטונומיה של המוטרד ואת שליטתו בגופו ומיניותו, פוגעת בזכותו להגדרה עצמית ופולשת לפרטיותו, וכן מפלה אותו לרעה לעומת אנשים אחרים. הטרדה מינית כלפי נשים גורמת להשפלתן ביחס למינן או למיניותן ומקשה עליהן להשתלב בחברות שוות בעולם העבודה, וביתר תחומי החיים, ובכך היא פוגעת בשוויון".**

(2) המדיניות השיפוטית, שראוי לבית הדין למשמעת לנקוט כלפי מקרים של הטרדה מינית בשירות הציבורי, בטרם כניסתו של החוק למניעת הטרדה מינית לתוקפו, נדונה בעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694):

**"הטרדה מינית, כעבירת משמעת, כוללת צורות שונות ומשונות של התנהגות פסולה שיש לה אופי מיני. יש בהן, בקצה אחד, צורות קלות מבחינת הפסול המוסרי והפגיעה בקרבן, ויש בהן, בקצה השני, צורות חמורות מבחינה זאת. (ראו ההגדרה של הטרדה מינית בסעיף 3 של החוק למניעת הטרדה מינית וכן במשפט בן אשר). לכן ברור, שהחומרה של אמצעי המשמעת בכל מקרה ומקרה אמורה לתת ביטוי לחומרה של ההטרדה המינית באותו מקרה. בהתאם לכך, אמצעי המשמעת במקרה של הטרדה מינית עשויים לנוע מאמצעי קל כמו התראה או נזיפה ועד אמצעי חמור כמו פיטורים משירות המדינה תוך שלילת זכויות לפיצויים ולגמלה ואף פסילה לשירות המדינה.**

**עם זאת, המהות של הטרדה מינית מחייבת באופן עקרוני, כפוף לנסיבות של כל מקרה, גישה מחמירה מצד הממונים על עובד הציבור הנאשם בהטרדה כזאת, מצד בית הדין למשמעת וכן גם, בהליך של ערעור, מצידו של בית משפט זה...**

**המסקנה העולה מן האמור היא, כי במקרים חמורים של הטרדה מינית מן הראוי לנקוט אמצעים חמורים, כלומר, פיטורים משירות המדינה, ואם נסיבות המקרה מצדיקות זאת, אולי גם אמצעים נוספים הנלווים לפיטורים, כמו שלילת הזכות לפיצויי פיטורים ולגמלה ואף פסילה משירות המדינה."**

ובעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר (פ"ד נב(1) 650, 687) קבע בית המשפט העליון:

**"... הטרדה מינית על ידי בעל-סמכות, במובן הרחב, כלפי מי שנתון לסמכותו, היא סוג חמור במיוחד של הטרדה מינית."**

(3) תפקידו של הנאשם כמנהל מוסד חינוכי, כמחנך מחייבו לסטנדרט התנהגות גבוה, כדברי בית המשפט העליון בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר:

"התפקיד של מורה מחייב מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה, במיוחד כלפי תלמידים. מורה מוצב בדרך כלל בעמדה של רמות כלפי התלמידים: ניתנת בידו סמכות לקבוע אם, ובאיזו מידה, יצליח התלמיד בלימודים. מעבר לכך: המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים; היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור, המפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות, אכן, כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה, כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה. לכן על המורה להקפיד מאוד שלא ינצל את מעמדו כדי להפיק מתלמיד, ויהא זה אף תלמיד בוגר, טובת הנאה, מינית או אחרת... לדעתי, בהתחשב במהות התפקיד של מורה, נודעת חומרה מיוחדת לעבירה של הטרדה מינית על ידי המורה".

#### ב. על הנסיבות האישיות

הנאשם מועסק בשירות המדינה משנת 1985. בית הדין, במהלך משפט ההוכחות, שמע מפי עדי האופי ומפי נציג המשרד על מקצועיותו של הנאשם, על הערכת הממונים עליו מעבודתו החינוכית ועל תרומתו במסגרת שירותו הצבאי.

לתרומה של עובד במשך שנים רבות לשירות הציבורי, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, זו הנחייתו של בית המשפט העליון:

"... בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל מערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועל באמון שניתן בו, ומידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור יהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של המערער לשירות המדינה."

לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחיר-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים".

(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון כרך סא 268).

#### 6. אמצעי המשמעת המוטלים

בית הדין בחן את מכלול השיקולים שאותם פרסנו בגזר הדין, לצורך הטלתם של אמצעי המשמעת הראויים על הנאשם ובכלל אלה שאלת פיטורי הנאשם על פי עתירת התביעה והמשרד, הנסובה בעיקרה על האישום בהטרדה מינית.

גישת בית המשפט העליון כפי שהובאה לעיל, לעניין אמצעי המשמעת הראויים בעבירות של הטרדה מינית, מצביעה על הצורך לבחון כל מקרה ומקרה לגופו, כאשר ההנחיה היא לנקוט באמצעי משמעת חמורים לרבות פיטורים במקרים חמורים.

בית הדין גם אינו מקל ראש בהתנהגותו של הנאשם כמנהל כלפי מורה במרכז. אולם לא נעלם מעינינו המועד בו בוצעו העבירות בהן הורשע הנאשם, קרי, בשנת 1995 או בסמוך לכך.

בית הדין סבור, שבחלוף זמן כה רב מהמועד בו בוצעו לכאורה העבירות, ספק אם ניתן להגשים את התכלית שלשמה נועדו דיני המשמעת.

על כך כבר נפסק בעש"מ 5/85 מדינת ישראל נגד ג'ון מגדלני (פ"ד לט(3) 334, 335):

"המשמעת נשכרת בדרך כלל מצעדים הננקטים תוך זמן קצר יחסית אחרי אירוע עבירת המשמעת, ועם חלוף הזמן מעבר למידה הראויה, הופכת התגובה המשמעתית למעשה מיותר או, לעתים אף לבעלת תוצאות הפוכות מאלו אשר להן

## מקווים."

וכך גם בעש"מ 3/88 ארמנד אזוט נגד מדינת ישראל (פ"ד מד(1) 186):

**"תכליתו החקיקתית של הסעיף, כפי שכבר בואר בפסיקתו של בית משפט זה, היא להצמיד, ככל האפשר, את התגובה המשמעתית למעשה הפסול."**

בעש"מ 173/02 ד"ר פשין נגד נציבות שירות המדינה (דינים עליון כרך סא 56):

**"למרות שהעבירות לא התיישנו מבחינה פורמלית, לכאורה לא היה מקום לפתוח בהליכים נגד המערער בגין העבירות המיוחסות לו בתקופה שלפני 1993. כלל, מבחינה מהותית קיימת בעייתיות רבה בהגשת תובענה זמן רב לאחר ביצוע עבירות משמעת שנעשו בחלקן לפני למעלה מעשר שנים. ראוי כי, הליכי המשמעת יתקיימו במהירות וביעילות וככל הניתן לסמוך למועד ביצוע העבירה. המחוקק נתן לכך ביטוי בקיצור תקופת ההתיישנות שמירוצה מתחיל עם קבלת הידיעה על עבירת המשמעת. דא עקא, שלא ראה להגביל את המועד מאז ביצוע המעשה ועד לקבלת הידיעה של ביצוע העבירה על ידי הגורם המוסמך, ותוצאה זו יוצרת מצב שהריחוק בין מועד ההליך למועד העבירה עלול להיות רב מאוד. ראוי היה כי, בעת ההחלטה על העמדת עובדי מדינה לדין משמעת, יתנו גורמי התביעה דעתם לחלוף זמן מאז ביצוע עבירות המשמעת ועד לקבלת ידיעה על ביצועה, ולאפקטיביות המועטה של העמדה לדין בגין מעשים שבוצעו שנים רבות קודם לכן. במצבים אלה יש מקום להימנע לעתים מהעמדה לדין גם אם פורמלית אין מדובר בעבירות שהתיישנו".**

לאלה יש לתת את הדעת שעם פתיחת החקירה ועד היום, הנאשם המשיך בעבודתו החינוכית במרכז ולא נרשמו נגדו תלונות ממין כלשהו.

בית הדין התרשם כי, חרף הכישלון בגינו הורשע הנאשם, מדובר באדם נורמטיבי, שלו תרומה רבת שנים לשירות הציבורי.

בנסיבות אלה, בית הדין הגיע לכלל מסקנה כי, אין הצדקה להורות כיום על פיטוריו של הנאשם מהשירות.

בית הדין מציין כי, אפשר וגישתנו בעניין הייתה שונה לו היו ננקטים הליכי משמעת בסמוך יותר למועד ביצוע העבירות.

## 7. סוף דבר

בית הדין החליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת משכורת קובעת אחת, שתנוכה ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן היום כ"ז באייר התשס"ד – 18.5.04, בהיעדר הצדדים, להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

על פי הוראת סעיף 43 לחוק, לצדדים זכות ערעור לבית משפט העליון, תוך 30 יום מיום קבלת גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
נהאד חליל קשוע	טליה מלצר	עו"ד ניצה אדן-בויביץ,
חבר	חברה	מ"מ אב בית הדין
		יו"ר

**בד"מ 105/03 - התנהגות בעלת אופי מיני כלפי תלמידה**

**תמצית פסק הדין**

הנאשם שהועסק כמורה בבית ספר בירושלים הורשע על ידי בית הדין במסגרת הסדר טיעון חלקי בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה (משמעת), בגין נסיבות האירוע לפיו לאחר שיעור הכניס הנאשם את ידו לכיס מכנסיה של תלמידתו והשהה את ידו תוך שהוא נוגע בירכה במסגרת הדגמה של קסם לתלמידה.

הצדדים הודיעו לבית הדין על הסכמה על הסדר טיעון חלקי לפיו יודה הנאשם על עבירה של התנהגות שאינה הולמת, יתפטר מן השירות הציבורי ויפסל מתפקידי הוראה למשך חמש שנים. הצדדים יהיו חופשיים לטעון ליתר אמצעי המשמעת.

התביעה ביקשה להוסיף לאמצעי המשמעת נזיפה חמורה ופסילה לתפקיד כלשהו בשירות הציבורי למשך שלוש שנים, על מנת לפגוע בגימלתו של הנאשם כדי להביע את סלידתה ממעשיו.

נציג המשרד טוען לעונש של נזיפה חמורה ופסילה מתפקידי הוראה למשך חמש שנים על אף העובדה כי תיקו של הנאשם רווי בהמלצות טובות וחיוניות.

סניגורו של הנאשם העלה בפני בית הדין את העוול הגדול שנעשה לנאשם בעקבות שיהוי הדין בעניינו והעלה את הטענה כי אין במעשיו של הנאשם כל אופי מיני אולם לאור מצבו הנפשי והכלכלי הקשה של הנאשם, נאלץ הוא להסכים להסדר הטיעון החלקי. על כן, מבקש סניגורו שלא לפגוע בגימלתו של הנאשם.

הנאשם בדבריו סיפר על אהבתו לחינוך ושיטותיו המיוחדות כדי לקרב את הילדים ללימודים. הנאשם מודה כי עשה טעות בשיקול דעתו ובגין הפרשה נקלע לקשיים פסיכולוגיים קשים.

בית הדין בגזר דינו שקל האם ליתן תוקף את הסדר הטיעון החלקי שהושג בין הצדדים תוך שהוא נותן דעתו לעבירה ונסיבותיה, השפעת החלטתו על שירות המדינה ונסיבותיו האישיות של הנאשם. בית הדין בנותנו תוקף להסדר הטיעון הביע את המגמה המתפתחת בשיטתנו לפיה יש לפתח דרכי הבנה והידברות בין הצדדים. בית הדין סבור כי ניתן להסתפק באמצעי הענישה על פי הסדר הטיעון וקבע כי פסילתו של הנאשם משירות המדינה אינה מידתית ואינה נחוצה. על כן, החליט בית הדין להטיל על הנאשם את עונשי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. פסילה מתפקידי הוראה למשך חמש שנים.

ניתן ביום כ"ט באדר התשס"ד (22.3.04).

הרכב בית הדין:

עו"ד ניצה אדן- בויביץ- מ"מ אבה"ד- יו"ר  
גברת טליה מלצר - חברה  
מר נהאד חליל קשוע - חבר

ו' בניסן התשס"ד  
28 במרץ 2004

בד. 2004-532  
בד"מ: 105/03  
ת.ז: 056106382

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר  
גב' טליה מלצר - חברה  
מר נהאד חליל קשוע - חבר

**התובע:** עו"ד ג'מאל קדרי

**הנאשם:**

**ב"כ הנאשם:** עו"ד אשר אוחיון

**נציג המשרד:** גב' יפעת לוי

## גזר – דין

### ההליך

1. ביום כ"ה בשבט התשס"ד – 17.2.04 בית הדין הרשיע, במסגרת הסדר טיעון חלקי, את הנאשם, שהיה מועסק כמורה בבית הספר חטיבת הביניים "רנה קסין", בפסגת זאב, ירושלים, בעבירות לפי סעיף 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

בכך, שבתחילת שנת 1998 בתום שיעור הנאשם הציג לתלמידה קסם, שכלל חיפוש נייר בתוך כיס מכנסיה. תוך כדי הצגת הקסם הכניס הנאשם את ידו לכיס מכנסיה השהה את ידו שם לזמן מה ונגע בירכה.

### ראיות לאמצעי המשמעת

2. מטעם הסניגוריה העידו בבית הדין עדי האופי הבאים:

א. **הרב איתן אייזמן** – העד מכיר את הנאשם ומשפחתו כ – 20 שנה. הנאשם אדם חיובי ביותר. הפרשה כמעט הביאה לפירוק התא המשפחתי, אשתו של הנאשם אף היא מובטלת ומצבה הכלכלי של המשפחה בכי רע.

ב. גב' חוה שרגא – לעדה היכרות עם הנאשם כעמיתה לעבודה.

לדעת העדה מערכת החינוך הפסידה אדם מדהים מבחינת כישורים מקצועיים ורגישות אישית מבחינת העזרה לזולת.

ג. גב' חנה כהן – אשת הנאשם.  
העדה סיפרה לבית הדין על הטלטלה ועגמת הנפש שהיו מנת חלקה של המשפחה במשך שש שנים.

רק לאחרונה הם מצליחים לאחות את השברים. כאשר למשפחה הוצאות כלכליות מרובות והם נעזרים בקרובי משפחה. לנאשם בת חריגה הנזקקת לטיפולים מיוחדים, בן בשירות סדיר – קרבי ובת הלומדת בתיכון.

### טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

3. הצדדים הודיעו לבית הדין כי, הגיעו להסדר טיעון חלקי לפיו, הנאשם יודה בכתב התובענה בעבירה של התנהגות שאינה הולמת. הנאשם יתפטר מן השירות ויפסל מלשמש בתפקיד הוראה למשך 5 שנים.

כאשר הצדדים יהיו חופשיים לטעון ליתר אמצעי המשמעת.  
הסדר זה הושג בפסק דין בהליך פלילי (ע"פ 006353/02 בבית המשפט המחוזי בירושלים).

א. גישת התביעה  
התביעה ביקשה מבית הדין לאשר את הסדר הטיעון החלקי ולהוסיף עליו נזיפה חמורה ופסילה לתפקיד כלשהו בשירות המדינה לתקופה של 3 שנים.

בכוונת התביעה לפגוע בגימלתו של הנאשם. זאת כדי להביע את סלידת התביעה ממעשי הנאשם.

הנאשם מעל באמון שניתן לו וניצל את סמכותו כלפי התלמידה.

ב. עמדת נציגת המשרד  
מפי נציגת המשרד שמע בית הדין, שתיקו האישי של הנאשם גדוש בהערכות ובהמלצות חמות. המשרד מצטער על קריסתה של קריירה חינוכית מפוארת, בשל מעשה שטותי, שאירע בתחילת שנת 1998.

המשרד מבקש מבית הדין להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה ופסילה מתפקיד הוראה למשך 5 שנים.

ג. טיעוני ההגנה  
הסניגור המלומד הדגיש את העוול הגדול שנעשה לנאשם מאז שנת 1998 ועד לסיום ההליכים הפליליים בשנת 2003. אין מדובר במעשה הנושא אופי מיני אלא במעשה קסם, שלא ניתן להראות אותו מבלי להכניס יד לכיס.

הנאשם הסכים להסדר הטיעון החלקי בשל מצבו הנפשי ובשל ההוצאות הכספיות. הסניגוריה סבורה, שהנאשם מיצה את כוס הענישה, הנאשם כבר 3 שנים מחוץ למערכת. הוא מחפש עבודה אך טרם הצליח להשתלב במעגל העבודה. הסניגוריה מבקשת מבית הדין, שלא לפגוע בגימלתו של הנאשם, לאור מצבה של משפחתו.



**(1) דבר הנאשם**

הנאשם סיפר לבית הדין על אהבתו לחינוך ילדי ישראל ועל שיטות החינוך שלו לקרב את התלמידים ולטעת בהם חשק ושמחה ללימודים.

הנאשם מודה שעשה טעות בשיקול דעתו.

בגין הפרשה ביקש הנאשם נפשו למות ונזקק לטיפול פסיכולוגי. היו לו הוצאות כספיות מרובות על ייצוג המשפטי.

**4. החלטת בית הדין**

בית הדין שקל האם ראוי ליתן תוקף להסדר הטיעון החלקי שהוצג בפנינו. השיקולים שהנחו את בית הדין בקבלת החלטתו הם אלה:

**א. על העבירות ונסיבותיהן**

הנאשם הורשע בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה – התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה – עובד הוראה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה.

בעש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה (דינים עליון, כרך ס', 657) דן בית המשפט העליון ביסודות העבירה וכך נאמר:

**"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."**

מעמדו ותפקידו של הנאשם במסגרת בה הוא פועל יש לה השפעה לגבי אמות המידה שבהן יש לבדוק את התנהגותו.

במקרה דנן, הנאשם מורה האמור לשמש דוגמא לתלמידיו ולהקנות להם ערכים ומוסר, כפי שבית המשפט העליון אמר בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר (פ"ד נב(1), 650, 678):

**"התפקיד של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרד התנהגות גבוה, במיוחד כלפי התלמידים. מורה מוצב בדרך כלל בעמדה של מרות כלפי התלמידים: ניתנת בידו סמכות לקבוע אם, ובאיזו מידה, יצליח התלמיד בלימודים. מעבר לכך: המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים; אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור, המפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. אכן, כל עובד הציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."**

בית הדין ער לעובדה שהנאשם טעה בשיקול דעתו כאשר להתנהגותו לא לוותה כל כוונה מינית ואחרת.

כך גם, מדובר בעבירה שבוצעה בשנת 1998 וככל שאנו מתרחקים ממועד זה, תכלית אמצעי המשמעת הולכת ופוחתת.

בבואנו להטיל את אמצעי המשמעת הראויים לנאשם, לנוכח הטיעונים שנשמעו בפנינו, עלינו לבחון ולשקול את השפעתה של החלטתנו על שירות המדינה. תוך שימת דגש על מטרתו ומהותו של השירות ובהתחשב בטיב העבירות שבהן הורשע הנאשם תוך שקילת נסיבותיו האישיות.

מה גם, שאמצעי המשמעת המוטלים על נאשם מהותם להשגת התכלית שלשמה נועד חוק המשמעת. ובכך, התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא למנוע פגיעה משמעותית בתפקודו של שירות המדינה או בתדמיתו של שירות המדינה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות.

בעניין זה פסק בית המשפט העליון, בעש"מ 917/99 מדינת ישראל נגד עבדאללה חמזה (פ"ד נ, 25).

**"אמצעי משמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה. הכלי העיקרית של אמצעי המשמעת היא כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או התדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה הינה תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".**

ובמקום אחר אומר בית המשפט:

**"מהי אם כן תכלית החוק לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על תפקוד הראוי התדמית הראויה של שירות המדינה..."**  
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל דינים עליון כרך נט, 43).

## ב. על הנסיבות האישיות

הנאשם יליד 1952 ומועסק בשירות המדינה משנת 1976.

המדובר במורה שזכה לתשבחות והצלחות רבות מאוד בשדה החינוך, לרבות תלמידים נכשלים שמצא מסילות ללבם בדרכים יצירתיות.

לבית הדין הוגשה אסופה של מכתבי תודה, הערכה והמלצות על פועלו של הנאשם לחברה ולקהילה.

הנאשם פרש בעקבות פרשה משירות המדינה באוגוסט 2003.

לתרומתו של עובד במשך שנים רבות לשירות הציבורי, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, כדברי בית המשפט העליון:

**"... בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועל באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים".**

(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון, כרך סא, 268).

זאת ועוד, בית הדין שמע על מצבה הכלכלי של משפחת הנאשם ויש להימנע מלגרור אותה לחרפת רעב.

## ג. הכללים לכיבודו של הסדר טיעון

בעניין זה, אנו מונחים על פי פסיקת בית משפט העליון, בע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל (דינים עליון, כרך סג, 577) שבו נקבע:

**"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר הטיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחר, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון".**

(ראה גם: עש"מ 4592/97 אליהו סבג נגד נציבות שירות המדינה פ"ד נא(5) 593).

כמו כן, בית הדין נוטה לכבד הסדר טיעון, שעולה בקנה אחד עם המגמה המתפתחת בשיטתנו, הקוראת לפיתוח דרכי הבנה והידברות בין הצדדים.

וכדברי כב' השופטת ביניש בע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל (שם):  
**"מגמה זו מייחסת משקל לנכונותו של נאשם לשאת באחריות למעשיו ולצורך להעריך משקלה של נטילת אחריות מצידו לעניין ההקלה בעונש. דומה כי, כיום מוכנים אנו להכיר בכך שהסדרי טיעון אינם בהכרח מחלישים את יסוד ההרתעה בענישה, אלא עשויים לתרום להרתעה אפקטיבית בכך שמביאים הם להרשעתם של נאשמים רבים יותר, ובהם נאשמים שמטעמים שונים עלול היה להתעורר קושי בביסוס אשמתם בקבילות ראיות".**

בית הדין, לאחר עיון ודיון, הגיע לכלל מסקנה, שיש לכבד את הסדר הטיעון החלקי, שהוצג לבית הדין.

לדעת בית הדין ההסדר משקף באופן מאוזן, מחד גיסא, את האינטרס הציבורי שעליו מופקדת התביעה לאכוף משמעת בקרב עובדי המדינה, ומאידך גיסא ההסדר טומן בחובו את נסיבותיו האישיות של הנאשם.

#### ד. למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין סבור, שדרישת התביעה לפסול את הנאשם לכל תפקיד בשירות המדינה הינה דרישה שאינה מידתית ואינה נחוצה לשם השגת תכלית אמצעי המשמעת. ניתן להסתפק באמצעי המשמעת שהצדדים הסכימו עליהם במסגרת הסדר הטיעון החלקי.

#### 5. סוף דבר

בסיכומם של דברים, בית הדין החליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. פסילה לשמש בתפקיד הוראה למשך 5 שנים.

מועד תחילת הפסילה יהיה מיום פרישתו של הנאשם מהשירות (31.8.03).

ניתן ביום כ"ט באדר התשס"ד – 22.3.04, בהיעדר הצדדים, להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה מקובלות.

(-)	(-)	(-)
נהאד חליל קשוע	טליה מלצר	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חבר	חברה	מ"מ אב בית הדין יו"ר

**עבירות שלא במסגרת**

**מילוי תפקיד**

**בד"מ 112/03 - תקיפת עובד ציבור**

**תמצית פסק הדין**

הנאשם, שהועסק כמנהל בית ספר באזור הדרום הורשע על ידי בית הדין בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה, בעקבות הליך פלילי שנתקיים בעניינו בבית משפט השלום בבאר שבע בגין תקיפה של עובד ציבור לפי עבירה 381(ב) לחוק העונשין. בית המשפט נמנע מלהרשיע את הנאשם והטיל עליו עונשים כספיים ועונש על תנאי. האירוע התרחש בנסיבות לפיהן תקף הנאשם רופאה משום שסירבה לתת לבנו הפניה לבית חולים.

התביעה בטיעוניה הדגישה את חומרת מעשיו של הנאשם בייחוד לאור העובדה כי זוהי התנהגות שאינה צפויה ממנהל בית ספר. התביעה מבקשת לשים לנגד עיניה את האינטרס הציבורי על פני נסיבותיו האישיות של הנאשם ולכן ביקשה את אמצעי המשמעת הבאים:

- (א) נזיפה חמורה.
- (ב) הפקעת משכורת קובעת אחת.
- (ג) הורדה בדרגה למשך חצי שנה.

נציגת המשרד טענה כי אין דוחות פיקוח על הנאשם ולכן הצטרפה לעמדת התביעה אולם טענה כי ניתן יהיה להסתפק בהפקעת  $\frac{3}{4}$  ממשכורתו של הנאשם.

סניגורו של הנאשם הדגיש בפני בית הדין את תרומתו הממושכת של הנאשם לפיתוח החינוך במגזר הבדואי. כמו כן, הובאו תצהירים רבים מאישים מכובדים ביישובו של הנאשם המעידים על מעמדו ותרומתו של הנאשם. בנוסף, לאור מצבו הבריאותי והכלכלי הקשה של הנאשם, ביקש הסניגור להסתפק בנזיפה חמורה.

הנאשם בדבריו הדגיש בפני בית הדין עד כמה אלימות היא אינה דרכו וזאת לאור מאמציו רבי השנים למיגור האלימות בקרב דורות שלמים שהתחנכו על ידו. כמו כן, ביקש את התחשבותו של בית הדין לאור גרסתו לאירוע.

בית הדין בהכרעת דינו נתן דעתו לתכליתם של אמצעי משמעת הבאים למנוע פגיעה בשירות המדינה ותדמיתו, לנסיבותיו האישיות של הנאשם בייחוד לאור היותו מנהל בית ספר ולעבירה ונסיבותיה והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת.

ניתן בתאריך כ"ג באדר התשס"ד (16.3.04).

הרכב בית הדין:

עו"ד ניצה אדן- בויניץ- מ"מ אבה"ד - יו"ר  
גברת טליה מלצר - חברה  
מר נהאד חליל קשוע - חבר

כ"ג באדר התשס"ד  
16 במרץ 2004

בד. 2004-478  
בד"מ: 112/03  
ת.ז.:

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר  
נהאד חליל קשוע - חבר  
גב' טליה מלצר - חברה

**התובע:** עו"ד ג'מאל קדרי

**הנאשם:**

**ב"כ הנאשם:** עו"ד סמיר אבו עבד

**נציג המשרד:** גב' יפעת לוי

### גזר – דין

1. בתאריך כ"ה בשבט התשס"ד – 17.2.04 בית הדין הרשיע את הנאשם, המועסק במשרד החינוך, בתפקיד מנהל בית ספר "עבד רבה אל אסד" בלקיה, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו- (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.
2. זאת בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגד הנאשם בבית משפט השלום בבאר שבע (ת.פ. 3635/01), בגין תקיפת עובד ציבור – עבירה לפי סעיף 381 (ב) לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.  
בית משפט השלום נמנע מלהרשיע את הנאשם בדין והטיל עליו התחייבות על סך 1000 ₪ או 7 ימי מאסר, שלא לעבור במשך 12 חודשים עבירה כמו העבירה בה נדון. בנוסף הנאשם חוייב בתשלום הוצאות משפט בסך 1000 ₪ ובתשלום פיצוי למתלוננת בסך 1000 ₪.
3. המדובר באירוע מיום 7.10.01 בקופת חולים מכבי בלקיה, בו תקף הנאשם שלא כדין רופאה, בכך שאחז בידה בחוזקה וגרר אותה לעבר משרדה לאחר שסירבה לתת הפניה לבית החולים לבנו של הנאשם.

#### 4. ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת

##### א. גישת התביעה

התובע המלומד הדגיש את החומרה שבמעשיו של הנאשם. ישנה ציפיה ממנהל בית ספר לשמש כמנהיג וכמודל לחיקוי בקרב ציבור התלמידים.

התביעה מבקשת מבית הדין להעדיף את האינטרס הציבורי על פני נסיבותיו האישיות של הנאשם.

התביעה עתרה לאמצעי המשמעת הבאים:

- (1) נזיפה חמורה.
- (2) הפקעת משכורת קובעת אחת.
- (3) הורדה בדרגה אחת למשך חצי שנה.

##### ב. עמדת המשרד

נציגת המשרד לא יכלה לתת לבית הדין כל מידע מתיקו האישי של הנאשם, יתכן לגישה שאין דו"חות פיקוח.

באשר לאמצעי המשמעת - המשרד מצטרף לעמדת התביעה למעט, עניין הפקעת משכורתו של הנאשם, לשיטתם ניתן להסתפק בהפקעת  $\frac{3}{4}$  משכורת קובעת.

##### ג. גישת הסניגוריה

הסניגור העלה על נס את תרומתו של הנאשם למערכת החינוך במגזר הבדואי. הנאשם בעל וותק של 28 שנים ועומד לפרוש מן השירות בסוף שנת הלימודים הנוכחית.

לבית הדין הוגשו מסמכים מאת שייך מר סלימאן אלנססרה וראש המועצה המקומית חורה מר אבו אלקיעאן סאלח, המעידים על מעמדו של הנאשם במגזר הבדואי, על מעורבותו לפתרון בעיות ועל גידול דורות של משכילים ומלומדים.

עוד שמע בית הדין על מצבו הבריאותי הקשה של הנאשם. כך, הנאשם מפרנס יחידי בביתו המונה 10 נפשות. מצוקתו הכלכלית קשה ולו זו מעידה חד פעמית בחייו.

ההגנה סבורה, שניתן להסתפק באמצעי משמעת של נזיפה.

##### ד. דבר הנאשם

הנאשם העיד בבית הדין על גישתו לאלימות בחברה ובמשפחה ופועלו למיגורה. על ברכיו גדלו דורות של תלמידים לתפארת.

לעניין האירוע עצמו נתן הנאשם את גירסתו. הנאשם ביקש את התחשבות בית הדין בו.

## החלטת בית הדין

### על תכליתם של אמצעי המשמעת

5. בבואנו להטיל את אמצעי המשמעת הראויים לנאשם, לנוכח הטיעונים שנשמעו בפנינו, עלינו לבחון ולשקול את השפעתה של החלטתנו על שירות המדינה, תוך שימת דגש על

מטרתו ומהותו של השירות ובהתחשב בטיב העבירות שבהן הורשע הנאשם תוך שקילת נסיבותיו האישיות.

6. מה גם, שאמצעי המשמעת המוטלים על נאשם מהותם להשגת התכלית שלשמה נועד חוק המשמעת. ובכן, התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא למנוע פגיעה משמעותית בתיפקודו של שירות המדינה או בתדמיתו של שירות המדינה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות.

בעניין זה פסק בית המשפט העליון בעש"מ 7111/02 נציבות שירות המדינה נגד יאיר אשואל:

**"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה;**

**אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".**

ובמקום אחר אומר בית המשפט:

**"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי התדמית הראויה של שירות המדינה...".**  
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל, דינים עליון כרך נט, 43).

7. תכליתם של אמצעי המשמעת, בנוסף לפגיעה האישית, שכרוכה בהם כלפי הנאשם, היא להרתיע גם את העובדים האחרים שבסביבתו הקרובה של הנאשם ואת עובדי המדינה האחרים, מפני חציית הקווים לעברה של התנהגות פלילית, על מנת שתדמיתו של השירות ואיכותו לא יפגעו. (ראה עש"מ 5771/01 ישראל פודלובסקי נגד נציב שירות המדינה (פ"ד נו(1) 463).

### על העבירות ונסיבותיהן

8. הנאשם תקף עובדת ציבור עבירה לפי סעיף 381 (ב) לחוק העונשין. בית משפט השלום בבאר שבע לא הרשיע את הנאשם, שהודה בכתב אישום מתוקן במסגרת הסדר טיעון, זאת בהתחשב גם בכך, שזו מעידתו היחידה של הנאשם.

9. בית הדין הרשיע את הנאשם בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו- (3) לחוק.

הנאשם מנהל בית ספר והינו דמות מחנכת, עליו לשמש דוגמא לתלמידיו.

בעש"מ 917/99 עבדאללה חמזה נגד מדינת ישראל (פ"ד נג(3) 77) התייחס בית המשפט למשמעת ביצוע עבירות על ידי מנהלים במערכת החינוך, וכך נאמר:



"מנהל בית ספר אמור להיות, כחלק מתפקידו, גם דמות מחנכת. מכל מקום, גם אם אין באישיותו משום דוגמה חיובית, שיש בה כדי לשמש מופת להתנהגות ודגם לחיקוי, אסור לו לשמש דוגמה שלילית".  
האם הוא יוכל לחנך את התלמידים באופן אישי, או להנהיג את המורים כדי שיחנכו את התלמידים, לערכים של יושר ומוסר? האם יהיה בידו להטיף מוסר, לתלמידים או למורים, אם יסטו מדרך הישר? האם תהיה לו סמכות מוסרית לנקוט אמצעי ענישה נגד תלמיד שסרח?

### על הנסיבות האישיות

10. מדובר בנאשם שהקים דורות של תלמידים, אדם מכובד במגזר הבדואי ותורם לקהילה. לנאשם עבר נקי וזו מעידתו היחידה. כבר קבע בית המשפט העליון שלתרומת העובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך שנים יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת.  
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליוןסא, 268).

כך גם, לאחרונה התחשב בית המשפט העליון בעובדה כי, הנאשם מצוי ערב פרישתו מהשירות והעדיף שלא להורידו בדרגה.  
(עש"מ 6920/03 ד"ר אברהם כהן נגד מדינת ישראל).

הובא לידיעת בית הדין מצבו הכלכלי הקשה של הנאשם ואף מצבו הבריאותי. וכן העונש הכספי שהוטל עליו בבית משפט השלום.

### סוף דבר

11. בית הדין שקל את נסיבות המקרה ובחן את הטיעונים שנפרסו בפניו ובסופו של עיון החליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:  
א. נזיפה חמורה.  
ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת שתנוכה ב – 10 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן היום כ"ג באדר התשס"ד – 16.3.04, בהיעדר הצדדים, להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לפי סעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נהאד חליל קשוע	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חברה	חבר	מ"מ אב בית הדין יו"ר

**בד"מ 82/03 - התקהלות והתפרעות אסורה**

**תמצית פסק הדין**

הנאשם, שהועסק כמורה בבית ספר באזור המרכז, הורשע על ידי בית הדין בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה, בעקבות הליך פלילי שנתקיים כנגד הנאשם בבית משפט השלום בירושלים בו נקבע כי הנאשם עבר עבירה על פי סעיף 152 לחוק העונשין. בית המשפט נמנע מלהרשיע את הנאשם אולם גזר עליו שעות שירות לקהילה בגין האירוע לפיו השתתף הנאשם בהיתקלות וחסימת כביש במקום מגוריו שכללו ניסיון להצית צמיגים.

התביעה בטיעוניה הדגישה את העובדה כי הנאשם סטה מסטנדרט ההתנהגות הגבוה המצופה ממנו כמורה ולכן המליצה להשית על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.  
ב. הפקעת שליש משכורת קובעת.

נציג המשרד טען כי יש לתת את הדעת לעובדה כי לנאשם אין כל עבר פלילי או משמעותי וכן לעובדה כי הנאשם ניסה להרבות השכלתו לצורך שיפור אופן מילוי תפקידו ולכן התלבט המשרד בין נזיפה חמורה לבין הפקעה של שליש או רבע ממשכורתו של הנאשם.

סניגורו של הנאשם הדגיש בפני בית הדין את עברו הנקי של מרשו והסביר כי התנהגותו נבעה ממצוקה קהילתית ולא נעשתה במסגרת תפקידו כמורה. על כן, ביקש הסניגור להסתפק בעונש של נזיפה בלבד.

הנאשם הדגיש בפני בית הדין כי הוא איש חינוך ועל כן ביקש להישאר במערכת החינוך וציין כי פגיעה במשכורתו שאינה גבוהה ממילא תפגע בו קשות לאור נסיבותיו האישיות.

בית הדין בפסק דינו נתן דעתו לעבירות ונסיבותיהן תוך שימת לב לעובדה כי הן נבעו מפרץ של רגשות מצוקה למרות שאין לקבל כי עובד ציבור ינהג כפי שנהג הנאשם שיש לה השפעה על תדמיתו של שירות המדינה. בית הדין שקל את תכליתם של אמצעי המשמעת ונסיבותיו האישיות של הנאשם וקבע כי יש להשית על הנאשם את אמצעי משמעת של **נזיפה** כדי להביע את מורת רוחו של בית הדין מהפסול במעשיו של הנאשם באותה התקהלות.

ניתן בתאריך ב' באדר התשס"ד (24.2.04).

הרכב בית הדין :

עו"ד יוסף תלרז - אבה"ד - יו"ר  
גברת נחמה ז'ק - חברה  
מר אפרים פוסט - חבר

ב' באדר התשס"ד  
24 בפברואר 2004

בד. 2004-371  
בד"מ 82/03  
ת.ז: 027736172

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד יוסף תלרז – אב ביה"ד  
מר אפרים פוסט  
גב' נחמה ז'ק

**- יו"ר**  
**- חבר**  
**- חבר**

**התובע:** עו"ד ג'פרי ונדל

**הנאשם:**

**ב"כ הנאשם :** עו"ד נפתלי ורצברגר

**נציג המשרד :** מר חגי קוזלוב

## גזר - דין

### ההליך:

1. נגד הנאשם שבנדון, יליד שנת 1970, אשר שימש במועד הרלוונטי לתובענה כמורה באפרתה (כיום נמצא בחל"ת), ואשר את שירותו בשירות הציבורי החל משנת 1994, הוגש כתב תובענה בתאריך 10.7.03, שבו הוא הואשם בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).
2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שנתקיים נגד הנאשם בבית המשפט השלום בירושלים (ת.פ. 3427/01), שבסיומו קבע בית המשפט, על בסיסו של הסדר שאליו הגיעו הצדדים, כי הנאשם עבר עבירה של התפרעות לפי סעיף 152 לחוק העונשין, בכך שהשתתף בתאריך 25.10.98 בהיתקלות וחסימת כביש במקום מגוריו, ולרבות ניסיון להצתת צמיגים. בתום ההליך, שנסתיים רק בתאריך 9.3.03, הנאשם נענש ב-60 שעות של"צ, אולם לא הורשע בעבירה הפלילית שבה הואשם.
3. בהכרעת דינו שפורסמה ביום כ"ט בטבת התשס"ד – 22.2.04, הרשענו את הנאשם בעבירות לפי סעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק, וקבענו כי, יש לראות לעניין ההליך המשמעותי שבפנינו את החלטתו של בית המשפט השלום, להעניש כאמור את הנאשם, "כפסק דין", וכן פסקנו כי, התנהגותו של הנאשם, הגם שנעשתה מחוץ למסגרת תפקידו כמורה יש בה כדי לבסס את עבירות המשמעת שבהן הורשע ולא ראינו באותה התנהלות שבה הוא נטל חלק כביטוי לגיטימי של חופש הביטוי המוקנה לכל אזרח, לרבות לעובד ציבור. הגם, שלמדנו כי השתתפותו כאמור של הנאשם נעשתה בתקופה של מצוקה ביטחונית ובעקבותיה מצוקה אישית קשה, והכל כמבואר וכמפורט בהכרעת הדין.

### **טיעונים לאמצעי המשמעת :**

4. הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין אמצעי המשמעת הראויים :

#### **א. עמדת התביעה :**

התובע המלומד ביקש כי בית הדין ישית על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה והפקעת שליש משכורת קובעת שתנוכה ב-6 תשלומים שווים ורצופים, לנוכח מעשיו וקביעותינו שבהכרעת הדין.

כתימוכין לאותה גישה, הגיש התובע לבית הדין את בד"מ 62/03, שדן בעבירות אחרות. אולם גם שם הוטלו על הנאשם אמצעי משמעת דומים בעקבות הליך פלילי, שנסתיים בעניינו, בתוצאה דומה.

גישתה של התביעה נובעת גם מכך שמדובר במורה בישראל, שממנו נדרש סטנדרט התנהגות גבוה, גם במעשיו הלא מקצועיים, כאשר הנאשם במעשיו, נכנס למעין עימות עם השוטרים שהיו במקום, והפריע לפעולותן הסדירה של הרשויות.

#### **ב. גישת המשרד :**

מפיו של נציג המשרד שמענו כי, הנאשם החל את דרכו בשירות הציבורי לפני כ-10 שנים. היום הוא מצוי בחל"ת, אין באמתחתו כל עבר פלילי או משמעת קודם. הנאשם ניסה להרבות השכלה, לצורך המילוי הנאות של תפקידו.

לעניינם של אמצעי המשמעת – המשרד מתלבט בין נזיפה ובנוסף לה, הפקעת שליש או רבע משכורת.

#### **ג. טיעוני ההגנה :**

1) מפיו של הסניגור המלומד שמענו כי, לגישתו בנסיבות העניין ראוי להסתפק באמצעי משמעת של נזיפה בלבד, וזאת לזכור כי מדובר במעשה שנותרש לפני כ-6 שנים. הגם, שההליך הפלילי נסתיים לפני כשנה, וגם משכורתו של הנאשם, אם תופקע, באותו שיעור שביקשו התביעה או המשרד, ההפקעה תמומש רק מאוקטובר 2004.

2) בנוסף, שמענו מפיו של הסניגור המלומד פרטים על עברו הנקי כאמור, ודבר מצוקה שאפיינה את אותה התקלה, וגם, שהמעשה לא היה קשור וכרוך בתפקידו, כמורה בישראל.

#### **ד. דבר הנאשם :**

מפיו של הנאשם שמענו כי הנו איש חינוך, הגם, שכיום הוא מצוי בחל"ת והוא צופה כי יחזור למערכת החינוך. לעניין הפגיעה במשכורת – הנאשם הסב את תשומת ליבנו כי מדובר במשכורת לא גבוהה, ולגבי הנסיבות האישיות – שמענו כי הנאשם נשוי ואב לחמישה ילדים שפרנסתם עליו. רעייתו מורה וכיום אינה מועסקת. הנאשם ביקשנו כי נתחשב בנסיבות אלה, ונאפשר את המשך דרכו בעולם החינוך, עת יבחר לחזור אליו.

#### **החלטת בית הדין :**

5. בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו. לצורך החלטתנו, לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, השיקולים שהנחו את בית הדין בקבלת החלטתו הם אלה :

### א. על העבירות ונסיבותיהן:

(1) הנאשם הורשע על ידו בעקבות הליך פלילי שנסתיים לאחר כחמש שנים מיום העבירה, וקיבל בסופו של דבר תפנית מתונה ביותר של ידי ענישה ללא הרשעה, באמצעות הטלתם של 60 שעות של"צ, וכבר נפסק כי ככל שחולף הזמן ממועד ביצוע העבירה ועד למימוש ההליך (כ-6 שנים), הולך ומתפוגג הטעם שבקיום ההליך המשמעותי (ראה עש"מ 5/85 מדינת ישראל נגד ג'ון מגדלני, פ"ד לט(3) בעמ' 334, וכן ראה עש"מ 173/02 בעניין ד"ר פשין, פורסם בפ"ד נו(2), בעמ' 825).

לכך יש להוסיף את נסיבות העבירה, שאופיינו בפרץ של רגשות מצוקה שליוו את הנאשם באותה תקופה, הגם שאין לקבל שעובד ציבור ינהג כדרכו של הנאשם.

(2) הנאשם הורשע על ידו בעבירות לפי סעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק: **"(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור; (3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה".**

(3) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, יסודם בכך שהנאשם הודה במסגרת ההליך הפלילי ברכיבים העובדתיים של דבר האיסור הפלילי המופיע בסעיף 152 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977, הקובע לאמור: **"התפרעות 152. התקהלות אסורה, שהתחילו לבצע בה את מטרתה בהפרת השלום שיש בה כדי להטיל אימה על הציבור, הרי זו התפרעות, דינו - מאסר שנתיים".**

(4) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה, עמדו על כך בהכרעת דינו. במסגרת זו נסתפק בדבריו של השופט זמיר בעש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין (לא פורסם): **"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות מיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".**

(5) בחינת ההתנהגות לנוכח עבירות המשמעת, שיסודותיה נסקרו לעיל, אינה סימטרית לגבי כלל העובדים – מעמדו ותפקידו של הנאשם במסגרת שבה הוא פועל הינה ברת השפעה לגבי אמות המידה שבהן יש לבדוק את התנהגותו.

הנאשם הינו מורה ולגבי סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה כפר נפסק בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן אשר (פ"ד נב(1), בעמ' 678-650) על ידי כב' השופט זמיר:

**"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים על אחת כמה וכמה".**

ובפסק דין נוסף, בעש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל, נפסק: **"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות".**

(6) בית הדין סבור כי, עובד מדינה במיוחד מורה הנוטל חלק פעיל במעשה של התפרעות גם אם השתתף בה מתוך כאב מצוקה, שאיסוריה נקבעו בחוק העונשין, יש במעשיו השלכה של ממש על תדמיתו ושמו הטוב של שירות המדינה, גם אם מעשיו נעשו מחוץ למסגרת תפקידו כמורה והיו שזורים בהתרחשויות ביטחוניות מכבידות, שעברו על מקום מגוריו.

#### **ב. על תכלית אמצעי המשמעת:**

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, במסגרת הסדר הטיעון יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

**"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".**

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבלית את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 57701/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

**"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעותי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי".**

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

**"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".**

ואולם התפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרה ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".**

### ג. על הנסיבות האישיות:

במהלך הדיון למדנו, כי הנאשם מועסק בשירות המדינה זה כ-10 שנים, תפקודו כמורה הוא תפקוד נאות, והאירועים נשוא תובענה זו הם חריגים וראשונים בתמונת התנהגותו הנורמטיבית, ואין באמתחתו עבירות משמעתיות קודמות.

הנאשם נשוי ואב לחמישה ילדים, ודבר הפסיקה הוא, כי בבואנו להטיל את אמצעי המשמעת, מן הדין לבחון את הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

### סוף דבר

6. בסופו של עיון, לאחר ששקלנו את השיקולים שנפרסו על ידינו כמפורט לעיל, הגענו לכלל מסקנה, בהתחשב בתכליתם של דיני המשמעת, במכלול הנסיבות שהיו כרוכות במעשה העבירה, נסיבותיו המשפחתיות והאישיות, במיוחד תרומתו החיובית לשירות - שניתן בנסיבות מקרה זה למצות את ההליך נגד הנאשם באמצעות הטלת אמצעי משמעת של **נזיפה** כמסר מטעמנו, כי נפל פסול בכך שנטל חלק באותה ההתקהלות.

גם בית המשפט העליון מצא לנכון בעש"מ 4831/01 בעניין וופא יוניס, להעביר למורה מסר דומה באמצעות **נזיפה** בלבד, ובית הדין השתכנע, כי המסר האמור כלפי הנאשם הספציפי, די בו כדי למצות בנסיבות מקרה זה את התכלית של דיני המשמעת (ראה גם את בד"מ 115/03).

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"ט בשבט התשס"ד – 22.2.04.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ב' באדר התשס"ד – 24.2.04, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
אפרים פוסט	נחמה ז'ק	עו"ד יוסף תלרז
חבר	חברה	אב ביה"ד
		יו"ר

**בד"מ 96/04 - התפרצות והיזק בזדון על ידי מורה**

**תמצית פסק הדין**

הנאשם, שהועסק כמורה בכיר במשרד החינוך, הורשע על ידי בית הדין בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה, בעקבות הליך פלילי שנתקיים בעניינו בבית משפט השלום בבאר שבע בו ניתן לנאשם עונש ופיצוי הנפגע ללא הרשעתו. האירוע התרחש בנסיבות בהן הנאשם יחד עם קרוב אחר פרצו למתחם של חברת אורנג' וגנבו מטף כיבוי וגרמו נזק רב במזיד לרכושה של החברה.

התביעה בטיעוניה הדגישה את סטנדרט ההתנהגות הנדרש ממורה וטענה כי הנאשם לא יוכל לחזור לחנך את תלמידיו לאור התנהגותו שגרמה לאיבוד האמון של משרד החינוך בו. לכן, ביקשה להשית על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

- (א) נזיפה חמורה.
- (ב) פיטורים לאלתר.
- (ג) פסילה לשירות המדינה לתקופה של חמש שנים.

משרד החינוך הגיש תזכיר מאגף בכיר בהוראה לפיו לנאשם לא היו עבירות פליליות או משמעתיות טרם האירוע המדובר ותפקודו היה ראוי הולם. המשרד הצטרף לטיעוני המשמעת של התביעה.

סניגורו של הנאשם אינו מקל בחומרת מעשיו של מרשו אולם טען כי מעשיו הן כישלון חד פעמי. הנאשם, חרף העובדה כי גדל בבית קשה יום, הצליח לממן את לימודיו בכוחות עצמו והכשיר עצמו למקצוע. כמו כן, הנאשם הביע צער על מעשיו, לא התכחש להם ואף לא חזר עליהם בכל תקופת השעיותו. לנאשם נגרמה מצוקה נפשית וכלכלית עקב האירוע ולכן ביקש להימנע מפיטוריו.

בית הדין בגזר דינו שקל את תכליתם של אמצעי המשמעת, העבירה ונסיבותיה ונסיבותיו האישיות של הנאשם והחליט להטיל עליו:

- (1) נזיפה חמורה.
- (2) פיטורים.
- (3) פסילה ממילוי תפקיד ניהולי במערכת למשך חמש שנים מיום פיטוריו.

כמו כן, בית הדין ציין כי לו הייתה לו הסמכות לכך, היה ממליץ לפטר את הנאשם על תנאי אולם בית הדין מצא פתרון לפיו שנה מתום פסק דינו של בית המשפט השלום ישקול משרד החינוך העסקתו מחדש של הנאשם כמורה במגזר הבדואי וזאת בתנאי שלא ייפול רבב בהתנהגותו של הנאשם.

ניתן בתאריך ט"ו באב התשס"ד (2.8.04).

הרכב בית הדין:

עו"ד יוסף תלרז - אבה"ד - יו"ר  
מר נהאד חליל קשוע - חבר  
מר אפרים גרינפלד - חבר



ט"ו באב התשס"ד  
2 באוגוסט 2004

בד. 2004-1274  
בד"מ: 96/04  
ת.ז: 025316446

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין  
מר נהאד חליל קשוע  
מר אפרים גרינפלד  
- יו"ר  
- חבר  
- חבר

**התובעת:** עו"ד לילך גילורד

**הנאשם:**

**ב"כ הנאשם:** עו"ד רון סולקין

**נציג המשרד:** לא נוכח

## גזר – דין

### ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1974 שמועסק במשרד החינוך בתפקיד של מורה בכיר משנת 1998, והמושעה מתפקידו מזה כשנתיים, הורשע על ידנו ביום י"ד באב התשס"ד – 1.8.04, על פי הודאתו ועל בסיס סמכותנו של סעיף 61 ג' לחוק, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17 (2), (3) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג - 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 4 (1) להודעה על החלת שינויים על עובדי הוראה.
2. הרשעתו של הנאשם באה בעקבותיהם של הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית משפט השלום בבאר שבע (ת.פ. 5307/02), שבו על בסיסו של הסדר טיעון לאחר שהוגש לעיונו של כב' הנשיא תסקירו של קצין מבחן כב' בית המשפט נמנע מלהרשיע את הנאשם בעבירות לפי סעיפים 384, 407 (ב) וסעיף 452 לחוק העונשין התשל"ז - 1977, והטיל על הנאשם ביצועם של 250 שעות של"צ כן חייבו לפצות את מי שנפגע מעבירותיו בסך של 9,500 ₪ ועל פי הסכמתו, להרים תרומה של 3,000 ₪ לאגודה למלחמה בסרטן.
3. המסד העובדתי שעל בסיסו הורשע הנאשם על ידנו, ונתקיים בעניינו ההליך הפלילי האמור, מגיע לליל 26.4.02 במהלכו הנאשם יחד עם קרוב אחר פרצו למתחם של חב' אורנג' שליד מושב נבטים לצורך גניבת מטף כיבוי ותוך כדי פריצה גרמו נזק במזיד לרכושה של החברה בשווי 20,000 ₪, נזק אשר הושב לחברה על בסיסה של אותה החלטה שיפוטית. ההליך המשפטי בעניינו של הנאשם נסתיים בתאריך 31.5.04.

#### 4. טיעונים לאמצעי המשמעת

##### א. עמדת התביעה

מפיה של התובעת המלומדת שמענו כי קיימת הצדקה לגישת התביעה בהטלתם של אמצעי משמעת אלה:

- (1) נזיפה חמורה.
- (2) פיטורים לאלתר.
- (3) פסילה לשירות המדינה לפרק זמן של 5 שנים.

התביעה הביעה בפנינו את הסכמתה כי אם נקבל את גישתה לפיטוריו של הנאשם לא נפחית זו דבר מפיצויי הפיטורים שיגיעו לו כדין, עובר לפיטוריו.

כתימוכין לאותה גישה לעניין מידתם של אמצעי המשמעת התביעה הגישה את עש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף ואת עש"מ 978/03 בעניין בנדקובסקי לגישתה, אותם פסקי דין מבליטים את סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה בישראל ואת מידת כישלונם של הנאשם שלא עמד בו, נאשם שלא יוכל לגישת התביעה במשך פרק זמן משמעותי לחזור לחיק בית הספר לחנך וללמד בו ילדים צעירים, לנוכח דפוס התנהגותו כעולה מהליך הפלילי שהיה מנת חלקו.

הנאשם כשל במעשיו, ובית משפט השלום הגם שנתן משקל בתסקיר המבחן שהוגש גם לעיונו של בית הדין, נתן משקל לנסיבות האישיות, של הנאשם ונסיבות העבירה בכך שנגרר על ידי האחר לבצע את המעשה כן שמענו כי הנאשם בזיעת אפו למד והכשיר את עצמו כמורה, ואולם אין בכל אלה כדי להצדיק את הימנעותו של בית הדין מפיטוריו. משום שמשרד החינוך מעבירו של הנאשם איבד את האמון שאפשר לרכוש למורה בעטיים של מעשיו האמורים.

##### ב. גישת המשרד

(1) נציג המשרד כהרגלו לא כבדנו בנוכחותו, כתחליף לאותה נוכחות הוגש לנו תזכירה של גבי יפעת לוי מאגף בכיר להוראה ממנו למדנו כי הנאשם היה נטול עבירות פליליות ועבירות משמעת עד לקרות האירוע, כאשר מעמדת בית הספר – מטעם מנהלו שהוגשה על ידי ההגנה עולה כי תפקודו של הנאשם בתחום בית הספר היה תפקוד ראוי, והולם.

(2) המשרד מצטרף לגופם של אמצעי המשמעת שאליהם עתרה התביעה.

##### ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד אינו מקל ראש בחומרתם של המעשים שאליהם נגרר הנאשם שבפנינו, הגם כפי שציין בית משפט השלום על בסיס עיונו בתסקיר המבחן מדובר היה בכישלון חד פעמי, שמענו מפיו של הסניגור המלומד פרטים על הנסיבות האישיות של הנאשם כמי שצמח במשפחה מרובת ילדים, שבה אביו שהיה נשוי באותה עת לשלוש נשים, והתקשה לממן את לימודיו והנאשם בכוחות עצמו הצליח לסיים סמינר למורים והכשיר עצמו לחינוכם של ילדים לגיל הרך.

עוד שמענו מפי ההגנה כי הנאשם נטל אחריות על מעשיו ומצר עליהם, ומאז השעייתו לפי שנתיים לא נכשל בעבירות דומות, ובהזדמנות הראשונה הודה בחשדות במשטרה, גם בפני כב' בית המשפט ובפנינו.

(2) ההליך שהיה מנת חלקו של הנאשם הסב לו צער ועוגמת נפש כדי מצוקת נפשית של ממש, הליך שפגע בכבודו בתוך העדה שבה הוא חי ופועל ומתפקד, הנאשם למעשה שילם על בסיסו של פסק הדין את הנזק שנגרם לרכושה של החברה. ההגנה מבקשת כי נמנע מפיטוריו ונשיית עליו אמצעי משמעת אחרים גם אם יהיו משמעותיים על מנת שהנאשם יוכל לשוב לעולם ההוראה.

ההגנה סבורה שעניינו של הנאשם שונה הוא מאותה פסיקה שהוגשה על ידי התביעה כאמור לעיל שם הורשעו מורים בעבירות זיוף, ואילו ההליך שהיה מנת חלקו של הנאשם נסתיים כמקרה חריג חרף חומרת העבירות, בענישה ללא הרשעה.

#### ד. דבר הנאשם

הנאשם בדבריו לבית הדין הביע צער על טעותו שאליה נגרר ואת רגשי הבושה שמלווים אותו מאז האירוע והקושי שבו עמד עד אשר מצא את דרכו בעולם ההוראה, וביקשנו כי נמנע מפיטוריו, ונאפשר לו לתרום את המשך תרומתו במערכת החינוך.

#### 5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך גיבוש מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם שבפנינו.

#### א. שיקולים כלליים – התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת:

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

(2) בראשיתם של דברים ראוי להדגיש ולהבליט את השוני בין ההליך הפלילי שבו עמד הנאשם ומטרתו, ובין תכליתו של הדין המשמעתי – פסק הדין אשר הציב את קווי התייחסות בנדון, הינו - עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, בו נפסק:

**לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראוייה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".**

(פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87)

בכל מקרה ומקרה על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(3) התכלית האמורה של הדין המשמעתי מקורה בגישה, הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה.

כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושות הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו".

(בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(4) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד המדינה הבכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

(5) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת -

(ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי 10129/01 בעניין טליה גניש, בו נקבע כי יש ליתן משקל עדיף לשיקול הציבורי לעומת השיקול האישי, הטמון בנסיבות האישיות, ובעש"מ 7111/01 ואח' שניתן לאחרונה (21.1.03) נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראווה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה.

בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

ובפסק הדין בעניין שחר לוי עש"מ 7113/02 שניתן בתאריך 1.5.03, בית המשפט העליון הדגיש את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד". (פיסקה 20 לפסק הדין).

6) לאחרונה ריכך בית המשפט העליון מידת מה את גישתו האמורה כפי שבאה לידי ביטוי בעש"מ בעניין תמר כתב הנ"ל, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו"**.

7) ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין"**.  
(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03).

מידת ההשפעה של הנסיבות האישיות תבחן בפרק בו נדון במידתם של אמצעי המשמעת.

## ב. על העבירות ונסיבותיהן:

1) בפתח דברינו נציין, כי ניתן להביא את עניינו של עובד מדינה אל פתחו של בית הדין למשמעת, גם כאשר המעשה שבגינו הואשם ונענש או והורשע בערכאה שיפוטית אחרת אינו קשור כלל לתפקידו. זאת לנוכח יסודות העבירה, אשר פורטו במיוחד בסעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק.

בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת. בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00 בעמ' 9): **"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת"**.

2) הנאשם הודה בהליך הפלילי שהתנהל נגדו ביסודות של עבירות פליליות שגוונם פלילי מובהק במיוחד זו המצויה בסעיפים 407 (ב) ו- 452 לחוק העונשין;

**התפרצות "407. (א) המתפרץ לבנין שאינו משמש בית מגורים ולא לבנין או מקום תפילה, או לבנין שהוא אמנם סמוך לבית שאינו מקום מגורים ומוחזק יחד עמו אך איננו חלק ממנו, מגורים או בכוונה לבצע בהם גניבה או פשע, דינו – מאסר חמש שנים.**  
**(ב) המתפרץ לבנין כאמור בסעיף קטן (א) ומבצע בו גניבה או פשע או מתפרץ מתוכו לאחר שביצע בו גניבה או פשע, דינו – מאסר שבע שנים"**.

**היזק בזדון 452. ההורס נכס או פוגע בו במזיד ושלא כדין, דינו - מאסר שלוש שנים והוא אם לא נקבע עונש אחר."**

(3) ההליך הפלילי לאחר זמן קיבל תפנית חריגה ביותר, בית המשפט נמנע מהרשעתו של הנאשם בפלילים בגין אותה התפרצות למתחם אורנגי, גניבת רכוש והיזק לו, והטיל עליו ענישה אחרת בעלת אופי מתון ביותר ביחס לעבירות.

(4) נסיבות החומרה קשורות לתפקידו של הנאשם כמורה, לנוכח תפקידו ומעמדו בקרב תלמידיו וגם בקהילתו. בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פורסם בפ"ד נב(1) עמודים 678 – 650 נאמר על – ידי כב' השופט זמיר: **"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".**

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:

**"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(1) 650-678).**

(1) מורה בישראל גם אם מחוץ למסגרת תפקידו גוזל את רכוש הזולת וגורם לו נזק, מעשיו במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ובמיוחד להתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

**"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.**

**זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."**

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם).

**"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה.**

**התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."**

ולעניין גבולות התייחסות והפסול של העבירה ראה גם את עש"מ 3949/03 בעניין מיכל אלבו.

בעש"מ 3362/02 בעניין סאלם אבו עסבה שניתן ביום 4.6.02 בו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף על מהות ואופי תפקידו של מי שנושא בתפקיד חינוכי. לעניין אותה רקמה פתוחה כמפורט לעיל:

**"לתפקיד של המורה נועדה משמעת מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."**

(6) בעש"מ 6526/03 בעניין עבד אל קאדר וועדה עמד בית משפט העליון על האבחנה בין דפוס ההתנהגות שנדרש ממורה ממסגרת תפקידו ובין התנהגות החיצונית לו:

**"עבירת האלימות שביצע המערער אינה קשורה במילוי תפקידו. אין להשוות בין מעשה אלימות שמבצע מורה בתלמידיו אשר נתונים למרותו ולפיקוחו ואשר קיימים פערי כוחות מובנים ביניהם, לבין מעשה אלימות שמבוצע מחוץ למסגרת בית הספר ושלא במסגרת השירות. אכן, ככלל דורשים אנו ממורה רמת התנהגות גבוהה יותר מזו של עובד מדינה אחר, בשל היותו דמות מחנכת המשפיעה על תלמידיו. אך גם בסטנדרט הגבוה הנדרש ממורה, ככלל, יש משמעות להבחנה בין דפוסי ההתנהגות במסגרת התפקיד לבין ההתנהגות מחוצה לו."**

### ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם, על פי מה שנגול בפני בית הדין, נעדר עבר פלילי או משמעותי קודם. תרם תרומה למערכת החינוך בפרק זמן של 4 שנים עד אשר הושעה מתפקידו, לנסיבות אישיות אלה מתווספות גם נסיבות משפחתיות, היותו מפרנס יחיד למשפחתו, ואיכות תפקידו כמפורט לעיל, לאחר שבמאמצים רבים הכשיר עצמו לתפקיד של מורה.

אין המדובר כאן באותה תרומה רבת שנים ברת השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית, כפי שנפסק בהקשר זה, מפיו של השופט חשין:

**"בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועד באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כמי שעשה ועשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים."**

(עש"מ 1827/02 – אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך ס"א 268).

#### ד. למידתם של אמצעי המשמעת

1) בית הדין שקל את קשת השיקולים כפי שנפרסו בהרחבה בגזר הדין, על מנת להגיע לאיזון מתאים שבין התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת לנוכח העבירות שבהן הורשע על ידו ונסיבותיהן, לבין תרומתו לשירות הציבורי ונסיבותיו האישיות, ובסופו של יום החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

(א) נזיפה חמורה – שהינה בגדר מסר נורמטיבי של בית הדין, כי נפל פסול מכביד בהתנהגותו כאמור.

(ב) פיטורים – הנאשם יפוטר משירות המדינה, בתוקף מתאריך 1.9.04.

(ג) פסילה מילוי תפקיד – הנאשם יפסל למלא במשך 5 שנים מיום פיטוריו למלא תפקידים; ברמת רכז שיכבה, סגן מנהל בית ספר, ומנהל בית ספר.

#### 6. המלצה

בית הדין מבקש לציין, שהיינו שוקלים בכובד ראש, לו הסמכות היתה נתונה בידנו, לפטר את הנאשם על תנאי, ברוח הצעתנו לתקן את החוק, תיקון שטרם נחקק.

עם זאת, מצאנו פתרון ביניים שיתן מזור לאותה התלבטות מטעמנו, בכך שנמליץ לאחר שתיתם שנה מיום פסק דינו של בית משפט השלום בבאר שבע, ואם באותה שנה, לא יהיה כל רבב בהתנהגותו, כי משרד החינוך ישקול את קבלתו חזרה למשרה של מורה במגזר הבדואי, וזאת בהתחשב בציפייה של בית משפט השלום שאימץ את תסקירו של קצין המבחן כי לא יפול הכורתי, על העסקתו כמורה בישראל, והמלצה זו היא למעשה חלופת של פיטורים על תנאי, שאינם בידנו.

משרד החינוך יכבד המלצה זו ברוח פסיקתו של בית משפט העליון בעש"מ 2275/04 בעניינו של רמי כהן.

**"משהחליט בית הדין את החלטתו והמליץ המלצתו בגזר הדין מן הראוי שהנהלת היחידה תכבד את ההמלצה ואכן תפתח דף חדש ביחסה למערער".**  
(ניתן בתאריך 24.3.04).

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים היום י"ד באב התשס"ד – 1.8.04.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ט"ו באב התשס"ד – 2.8.04, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
אפרים גרינפלד	נהאד חליל קשוע	עו"ד יוסף תלרז,
חבר	חבר	אב בית הדין
		יו"ר



**בד"מ 38/04 – תקיפת בת זוג**

**תמצית פסק הדין**

הנאשם, שהועסק כמורה בבית ספר באזור המרכז, הורשע על ידי בית הדין בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה (משמעת), בעקבות הליך פלילי שנתקיים בעניינו בבית משפט השלום בכפר סבא בו במסגרת הסדר הודה הנאשם ביסודות העבירות בהן הואשם אך לא הורשע. בית משפט השלום הטיל עליו עונשים שונים בגין מעשי תקיפה שונים באשתו ואיומים להכותה אם תתלונן.

התביעה רואה בחומרה את מעשיו של הנאשם לנוכח אופיים האלים והימשכותם הארוכה לאור סטנדרט ההתנהגות המצופה מעובד הוראה. על כן, ביקשה התביעה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

1. נזיפה חמורה.
2. הפקעת משכורת קובעת.
3. הורדה בדרגה (דרגת שכר) למשך שלוש שנים.
4. פסילה מתפקידי ניהול למשך חמש שנים.

המשרד ציין כי לנאשם אין כל עבירות ואין הוא נוהג באלימות עם תלמידיו.

סניגורו של הנאשם טען כי למעשיו של הנאשם אין שום השלכה על תפקודו של הנאשם בכותלי בית הספר ויש להתייחס אליהם בפחות חומרה לעומת אלימות של מורים כלפי תלמידים. לנאשם עבר של תרומה ממשית לבית הספר וכיום הוא מתמודד על משרת ניהול בית הספר. הסניגור ביקש לתת את הדעת לעובדה כי ההליך הפלילי בעניינו נסתיים ללא הרשעה פלילית וזאת כדי לא למנוע את קידומו של הנאשם. בנוסף, נישואיו של הנאשם חזרו לדרך המלך אולם מצבו הכלכלי אינו שפיר.

הנאשם בדבריו ציין כי נאות להגיע להסדר בהליך הפלילי בעניינו כדי למנוע מעמסה נפשית על בני משפחתו וכן כי הוא מבקש להתקדם בעולם ההוראה.

בית הדין, לצורך מתן גזר דינו, נתן דעתו לתכליתם של אמצעי המשמעת, העבירות ונסיבותיהן לאור תפקידו של הנאשם כמורה ונסיבותיו האישיות של הנאשם והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הורדה בדרגה אחת לפרק זמן של שנה.

כמו כן, בית הדין לא השתכנע כי ישנו צורך להעביר את הנאשם מתפקידו. אולם, בית הדין המליץ כי אין לקדמו לתפקיד של ניהול, אלא מתום שנתיים מגזר הדין.

ניתן בתאריך כ"ה בתמוז התשס"ד (14.7.04).

הרכב בית הדין:

עו"ד יוסף תלרז - אבה"ד - יו"ר.  
גברת טליה מלצר - חברה.  
מר נהאד חליל קשוע - חבר.

כ"ה בתמוז התשס"ד  
14 ביולי 2004

בד. 2004-1185  
בד"מ 38/04  
ת.ז. : 059903450

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד יוסף תלרז – אב בי"ד  
מר נהאד חליל קשוע  
גב' טליה מלצר  
- יו"ר  
- חבר  
- חברה

**התובעת:** עו"ד ג'פרי ונדל

**הנאשם:**

**ב"כ הנאשם:** עו"ד יוסי שילוח

**נציגת המשרד:** גב' יפעת לוי

## גזר - דין

### ההליך:

1. הנאשם, יליד שנת 1966, המועסק במשרד החינוך בתפקיד מורה בבית ספר אל זהרה בלוד, לפי דרגה B.A בדירוג ההוראה, והנמצא בשירות המדינה משנת 1989, הורשע על ידנו ביום כ"ד בתמוז התשס"ד – 13.7.04, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו- (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בכך, שבין המועדים 27.5.00 ועד 24.1.02, במסגרת יחסים בין זוגיים רעועים בינו ובין רעייתו, הנאשם תקף את רעייתו בצורות שונות בחלקי גוף שונים, איים עליה כי ימשיך לפגוע בה אם תתלונן עליו, בעקבות המעשים התנהל נגד הנאשם הליך פלילי בבית משפט השלום בכפר סבא (תיק פלילי 2530/02) – שבו הצדדים הגיעו להסדר, לפיו הנאשם הודה ביסודות העבירות שבהן הוא הואשם, ואולם לא הורשע, לאחר שכב' בית המשפט עיין בתזכירו של שירות המבחן למבוגרים ובסופו של עיון החליט כב' בית המשפט בתאריך 7.10.03, להטיל על הנאשם ביצוע של עבודות לתועלת הציבור, (להלן צו של"צ) בסך של 350, שעות בלא שהרשיעו בעבירות הפליליות שבהן הואשם תחילה לפי סעיפים 379 יחד עם סעיפים 382(א), סעיף 380 וסעיפים 192 ו-245(ב) לחוק העונשין.

### 2. ראיות לאמצעי המשמעת:

א. לתביעה לא היו ראיות לאמצעי המשמעת.

ב. מטעם ההגנה העידו שלושה עדי אופי, הורים לילדים המתחנכים בבית ספרו של הנאשם (יו"ר ועד ההורים מר אלגיידת מוחמד, מר אלסנע ומר אבו קשף).

ג. שמענו מפיהם של עדים אלה דבר הערכה על מסירותו ודאגתו של הנאשם לתלמידי בית הספר ואת תרומתו לחינוכם, וחלקו האישי בקידום יעדיו של בית

הספר, והעדים הביעו בפנינו תקווה כי קידומו של הנאשם במערכת החינוך לא יפגע.

### 3. טיעונים לאמצעי משמעת :

#### א. עמדת התביעה :

(1) התביעה רואה בחומרה את מעשיו של הנאשם לנוכח אופיים האלים ומימושם לאורך תקופת זמן מתמשכת, גם בשל סטנדרט ההתנהגות שנדרש מעובד הוראה.

(2) התובע המלומד עתר להטלתם של אמצעי משמעת אלה :

(א) נזיפה חמורה.

(ב) הפקעת משכורת קובעת שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

(ג) הורדה בדרגה (דרגת שכר) לפרק זמן של שלוש שנים.

(ד) פסילה לתפקידי ניהול ברמת סגן מנהל ומנהל בית הספר לפרק זמן של חמש שנים.

(3) כתימוכין לגישתו האמורה התובע הגיש לעיונו את בד"מ 42/03 ובד"מ 86/03, אשר נסבו על עבירות של אלימות במשפחה.

#### ב. גישת המשרד :

במהלך הדיון הגיעה לעיונו עמדת המשרד. למדנו מהמסמך כי הנאשם מועסק בהיקף משרה של 100%. אין בתיקו עבירות פיקוח שליליות, ואין הוא נוהג באלימות עם תלמידיו.

#### ג. טיעוני ההגנה :

(1) מפיו של הסניגור המלומד שמענו כי המעשים בהם חטא הנאשם בתוך חיי הזוגיות אין להם כל זיקה או השלכה על תפקידי הנאשם בתחומי בית הספר, ויש להתייחס אליהם בפחות חומרה, לעומת מעשי אלימות של מורה שמופנים לתלמידיו, כפי שעולה מעש"מ 6526/03 בעניין אלקאדר.

(2) עוד שמענו מפי הסניגור כי הנאשם נעדר עבר פלילי או משמעותי קודם וכי חייו הזוגיים עלו על דרך המלך.

(3) שמענו כי הנאשם נשוי ולו שני ילדים קטינים, רעייתו אינה מועסקת, והנאשם פילס דרכו בשדה החינוך מעל 20 שנה, והגיע עד לתפקיד של סגן מנהל בית הספר, שם תרם תרומה ממשית בחינוך הפורמלי והלא פורמלי בתחום חיי החברה של בית הספר. לבית הדין הוגשה אסופת מסמכים אודות אותה תרומה. הנאשם התקבל לקורס מנהלים, ולימודיו יחלו בקרוב.

(4) עוד טענה ההגנה כי בבוא בית הדין לגזור את אמצעי המשמעת ראוי לשקול את האופן שבו נסתיים ההליך הפלילי, ללא הרשעה, על מנת שלא לסתום את הגולל על קידומו בעתיד. עוד נטען בפנינו כי העיון בפסקי הדין שהוגשו על ידי התביעה אינו מצדיק, אותה מידה של החמרה כלפי הנאשם.

(5) ולבסוף נמסרו לבית הדין פרטים ומסמכים על מצב כלכלי רעוע, אם חולנית שזקוקה לסיוע. ההגנה סבורה כי ניתן להסתפק בנסיבות מקרה זה, בהטלתה של נזיפה והפקעת שיעור מסויים של משכורת קובעת.

#### ד. דבר הנאשם:

שמענו מפי הנאשם כי יחסיו עם רעייתו תקינים ובני המשפחה כולם מבקשים שההליך יסתיים בהקדם האפשרי.

הנאשם נאות לסיים את ההליך הפלילי בהסדר על מנת שלא להכביד יתר על המידה על בני משפחתו, שחלקם היו אמורים להעיד בהליך. כן שמענו על רצונו של הנאשם להתקדם בעולם ההוראה.

#### 4. החלטת בית הדין:

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך גיבוש מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם שבפנינו.

#### 5. שיקולים כלליים – התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת:

א. אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

ב. בראשיתם של דברים ראוי להדגיש ולהבליט את השוני בין ההליך הפלילי שבו עמד הנאשם ומטרותיו, ובין תכליתו של הדין המשמעתי – פסק הדין אשר הציב את קווי התייחסות בנדון, הינו - עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, בו נפסק:

**לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".**  
(פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87)

בכל מקרה ומקרה על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

ד. התכלית האמורה של הדין המשמעתי מקורה בגישה, הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

**"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה.**

**כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושות הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו".**

(בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרצינות העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

**"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".**

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

ה. בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד המדינה הבכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ו. בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת -

(ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי 10129/01 בעניין טליה גניש, בו נקבע כי יש ליתן משקל עדיף לשיקול הציבורי לעומת השיקול האישי, הטמון בנסיבות האישיות, ובעש"מ 7111/01 ואח' שניתן לאחרונה (21.1.03) נקבע כי:

**"שמירה על תדמית ראוייה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה.**

בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

ובפסק הדין בעניין שחר לוי עש"מ 7113/02 שניתן בתאריך 1.5.03, בית המשפט העליון הדגיש את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת:

**"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".** (פיסקה 20 לפסק הדין).

ז. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון מידת מה את גישתו האמורה כפי שבאה לידי ביטוי בעש"מ בעניין תמר כתב הנ"ל, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

**"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".**

ח. ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

**"עם זאת, אל מול ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצוים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".**  
(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03).

מידת ההשפעה של הנסיבות האישיות תבחן בפרק בו נדון במידתם של אמצעי המשמעת.

#### ט. על העבירה ונסיבותיה:

(3) בפתח דברינו נציין, כי ניתן להביא את עניינו של עובד מדינה אל פתחו של בית הדין למשמעת, גם כאשר המעשה שבגינו הואשם והורשע בערכאה שיפוטית אחרת אינו קשור כלל לתפקידו. זאת לנוכח יסודות העבירה, אשר פורטו במיוחד בסעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק.

בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת. בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00 בעמ' 9):

**"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה רצונית ומכוונת."**

(4) המעשה שבו הורשע הנאשם נוגע להתנהגות של אלימות ממשית, שמומשה במסגרת סכסוך בתוך המשפחה נעיר, כי זו גם חובתנו לשרש כל אלימות באשר היא. על-פי גישתו של בית המשפט העליון בע"פ 987/97 סיבוץ דימיטרי נגד מדינת ישראל (דינים עליון, כרך נב, 544):

**"עדים אנו בשנים האחרונות להתגברות ניכרת במעשי האלימות... וראוי כי בית המשפט יאמרו את דברו צלול וברור. בית המשפט חייב להרים את תרומתו לביעור נגע האלימות וזאת יכול הוא לעשות על דרך גזירת עונשים התואמים את מעשי העבירה בהם מדובר."**

ובפסק דין נוסף שניתן על ידי בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים (ע.פ. 3216/01 בעניין צלאח שכאר) בע.פ. 1456/01 בעניין חליל:

**"אמרתי שם, בין היתר, כי 'רבו העבריינים, נגע האלימות פשה בבתינו וברחובותינו, הסכין נשלפת ודוקרת בשל מחלוקות של מה בכך ואף בשל התלהטות יצרים רגעית שלא קדם לה ריב כלשהו."**

העבירה של שפיכות דמים – שהיא משבע מצוות בני נח ומשלושת העבירות שעליהן ייהרג ולא יעבור – הייתה כמעט לדבר יום ביומו. כאשר זה המצב הרי "אם חפצים אנו לבער את הרע הזה מקרבנו, אם חפצי חיים אנו, נמצה את הדין".

ובפסק דין נוסף שניתן בתאריך 9.1.2002 ע.פ. 9302/00 בעניין אלקיים צורדקר, אשר נסב על אלימות קשה בתוך המשפחה הושמעה גישתו הנורמטיבית של ביהמ"ש העליון לגבי מעשים מסוג זה:

"מעשים אלו טומנים בחובם מסוכנות רבה המעידה על מבצעם. זוהי אלימות במשפחה שהפכה לנגע שפשה בחברה ויש לבטא את החומרה בה מתייחסת החברה למעשים כאלה, בין השאר, על ידי עונשים קשים ומרתיעים. בית המשפט המחוזי שקל את נסיבותיו האישיות של המערער שהחיים לא הטיבו עמו, אלא ששיקולים אלה לא הטו את הכף לזכותו לאור נתינת הדעת לאינטרס הציבורי ולקורבנות העבירות. ראוי לציין, כי עונש המאסר על תנאי שהופעל, היה בגין תקיפה קודמת של בת זוגו של המערער על ידו ועל אף שעמד לדיון, הורשע, נענש ומאסר על תנאי היה תלוי לו מעל לראשו, לא נרתע מעשיית המעשים אותם ביצע כאמור". (פורסם דינים עליון כרך ס' בעמ' 902).

דרכו הפלילית של הנאשם הייתה דומה, מומשה בתוככי המשפחה הגרעינית.

(2) דרכו האלימה של הנאשם מומשה לדאבון לב כלפי בן משפחה, וכבר נפסק כי: "לא כל עבירה פלילית של עובד מדינה היא גם פגיעה במשמעת: אופן הזיקה לפעילות של המסגרת הארגונית הכללית ושל כליה ומידתה, הם הקובעים לעניין זה וכל מעשה או מחדל ייבדק וייבחן לאור נסיבותיו, כדי לקבוע אם יש בו רק עבירה פלילית או שמא יש בו גם מוסדותיה של אחת או יותר מעבירות המשמעת שנמנו בסעיף 17". (עש"מ 3/75, אלפונסו דבוש נגד נציבות שירות המדינה, פ"ד (1) 231, 236).

בית הדין סבור, לאלימותו של הנאשם גם אם כוונה כלפי בת זוגו, היו השלכות רוחב על תדמיתו של השירות הציבורי בעיני הציבור ומידת אמונו בשירות המדינה – גם אם העבירות בוצעו מחוץ למסגרתו של תפקידו כמורה.

(3) נסיבות החומרה קשורות לתפקידו של הנאשם כמורה, לנוכח תפקידו ומעמדו בקרב תלמידיו וגם בקהילתו. בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פורסם בפ"ד נב(1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כב' השופט זמיר: "המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור ... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(1) 650-678).

(4) מורה בישראל גם אם בתוך תולדותיו הקשות של סכסוך בין זוגי נוקט באלימות ומשמשה כלפי בת זוגו. מעשיו במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בעש"מ 3362/02 בעניין סאלם אבו עסבה שניתן ביום 4.6.02 בו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף על מהות ואופי תפקידו של מי שנושא בתפקיד חינוכי. לעניין אותה רקמה פתוחה כמפורט לעיל:

"לתפקיד של המורה נועדה משמעת מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."

(5) אכן מעשי האלימות של הנאשם לא היו קשורים במילוי תפקידו כמורה בהקשר זה נפסק בעש"מ 6526/03 בעניין עבד אל קאדר עוואדה סאלח נגד מדינת ישראל:

"עבירת האלימות שביצע המערער אינה קשורה במילוי תפקידו. אין להשוות בין מעשה אלימות שמבצע מורה בתלמידיו אשר נתונים למרותו ולפיקוחו ואשר קיימים פערי כוחות מובנים ביניהם, לבין מעשה אלימות שמבוצע מחוץ למסגרת בית הספר ושלא במסגרת השירות. אכן, ככלל דורשים אנו ממורה רמת התנהגות גבוהה יותר מזו של עובד מדינה אחר, בשל היותו דמות מחנכת המשפיעה על תלמידיו. אך גם בסטנדרט הגבוה הנדרש ממורה, ככלל, יש משמעות להבחנה בין דפוסי ההתנהגות במסגרת התפקיד לבין ההתנהגות מחוצה לו.



ואולם באותו פסק דין בו התערב בית המשפט העליון, באמצעי המשמעת שהוטלו על ידי בית הדין, ואשר מימש את מעשה האלימות כלפי בן דודו, ואין הדבר דומה לעבירות של אלימות במשפחה, שלגביהן נפסק:

**"חומרתה המיוחדת של עבירת אלימות במשפחה אינה נעוצה בקרבה המשפחתית, אלא היא מעוגנת בקיום פערי כוחות בין התוקף לקורבנותיו, ובחובותיו של התוקף לדאוג לשלומם של בני משפחתו הקרובים בלא להשליט עליהם אימה. לפיכך, התקיפה שהמערער נטל בה חלק, אינה עבירה מובהקת של אלימות במשפחה".**  
(פורסם בדינים עליון כרך ס"ה בעמ' 6)

(6) מעשיו של הנאשם מאופיינים באותה חומרה עליה עמד בית המשפט העליון בפסק הדין הנ"ל, שאין בו מסר של הקלה לגבי אלימות מהסוג בה חטא הנאשם.

#### ט. על הנסיבות האישיות:

(1) הנאשם, על פי מה שהצטייר בפני בית הדין, נעדר עבר פלילי או משמעותי קודם. תרם תרומה למערכת החינוך בפרק זמן שלמעלה מ-11 שנים עד אשר אירע המקרה הראשון שבנושא דיונו. לנסיבות אלו יש חשיבות אלה מתווספות גם נסיבות משפחתיות, היותו מפרנס יחיד למשפחתו, אב לשני ילדים ואיכות תפקידו כמפורט לעיל.

(2) לתרומתו של עובד באופן נורמטיבי לשירות הציבורי במשך שנים, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית במסגרת זו, ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין:

**"בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועל באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחיר-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים."**

עש"מ 1827/02 – אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך ס"א 268.

#### י. למידתם של אמצעי המשמעת:

(1) בית הדין שקל את קשת השיקולים כפי שנפרסו בהרחבה בגזר דינו, על מנת להגיע לאיזון מתאים שבין התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת לנוכח העבירות שבהן הורשע ונסיבותיהן, לבין תרומתו לשירות הציבורי ונסיבותיו האישיות, ובסופו של יום החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

(א) נזיפה חמורה: שהינה בגדר מסר נורמטיבי של בית הדין, כי נפל פסול מכביד בהתנהגותו האלימה כלפי רעייתו.

(ב) הורדה בדרגה: הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנה מהמועד שבו תסתיים הפקעת שכרו.

#### 6. המלצה:

א. לנוכח מועד ביצוען של העבירות ונסיבותיהן, עבירות שלא היו קשורות לתפקידו ובמיוחד חוות הדעת שבאו בפנינו מטעמם של עדי האופי והמסמכים שהוגשו לעיוננו על תרומתו לעולם החינוך, לא שוכנענו כי קיים הכרח להעביר את הנאשם מתפקידו כסגן מנהל בית הספר ולפוסלו לתפקיד זה, ולתפקיד של מנהל בית ספר לפרק זמן חמש שנים (סעיף 34(7) לחוק כורך את הפסילה עם העברה מתפקיד), כמבוקש על ידי התביעה והמשרד.

ב. על אף האמור בית הדין ממליץ כי הנאשם לא יקודם לתפקיד של מנהל בית ספר, אלא לאחר שייתמו שנתיים מיום מתן גזר הדין.

גזר הדין ניתן ביום כ"ה בתמוז התשס"ד – 14.7.04, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נהאד חליל קשוע	עו"ד יוסף תלרז
חברה	חבר	אב ביה"ד יו"ר

**בד"מ 6/04 – הפרת הוראה חוקית ותקיפת בת זוג**

**תמצית פסק הדין**

הנאשם, שהועסק כמורה בבית ספר באזור המרכז, הורשע על ידי בית הדין בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה במסגרת הסדר טיעון, בעקבות הליך פלילי שנתקיים בעניינו בבית משפט השלום בכפר סבא שקבע כי הנאשם ביצע שלוש עבירות של הפרת הוראה חוקית, שתי עבירות של תקיפה בנסיבות מחמירות ותקיפה הגורמת חבלה בנסיבות מחמירות וזאת במסגרת סכסוך של הנאשם עם בת זוגו.

הצדדים הגיעו להסכמה במסגרת הסדר הטיעון כי אמצעי המשמעת שיוטלו על הנאשם הם:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת.
- ג. הורדה בדרגה אחת למשך חצי שנה.

התביעה סבורה כי יש בהסדר הטיעון כדי לשקף את האיזון הראוי בין האינטרס הציבורי למיגור התופעה של אלימות לבין נסיבותיו האישיות של הנאשם. כמו כן, נטען כי מעשיו של הנאשם מהווים חריגה מסטנדרט ההתנהגות המצופה מעובד הוראה.

נציג המשרד טען כי לנאשם יש חוות דעת טובות ואין בעברו גילויי אלימות כנגד תלמידים. המשרד סבור כי יש להימנע מפגיעה במשכורתו של הנאשם.

ההגנה מבקשת מבית הדין לקבל את הסדר הטיעון ולהתחשב במצבו הכלכלי ובמעמדו של הנאשם.

בית הדין, לצורך כיבודו של הסדר הטיעון, עמד על העבירות ונסיבותיהן, תכליתם של אמצעי המשמעת ונסיבותיו האישיות של הנאשם והחליט לתת להסדר הטיעון תוקף של פסק דין והשית את אמצעי המשמעת כפי שנקבעו בהסדר הטיעון.

ניתן בתאריך י' בתמוז התשס"ד (29.6.04).

הרכב בית הדין:

עו"ד ניצה אדן- ביוביץ'- מ"מ אבה"ד- יו"ר

ד"ר יצחק הגר - חבר

גברת פרומה הרשקוביץ - חברה

י"א בתמוז התשס"ד  
30 ביוני 2004

בד. 2004-1019  
בד"מ: 6/04  
ת.ז: 051427730

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר  
גב' פרומה הרשקוביץ - חברה  
ד"ר יצחק הגר - חבר

**התובעת :** עו"ד טלילה שחל-רוזנפלד

**הנאשם :**

**ב"כ הנאשם :** עו"ד נצר סמארה

**נציגת המשרד :** גב' יפעת לוי

## גזר – דין

### ההליך

1. ביום כ"ח באייר התשס"ד – 19.5.04 בית הדין הרשיע, במסגרת הסדר טיעון, את הנאשם, המועסק כמורה בחטיבת ביניים ב' בטירה, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).

2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליכים פליליים בבית משפט השלום בכפר סבא (ת.פ. 1822/02 ות.פ. 3544/01) בהם ביום 10.6.03 בית המשפט קבע כי, הנאשם ביצע הנאשם ביצע שלוש עבירות של הפרת הוראה חוקית – עבירה לפי סעיף 287 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977, ניסיון לתקיפה – עבירה לפי סעיף 379 + 25 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977, הפרעה לשוטר במילוי תפקידו – עבירה לפי סעיף 275 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977, שתי עבירות של תקיפה בנסיבות מחמירות – עבירה לפי סעיפים 382 (ב) + 379 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977, ותקיפה הגורמת חבלה בנסיבות מחמירות, עבירה לפי סעיפים 382 + 380 (ג) לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.

התשתית העובדתית נעוצה בסכסוך משפחתי בין הנאשם לבין אשתו.

ביום 2.9.03 הטיל בית המשפט על הנאשם צו פיקוח ל – 18 חודשים ללא הרשעה ו – 200 שעות שירות לציבור.

### טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

3. הצדדים הודיעו לבית הדין כי, הגיעו להסדר טיעון, כאשר אמצעי המשמעת המוסכמים הינם:
  - א. נזיפה חמורה.
  - ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה ב- 10 תשלומים שווים ורצופים.
  - ג. הורדה בדרגה אחת למשך חצי שנה מיום מתן גזר הדין.

#### א. עמדת התביעה

התביעה סבורה כי, ההסדר משקף את האיזון הראוי בין האינטרס הציבורי למיגור תופעת האלימות בחברה הישראלית ושמירה על מעמדו של שירות המדינה לבין הנסיבות האישיות של הנאשם.

מדובר באלימות במשפחה והשלכותיה על חומרתה ועל הצורך בהטלת אמצעי משמעת הולמים, שירתיעו אחרים מלהשתמש בכוח הזרוע לפתרון סכסוכים.

התביעה הביא לידיעת בית הדין את ע"פ 987/97 דימטרי סיביץ נגד מדינת ישראל עוד נטען בפנינו כי, חומרה מיוחדת נודעת כאשר מדובר בעובד הוראה, שאמור להיות מודל חינוכי לתלמידיו.

#### ב. גישת המשרד

מפי נציגת המשרד שמע בית הדין כי, הנאשם בשירות המדינה משנת 1978, חוות הדעת עליו טובות ואין לו לא בעיות פדגוגיות ולא בעיות של אלימות כלפי תלמידים. המשרד סבור, שיש להימנע מפגיעה במשכורתו של הנאשם.

#### ג. טיעוני ההגנה

הסניגור המלומד ביקש מבית הדין להתחשב בנסיבות המיוחדות של המקרה שבפנינו.

מדובר באדם מוכר ומכובד, מצבו הכלכלי קשה מאוד.

ההגנה ביקשה מבית הדין ליתן תוקף להסדר הטיעון.

### החלטת בית הדין

4. בית הדין שקל את טיעוני הצדדים שבפנינו לעניין כיבודו של הסדר הטיעון.

לצורך זאת שקלנו שורה של שיקולים:

#### א. על העבירות ונסיבותיהן

התנהגותו של הנאשם נוגעת לאלימות בחיק המשפחה.

על פי גישתו של בית המשפט העליון, בית דין זה מחויב אף לתת ידו לשרש כל אלימות באשר היא:

"עדים אנו בשנים האחרונות להתגברות ניכרת במעשי האלימות... וראוי כי בית המשפט יאמר את דברו צלול וברור. בית המשפט חייב להרים את תרומתו לביעור נגע האלימות וזאת יכול להוא לעשות על דרך גזירת עונשים התואמים את מעשי העבירה בהם מדובר".

(ע"פ 987/97 סיבוץ דימטרי נגד מדינת ישראל דינים עליון כרך נב, 544).

בית הדין סבור, גם אם אלימות הנאשם כוונה כלפי רעייתו במהלכו של סכסוך משפחתי מחוץ למסגרת תפקידו של הנאשם, לאלה השלכות על תדמיתו של השירות הציבורי ועל שמו הטוב של השירות.

זאת ועוד, לנסיבות העבירה יש להוסיף את תפקידו של הנאשם כמורה, לנוכח מעמדו בקרב תלמידיו.

כדברי בית המשפט העליון בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר (פ"ד נב(1) 650, 678):

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא קונה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

ועוד:

"לתפקיד של המורה נועדה משמעת מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

(עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נגד סלאם אבו-עסבה פ"ד נו(5) 6).

וכן:

בעש"מ 6526/03 עבד אל קאדר עואודה סאלח נגד נציבות שירות המדינה (דינים עליון כרך סה, 6) בית המשפט העליון פסק לגבי התחשבות בנסיבות העבירה שהיתה כרוכה באלימות כנגד בן משפחה מחוץ למסגרת התפקיד:

"עבירת האלימות שביצע המערער אינה קשורה במילוי תפקידו. אין להשוות בין מעשה אלימות שמבצע מורה בתלמידיו אשר נתונים למרותו ולפיקוחו ואשר קיימים פערי כוחות מובנים ביניהם, לבין מעשה אלימות שמבצע מחוץ למסגרת בית-הספר ושלא במסגרת השירות. אכן, ככלל דורשים אנו ממורה רמת התנהגות גבוהה יותר מזו של עובד מדינה אחר, בשל היותו דמות מחנכת המשפיעה על תלמידיו. אך גם בסטנדרט הגבוה הנדרש ממורה, ככלל יש משמעות להבחנה בין דפוסי ההתנהגות במסגרת התפקיד לבין ההתנהגות מחוצה לו".

#### ב. על תכלית אמצעי המשמעת

התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא למנוע פגיעה משמעותית בתפקודו של שירות המדינה או בתדמיתו של השירות, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות.

כדברי בית המשפט העליון בעש"מ 5282/98, מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(5) 87, 92):

"בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(ראה גם עש"מ 917/99 מדינת ישראל נגד עבדאללה חמזה, פ"ד נג(3) 77; עש"מ 57701/01 פודלובסקי נגד נציבות שירות המדינה, דינים עליון, כרך ס', 526).

לאמור, תכליתם של אמצעי המשמעת, בנוסף לפגיעה האישית בכל נאשם, היא להרתיע עובדי מדינה אחרים מפני ביצוע עבירות משמעת הפוגעות בתדמיתו ובתפקודו של שירות המדינה.

### ג. על הנסיבות האישיות

הנאשם מורה מסור לתלמידיו.

גם במסגרת המשפחה נעשות פעולות, שבסופן הכל מקווים שהשלוש ישרור בין בני הזוג.

מצבו הכלכלי של הנאשם קשה וראוי להתחשבות בית הדין.

### ד. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה הולמת יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזון בין נסיבות העבירה לבין הנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4542/97 אליהו סבג נגד נציבות שירות המדינה (פ"ד נא(5) 593) בו נפסק:

**"לעתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי דורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".**

בסופו של עיון החליט בית הדין ליתן להסדר הטיעון תוקף של פסק דין בחלקו.

### סוף דבר

5. בית הדין החליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה ב- 10 תשלומים שווים ורצופים.

אמצעי המשמעת הודעו לצדדים ביום כ"ח באייר התשס"ד – 19.5.04.

גזר הדין המנומק והמפורט ניתן ביום י' בתמוז התשס"ד – 29.6.04, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
ד"ר יצחק הגר	פרומה הרשקוביץ	עו"ד ניצה אדן-בויביץ,
		מ"מ אב ביה"ד
חבר	חברה	יו"ר

# החלטות בית הדין



**בד"מ 168/02 – סגירת דלתיים בעבירות של הטרדה מינית**

**תמצית ההחלטה**

הנאשם, המועסק כמפקח מחוזי במשרד החינוך, מואשם על ידי התביעה בעבירות משמעת שונות לפי חוק שירות המדינה בגין שני אישומים שונים לפיהם הטריד מינית והתנהג התנהגות שאינה הולמת.

התביעה מבקשת כי עדותה של המתלוננת תינתן בדלתיים סגורות. הטעמים לבקשה קשורים לעדותה הקודמת של המתלוננת שהובאו לידיעת גורמים שונים במשרד החינוך. בקשתה של התביעה נובעת מהצורך להגן על כבודה ופרטיותה של המתלוננת ואין בבקשתה זו כדי לפגוע בהליך הוגן לו זכאי הנאשם.

ההגנה מסרבת בתוקף לבקשת התביעה היות ובתחילת ההליך ההגנה ביקשה דיון בדלתיים סגורות ובקשתה נדחתה. בנוסף, לא הוגשו חוות דעת פסיכולוגיות או פסיכיאטריות המעידות על פגיעה במצבה הנפשי של המתלוננת בעקבות מתן עדויותיה. פרסום תוכן התלוננות של המתלוננת נובע מהגשת תביעה מצידה כנגד משרד החינוך ולא ממתן עדויותיה בהליך זה.

המתלוננת תמכה בטיעוניה של התביעה.

בית הדין לצורך גיבוש החלטתו הדגיש את חשיבותו של עקרון הפומביות כעקרון יסודי אולם יש לו חריגים הקבועים בסעיף 68 ב' לחוק בתי המשפט. יש לבחון האם הנסיבות של האירוע עולות כדי התכלית של פגיעה בעקרון הפומביות- לעודד קורבנות להתלונן ולהעיד על הטרדות מיניות. היות ולא הונחה התשתית העובדתית בפני בית הדין על פגיעה בפרטיות של המתלוננת, לא נתקיימה העילה של "הגנה על עניינו של המתלונן" ולכן לא מספיקה עדותה של המתלוננת לצורך מתן הוראה למתן עדות בדלתיים סגורות. על כן, בית הדין דחה את בקשת התביעה למתן עדות בדלתיים סגורות.

ניתן בתאריך י' באדר תשס"ד (3.3.2004).

הרכב בית הדין :

עוד" ניצה אדן- ביוביץ'- מ"מ אבה"ד - יו"ר  
ד"ר דליה זומר - חברה  
ד"ר רון לובל - חבר

י' באדר התשס"ד  
3 במרץ 2004

בד. 2004-431  
בד"מ 168/02  
ת.ז : 000373720

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר  
ד"ר דליה זומר - חברה  
ד"ר רון לובל - חבר

**התובעת:** עו"ד שרונה גדה

**הנאשם:**

**ב"כ הנאשם:** עו"ד דפנה ז'ק רוזנפלד

**נציג המשרד:** מר רוני יוטבת

## **בקשה לסגירת דלתיים**

### **החלטה**

#### **התובענה**

1. בתאריך 16.10.2002 הוגשה תובענה נגד הנאשם, המועסק כמפקח מחוזי, באגף שירותי חינוך ורווחה, במשרד החינוך.

כתב התובענה מייחס לנאשם, לכאורה, עבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק). על פי אישום ראשון ואישום שני לתובענה, הנאשם הטריד מינית את המתלוננת מ.ט. והתנהג התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה.

#### **הבקשה**

2. במהלך עדותה של המתלוננת בבית הדין הגישה התובעת המלומדת בקשה לסגירת דלתיים כל עוד מעידה המתלוננת.

#### **טעמי הבקשה:**

3. לאחר מסירת עדותה של המתלוננת בדיון, שהתקיים ביום 4.11.2003 הגיעו פרטים, עליהם העידה המתלוננת בבית הדין והנוגעים להטרדות המיניות של הנאשם כלפיה, לגורמים שונים במשרד החינוך.

התביעה מבקשת להגן על כבודה ופרטיותה של המתלוננת, מכוח סעיף 68 (ב) (5) לחוק בתי משפט [נוסח משולב], התשמ"ד – 1984.

עוד הוסיפה התובעת המלומדת, כי זכותו של הנאשם למשפט הוגן לא תינזק גם אם קרובי משפחתו לא יהיו נוכחים באולם.

התביעה הגישה לעיונו של בית הדין את בד"מ 133/02 – שם אישר בית הדין קבלת פרוטוקולי הדיון בבית הדין לצורך דיונים בערכאה שיפוטית אחרת. כבר כאן, מציין בית הדין כי, אין המשל דומה לנמשל, שכן מדובר שם בהסכמה בין הצדדים להעברת פרוטוקולי הדיונים ולא בכך עסקינן.

### **תגובת הסניגוריה**

4. ההגנה מתנגדת בלהט לבקשת התביעה.

א. בזמנו, עם פתיחת הדיון בתיק זה, הוגשה בקשה מאת ההגנה לסגירת דלתיים, על מנת, שנציגה מטעם מסל"ן לא תהיה נוכחת בדיון.

התביעה טענה לעקרון הפומביות והדגישה, שככלל הדיון בבית הדין בעבירות של הטרדה מינית אינו מתקיים בדלתיים סגורות. ועל כן, מה מצאה התביעה לסגת מעמדתה זו.

ב. לא הוגשה כל חוות דעת פסיכיאטרית / פסיכולוגית על מצבה הנפשי של המתלוננת בגין עדותה בפני בית הדין.

ג. המתלוננת הגישה תביעה נגד משרד החינוך בבית הדין האזורי לעבודה בבאר שבע. כתימוכין, נתנה תצהיר שבו פרטים על ההטרדה המינית. אותם העדים מעידים בשתי הערכאות. המתלוננת עצמה נתנה פרסום להטרדה המינית בתקשורת, עוד בטרם הוגשה התובענה לבית הדין.

ד. תכלית הבקשה להכפיש את הנאשם.

### **עמדת המתלוננת**

5. בית הדין שמע את המתלוננת לעניין העילה לסגירת דלתיים.

המתלוננת טענה כי, עו"ד אדם אור, המייצג את המדינה בתביעה שהגישה לבית הדין האזורי לעבודה מקבל ועושה שימוש במסמכים, שהוצגו גם בבית הדין ונמצאים בתיק החקירה בנציבות שירות המדינה.

המסמכים והפרוטוקולים מדיוני בית הדין מועברים ומופצים לבעלי תפקידים במשרד החינוך ומשם לעיונו של הפרקליט.

### **החלטת בית הדין**

#### **עקרון פומביות הדיון והחריגים לו**

6. עקרון יסוד בשיטת המשפט הוא כי, בית המשפט מנהל את דיוניו בפומבי באולם פתוח ובפני הציבור. עקרון פומביות הדיון קבוע בסעיף 3 לחוק יסוד השפיטה, הקובע:

**"בית משפט ידון בפומבי, זולת אם נקבע אחרת בחוק או אם בית המשפט הורה אחרת לפי חוק."**

כך מורה גם סעיף 68 (א) לחוק בתי המשפט: "בית המשפט ידון בפומבי".

על הטעמים לעקרון היסוד של פומביות הדיון עמד בית המשפט העליון בע"פ 353/88 וילנר נגד מדינת ישראל (פ"ד מה(2) 444, 450):

"עקרון פומביות הדיון... הינו אחד העקרונות החוקתיים המרכזיים שביסוד שיטת המשפט שלנו, בשמירתו טמונה, כידוע, אחת הערובות העיקריות לתקינותו של ההליך השיפוטי, הן בתחום עשיית הצדק ובירור האמת, הלכה למעשה, והן בתחום מראית פני הצדק קבל עם ועדה... מכאן חשיבותו כגורם בלעדיו – אין לאמון, שרוחש הציבור לרשות השופטת...

מניה וביה מהווה ההקפדה על עקרון פומביות הדיון גם 'תנאי חיוני לתשתיתה הדמוקרטית של מדינת ישראל' (כדברי השופט ברק בב"ש 678/82 [4] בעמ' 387) וזכות הציבור לעקוב אחרי מהלכיו של משפט באמצעות התקשורת, שמימושה מותנה בפומביות הדיון, כרוכה בכיבוד של הזכות היסודית לחופש הביטוי (ע"פ 696/81 [5]...). כל אימת שמתבקש בית המשפט להורות על סגירת הדלתות, הריהו ניצב לא רק בפני הצורך להכריע בדבר קיומה של עילה העשויה לכאורה להוות בסיס לבקשה, אלא גם בדבר משקלם היחסי ההדדי של שיקולים ואינטרסים שונים וסותרים, מהם של הצדדים המתדיינים ומהם של כלל הציבור."

עקרון זה חל גם על בית הדין למשמעת, סעיף 41 לחוק קובע לאמור:

"41. (א) בית הדין ידון בפומבי.

(ב) בכל שלב משלבי הדיון רשאי בית הדין להחליט, מנימוקים שיירשמו בהחלטתו, על עריכת הדיון, כולו או חלק ממנו, בדלתיים סגורות, אם לדעתו הדבר דרוש לשם שמירה על בטחון המדינה או יחסי החוץ שלה, או לשם הגנה על המוסר, על שלומו של קטין או על פעולתו התקינה של שירות המדינה.

(ג) החליט בית הדין על עריכת דיון בדלתיים סגורות, רשאי הוא להרשות לאדם או לסוגי בני-אדם להיות נוכחים בשעת הדיון, כולו או מקצתו.

(ד) לא יגלה אדם דבר על דיון שהתנהל בבית הדין בדלתיים סגורות אלא ברשות בית הדין או במידה שהגילוי דרוש לביצועה של החלטת בית הדין או לביצוע חוק זה."

לא אחת פונה בית דין זה אל הדין הפלילי ואמנם "ישנם מקרים בהם מקרין הדין הפלילי על הדין המשמעתי ומשליך על שיקול הדעת שמפעילים בתי הדין המשמעתיים".

(עש"מ 85/01 יריב נגד נציב שירות המדינה פ"ד נו(6) 411, 429)

בית המשפט רשאי לצוות כי, דיון במשפט מסוים כולו או חלק ממנו יהיה בדלתיים סגורות, אם ראה צורך לכך לשם השגת תכלית מן התכליות הקבועות בסעיף 68 (ב) לחוק בתי המשפט.

בית המשפט איננו רשאי לצוות על דלתיים סגורות לתכלית אחרת, כפי שנאמר בע"פ 5185/93, היועץ המשפטי לממשלה נגד מרום (פ"ד מט(1) עמ' 341):

**"רשימת אותם יוצאים לכלל הינה בעקרון רשימה סגורה NUMERUS KLAUSUS  
אין לגרוע ממנה אך גם אין להוסיף עליה עילות."**

בבג"צ 1435/03 פלונית נגד בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה ואח', העיר כב' השופט טירקל כי, מן הראוי להוסיף לרשימת העילות המנויה בסעיף 41(ב) לחוק גם העילה האמורה בסעיף 65 (ב) (5) לחוק בתי המשפט, קרי: **"לשם הגנה על עניינו של מתלונן או נאשם בעבירת מין או בעבירה על פי החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח – 1998"**.

וזאת מטעמים של הרמוניה חקיקתית בין הדין הפלילי לבין הדין המשמעת.

זאת ועוד, בית המשפט העליון חזר בשורה של פסקי דין וקבע כי רשימת עילות נעילת דלתיים היא סגורה וממצה ויש לפרש במידתיות ועל דרך ההמעטה: **"... את היוצאים לכלל הפומביות יש לפרש על דרך הצמצום... ולעולם תיטה הכף אל עבר פומביות הדין."**  
(ע"א 5185/93 לעיל; ע"פ 2794/00 אלוני נגד מדינת ישראל פ"ד נד(3) 363, 369).

כאשר נמצא שאחד החריגים חל, אזי נדרש בית הדין לבחון את האיזון בין האינטרסים העומדים ביסוד החריג מול אלה התומכים בעקרון פומביות הדין, הן מבחינת הצדדים להליך והן מבחינתו של הציבור.

כאמור בפסיקה, הבחינה האמורה צריכה להיות זהירה ועל דרך של צמצום משקל האינטרסים העומדים לצד עקרון הפומביות.  
(ע"פ 353/88 וילנר, לעיל).

### **מן הכלל אל הפרט**

7. על יסוד האמור, נעבור לבחון להלן את טענות הצדדים, לעתירת התביעה לסגירת דלתיים, מכוח סעיף 68 (ב) (5) לחוק בתי המשפט.

בהחלטה זו, בית הדין שם לנגד עיניו את המגמה לעודד קורבנות של עבירת מין להתלונן ולהעיד חרף הפרסום והחשיפה.

לטענת התביעה להגנה על פרטיותה של המתלוננת – על פי פסיקתו של בית המשפט העליון האפשרות שמא בהליך משפטי תיפגע פרטיותו של אדם היא, כשלעצמה אינה מספקת כדי להורות על סגירת הדלתיים. כמאמר כב' השופט חשין בע"א 5185/93 (לעיל, עמ' 342):

**"מעטים הם ההליכים המשפטיים שבהם אין נפגעת בצורה זו או אחרת פרטיותו של האדם. נמצא איפוא, כי גישה אחרת עלולה להוביל לכלל הפוך, לפיו הדלתיים במשפט תהיינה סגורות, זולת חריגים בודדים אי פה ואי שם."**

לפני בית הדין גם לא הונחה תשתית עובדתית לעניין הפגיעה בפרטיותה של המתלוננת, מלבד אמירתה הגורפת של התביעה.

8. ומכאן, העילה "הגנה על עניינו של מתלונן" – המתלוננת לא הצליחה לשכנע את בית הדין בקיומה של זכות זו.

"עניינה" של המתלוננת נסב על דיון משפטי אחר, שם תובעת המתלוננת את המדינה. - משרד החינוך, בעניינים הקשורים להמשך העסקתה במשרד.

לבית הדין הוגש תצהירה של המתלוננת לבית הדין האיזורי לעבודה. בית הדין עיין בתצהיר בסעיפים 61 – 95, שבו מפרטת המתלוננת אחת לאחת על ההטרדות המיניות שהטריד אותה הנאשם ועל ההתנכלויות של הנאשם כלפיה.

על פני הדברים, הפרטים המצויינים בכתב התובענה בבית הדין המשמעתי חוזרים כחוט השני בתצהירה של המתלוננת.

עתה, מבקשת המתלוננת מבית הדין לסגור דלתיים, על מנת שפרוטוקולים ומוצגים לא יועברו לפרקליט המייצג את המדינה בתביעה, שבבית הדין האזורי לעבודה.

לתכלית זו לא נועד סעיף 68(ב) (5) לחוק בתי המשפט.

9. לא מצאנו שאם בהליך שבפנינו נקיים דיון פומבי נפגע בפרטיות של המתלוננת, זכות עליה מבקשת התביעה להגן. שכן, המתלוננת עצמה חשפה את נושא ההטרדות המיניות בבית הדין האזורי לעבודה, ומטבעו של הליך משפטי היא צפויה להיחקר שם וממילא המדינה לצורך הגנתה תסתייע במשרד החינוך, אשר ברשותו נמצאים כל אותם מוצגים שהוגשו / שיוגשו לבית הדין. וכן עדי תביעה בהליך המשמעתי הינם עובדי משרד החינוך והם הגורמים המוסמכים לבוא בדברים עם פרקליטות מחוז באר שבע, המייצגת את המדינה בהליך האזרחי.

יתירה מזו, לא הובאו בפני בית הדין שמץ של ראיות ולו לכאורה, שפרוטוקולים ואחרים "הודלפו" מבית הדין. תחושתה של המתלוננת וחששותיה אינם מספיקים לדחיקת עקרון פומביות הדיון.

### סוף דבר

10. בנסיבות אלה, ולאור הפסיקה המנחה את בית הדין, כפי שהובאה בהחלטתנו, בית הדין לא מצא להורות על סגירת דלתיים.

בית הדין **דוחה** את בקשת התביעה.

ניתן ביום י' באדר התשס"ד – 3.3.2004, בהיעדר הצדדים, להם תועבר ההחלטה באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
ד"ר רון לובל	ד"ר דליה זומר	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חברה	חברה	מ"מ אב בית הדין יו"ר

בד"מ 79/04 – בקשה לביטול תובענהתמצית ההחלטה

הנאשם, המועסק כמורה לפי דרגה B.A ועובד בשירות הציבורי משנת 1966, מואשם על ידי התביעה בעבירות משמעת שונות על פי חוק שירות המדינה בגין שלושה אישומים שונים לפיהם הוסיף שמו על חוזה שכירות ללא ידיעת המשכיר, היה שותף לעריכת חוזה שכירות כוזב ללא ידיעת המשכירה.

ההגנה טוענת לביטול התובענה או עיכוב ההליכים כנגד הנאשם מהטעמים לפיהם האישומים אינם מהווים עבירה ולראיה לא הוגשו תלונות למשטרה על מעשי זיוף, הנאשם התגורר בפועל בדירה נשוא העבירות ופעולותיו נעשו מתוך תום לב וגם מתוך בקשה להתחשבות במצבו המשפחתי של הנאשם.

התביעה מתנגדת לבקשה וטוענת כי אופי הבקשה אינו תואם את הטענות שצריכות להישמע במסגרת הטענות המקדמיות. כמו כן, ההליך נועד בעיקרו לשמור על התדמית וטוהר השירות הציבורי. ולכן מבקשת התביעה כי בית הדין ידחה על הסף את טענות הנאשם.

בית הדין, לצורך גיבוש החלטתו הדגיש כי בקשה לביטול התובענה יכולה להיטען במסגרת טענות מקדמיות לאחר הקראת התובענה בסעיפים 21-22 לתקנות הדיון של ביה"ד. אולם, בית הדין החליט שלא לדקדק עם הנאשם ולדון מהותית בבקשותיו. בית הדין קבע כי אין הכרח ותלות בין התנהלותו של הליך פלילי, לצורך קיום דיון בהליך משמעת, נוסח העבירות בחוק המשמעת הוא רחב יותר מחוק העונשין ולכן בית הדין צריך אך להחליט האם יש בהתנהגות המיוחסת לנאשם משום עבירת משמעת. היות ובשלב זה, בית הדין לא יכול לקבוע שלא נתקיימו יסודות העבירה, בקשתו של הנאשם נדחת וההליכים יימשכו כפי שנקבע מבעוד מועד.

ניתן בתאריך ז' באלול תשס"ד (24.8.04).

הרכב בית הדין:

עו"ד יוסף תלרז- אב בית הדין - יו"ר  
מר נהאד חליל קשוע - חבר  
גב' טליה מלצר - חברה

ז' באלול התשס"ד  
24 באוגוסט 2004

בד. 2004-1334  
בד"מ 79/04  
ת.ז. : 025906306

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

**בפני :** עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין  
מר נהאד חליל קשוע  
גב' טליה מלצר  
- יו"ר  
- חבר  
- חברה

**התובעת:** עו"ד גלית שוהם

**הנאשם:**

**ב"כ הנאשם:** עו"ד טייב גנאיים

**נציג המשרד:** סמנכ"ל משרד החינוך

### בקשה לביטול תובענה

### החלטה

#### התובענה

1. הנאשם יליד שנת 1974 המועסק כמורה לפי דרגה B.A ואשר את שירותו הציבורי הוא החל בשנת 1996, הואשם בכתב תובענה שהוגשה נגדו בתאריך 14.6.04 במשותף עם אחר, בעבירות לכאורה לפי סעיפים 17(1), 17(3) ו-17(4) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 1(4) להודעה על החלת שינויים על עובדי הוראה.

2. המעשים המיוחסים לנאשם מתפרסים על פני מספר אישומים, שראשיתם בשנת 1998 וסופם בשנת 2000.

א. הוספת שמו ע"ג חוזה שכירות בשנת 1998 ללא ידיעת המשכיר, והגשת המסמך לשם קבלת שכ"ד למשרד החינוך וקבלתו בפועל (6,744 ₪).

ב. שותפות במהלך שנת 1999 ליצירת הסכם שכירות כוזב, בלא ידיעתה או הסכמתה ושל המשכירה, מתוך כוונה להגישו למשרד החינוך, הגשתו במועד מאוחר יותר וקבלת כספים על סך של 6,744 ₪ בגינו.

ג. עריכת חוזה דרמה ללא ידיעת המשכירה, הגב' אורלי דהן לגבי תקופת שכירות נוספת (1.9.00 עד 31.8.01) והגשתו במועד מאוחר יותר (27.9.00) למשרד החינוך וקבלת כספים בגינו על סך - 4.770 ₪ - והכל כמבואר וכמפורט בכתב התובענה.



3. **הבקשה לביטול תובענה או עיכוב הליכים**  
 בתאריך 2.8.04 נתקבלה במזכירות ביה"ד בקשת ההגנה לביטול תובענה או עיכוב הליכים ואלה טעמיה:

- א. ההגנה טוענת כי עובדות התובענה והראיות שמצויות בתיק החקירה אינן מגלות עבירה וגם משום שלא הוגשו תלונות למשטרה על מעשי זיוף, או תביעות אזרחיות.
- ב. הנאשם התגורר בפועל בדירות, שילם עבור השכירות, ולא זכה להחזר שינה עפ"י מידת זכאותו לשכר דירה, וכי כל מעשיו (מבלי שהוא מודה בהם) נעשו בתום לב, וללא כל כוונה להונות את המעסיק - משרד החינוך.
- ג. ובנוסף פורטו בבקשה נסיבות אישיות ומשפחתיות והומצאו מסמכים על יושרו ואמינותו, ומסירותו לתפקיד.

4. לנוכח הטעמים הנ"ל, עותרת ההגנה לביטול התובענה, או עיכוב ההליכים נגד הנאשם.

#### **תגובת התביעה**

5. התביעה בעמדתה מתאריך 19.8.04 מתנגדת לבקשה, שלבושה ההולם היה צריך להישמע במסגרת העלאת טענות מקדמיות ולגופו של עניין אינה מוצאת בה כל ממש;

- א. יזום הליך משמעותי, אינו מותנה בהגשת תלונה פלילית או תביעה אזרחית, הוא נועד בעיקרו לשמור על התדמית וטוהר השירות של השירות הציבורי.
- ב. הנסיבות האישיות של הנאשם לרבות המסמכים שהוגשו אינן רלוונטיות בשלב המקדמי, שבו מצוי ההליך.
- ג. בהליך שמתנהל בפני ביה"ד, התביעה לא נדרשת להוכיח מחשבה פלילית כמשמעה בחוק העונשין, היסוד הנפשי הדרוש הוא יסוד של רשלנות.
- ד. בידי המבקש לא מצויה כל עילה חוקית לעיכוב ההליכים, לפי הוראותיו של סעיף 61 א לחוק.

6. התביעה מבקשת כי ביה"ד ידחה על הסף את טענות המבקש.

#### **7. דין הטענה**

##### **א. מבוא**

1) בקשה לביטול לתובענה יכולה להיטען במסגרת העלאת טענות מקדמיות לאחר הקראת התובענה כפי שנקבע בסעיפים 21 ו-22 לתקנות שירות המדינה (משמעת) (סדרי הדין של ביה"ד), התשכ"ד – 1963.

##### **"טענה מקדמיות"**

21. לאחר קריאת התובענה רשאי הנאשם או בא כוחו לטעון טענות מקדמיות.

##### **דיון בטענה מקדמית**

22. נטענה טענה מקדמית, יחליט בה בית הדין לאחר שנתן לתובע הזדמנות להשיב עליה, אולם רשאי הוא לדחותה גם אם לא עשה כן; וכן רשאי הוא להשהות את מתן החלטתו עד לשלב אחר של הדיון; נתקבלה טענה מקדמית, רשאי בית הדין לתקן את התובענה או לבטלה."

ב. ביה"ד החליט שלא לדקדק עם ב"כ הנאשם בהיבטי פרוצדורה ולראות בבקשה כהעלאתה של טענה מקדמית, שתוכנה הוא כי: פרטי התובענה אינם מגלים עבירה.

#### 8. לטענה עובדות התובענה אינם מגלים עבירה

א. כעולה מרישית החלטתנו פני התובענה מצביעים, לכאורה, כי הנאשם הוסיף עצמו בהסכמי שכירות של אחרים בלי ידיעת המשכירים, חתם בשמם ללא הסכמה והגיש הסכמי שכירות לכאורה מזויפים, למשרד החינוך, שבגינם זכה לקבל שכ"ד. הליך פלילי לא מומש נגד הנאשם הגם שמעשיו בלבושם הפלילי יכלו לכאורה להיכנס לגדרן של עבירות זיוף וקבלת דבר במרמה לפי חוק העונשין, וגם למדנו מהבקשה כי המשכירים לא הגישו תביעה אזרחית נגד הנאשם.

ב. כבר בשלב זה אנו מבקשים לקבוע כי הגשת תלונה פלילית במשטרה, או יזום תביעה אזרחית אינה תנאי למימוש של הליך משמעת, אלא הגשתה של קובלנה ותובענה כמשמעותם בסעיפים 32 ו-33 לחוק, תנאים שנתקיימו בתובענה בפנינו, וגישת התביעה בנדון מקובלת על ביה"ד.

ג. הנאשם הואשם באישומיה של התובענה בעבירות לפי סעיפים 17 (1) 17(3), ו-4 לחוק:

- (1) עשה מעשה או שהתנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה
- (3) "התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;
- (4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת, במילוי תפקידו או בקשר איתו."

בית הדין מבקש להעיר, כי בעוד שחוק העונשין מגדיר בפרוטרוט את מרכיביה של כל עבירה, לא כך נוהג הדין המשמעת, לנוכח הקושי לאתר ולציין בחוק את כל המעשים, המחדלים וצורות ההתנהגות של עובדי הציבור, אשר יש בהם משום עבירה.

לכן, בחר המחוקק בדרך שבה ניסח את הסעיף, המגדיר את עבירות המשמעת בצורה רחבה ובית הדין קובע למעשה – בדיעבד – אם יש בהתנהגות מסוימת, כפי שהוכחה בפניו, משום עבירת משמעת כהגדרתה בחוק.

ד. לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, נפסק כי:  
**"המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים, והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת אירגונית, בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה. קיום המשמעת – ביטוייה בהתנהגות על-פי המערכת המתוארת."**  
 עש"מ 3/75 דבוש נגד נציבות שירות המדינה, פ"ד ל(1), 231, 235.

ה. לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק שבה הואשם הנאשם – בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה, על כך עונה כבוד השופט זמיר:  
**"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים."**

הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים או בארגון מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון.

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

ובמקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – פ"ד נו(1), 481):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסויים בשירות המדינה.

התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות מדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".

(ער"מ 1351/95 פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578; ראו גם עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פ"ד נב(1), 679, 650). (ניתן בתאריך 11.2.04).

בחינת ההתנהגות אינה סימטרית לגבי כלל העובדים – מעמדו ותפקידו של הנאשם במסגרת שבה הוא פועל הינה ברת השפעה, לגבי אמות המידה, שבהן יש לבדוק את התנהגותו.

ולגבי מעמדו המיוחד של מורה בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן אשר (פ"ד נב(1) עמודים 678-650) נפסק על ידי כב' השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים על אחת כמה וכמה."

ובפסק דין נוסף, שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל, נפסק:  
**"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות."**

דרכנו ביציקת תוכן לאותה "ריקמה פתוחה", נבחנת על פי מבחנו של "הציבור הנאור" האדם הסביר, מאחר ואלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי ואל להם לפגוע באמון, שהציבור נותן לעובדי השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

**"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו. כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי.**

השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(4) לחוק, שגם בה הואשם הנאשם זו הנוגעת להתנהגות בלתי הוגנת של עובד במילוי תפקידו או בקשר איתו, יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל. עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון שבו הורשעו עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת תפקידו, ומועל כתוצאה מכך בכספי הציבור.

(עניין בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, פורסם בפ"ד לג(2), עמ' 274 –

שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי; וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמ' 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשהיה מופקד עליהם).  
(ראה גם את עש"מ 6978/00 בענין מאיר מוטיל פורסם בפ"ד נד (4) בעמ' 865).

ו. בשלב זה בטרם באו בפנינו ראיות התביעה וההגנה, ביה"ד אינו יכול לקבוע, כי לא נתקיימו, יסודות העבירה כפי שהובאו לעיל.

לאחר שתסתיים שמיעתו של התיק, בית הדין יוכל לקבוע על בסיס מכלול הראיות שבאו בפניו, האם קיים יסוד בדין המצדיק להרשיע את הנאשם באחת או יותר מהעבירות שבהן הואשם, על פי יסודות העבירה שנסקרו לעיל – או לזכותו – הדבר יעשה יחד עם בחינתו של היסוד הנפשי הדרוש לשם הוכחת העבירות שבהן הואשם הנאשם.

ולענין היסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעה בעבירות משמעת בפרשת גלאור, כבי' השופט זמיר הציג את גישתו לסוגיה:

**"השוני בתכלית בין הדין המשמעת לבין הדין הפלילי יצר שוני בסדרי הדין ובדיני הראיות, והוא אף מונע את תחולת העיקרון בדבר סיכון כפול על הדין המשמעת. הדעת נותנת כי שוני זה יבוא לידי ביטוי גם בשוני לגבי היסוד הנפשי של העבירה. האם אין זה סביר וראוי לדבר בהקשר של עבירת משמעת, על מחשבה משמעתית להבדיל ממחשבה פלילית? לדעתי, יש מקום להבדיל, לגבי היסוד הנפשי, בין עבירה פלילית לבין עבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת את עובד המדינה, ואולי אף עבירות משמעת נוספות.**

**נראה לי כי לצורך קיום היסוד הנפשי בעבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת, די בכך, שעובד מדינה סביר (או לשון אחרת, אדם מן הישוב), יכול היה בנסיבות העניין, להיות מודע לטיב המעשה".**  
(פורסם בפ"ד נג(1) בעמ' 326, 333).

בדרך זו, אם כי בהרחבת מה, הלך בית המשפט העליון בעש"מ 6843/01 בעניין יפתח בן דוד. בדומה לכך, נפסק גם לגבי סעיף 8(ב) לחוק הרשויות המקומיות (משמעת):

**"נראה לי כי לצורך קיום היסוד בעבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת, די בכך שעובד מדינה סביר (או לשון אחרת, אדם מן הישוב) יכול היה, בנסיבות העניין, להיות מודע לטיב המעשה".**  
(ראה לעניין זה: ער"מ 6494/00 דוד חזי נגד עיריית תל-אביב יפו, פ" נ(5), 101).

ולבסוף בעש"מ 6335/02 בעניין עזר שוחט חיים נגד מדינת ישראל (ניתן בתאריך 8.1.03) נפסק:

**"ההנחה שהיסוד הנפשי הנדרש בעבירות משמעת בשירות המדינה זהה ליסוד הנפשי הנדרש בדין הפלילי וכי באופן גורף יש לדרוש מחשבה פלילית לשם הרשעה בכל עבירת משמעת, אינה מובנת מאליה. בפסיקתו של בית משפט זה, כבר נאמר כי יש מקום להקל בדרישת היסוד הנפשי בדין המשמעת לעומת היסוד הנפשי בדין הפלילי ואולי אף להסתפק ברשלנות לעבירות משמעת מסוימות (ראו: עש"מ 555/98 גל-אור נגד מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 326, 333 – 334).**

ז) בית הדין הגיע **לכלל מסקנה**, כי על בסיס היסודות הדרושים להוכחת עבירות המשמעת, והיסוד הנפשי הנדרש לשם כך כי אין בטענת ההגנה כי המעשים (מבלי להודות בהם) נעשו בתום לב ובלא כוונת מרמה, כדי ביסוסה של הטענה הנ"ל - **ואנו דוחים אותה**.

#### 9. לסוגיית עיכוב ההליכים

א. ב"כ הנאשם בקש מטעמים אישיים ומשפחתיים של הנאשם, כי ההליכים נגד הנאשם יעוכבו.

ב. עיכוב הליכים כמשמעו בסעיפים 231 ו-232 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב) התשמ"ב – 1982, בהם מסורה סמכות ליועץ משפטי ולאחרים לעכב הליכים פליליים גם מטעמים אישיים, ולחדשם במגבלות הזמן הקבועים בסעיף 232 לחוק, לא מסור לביה"ד או לבעל תפקיד אחר לפי חוק המשמעת וסמכותו של היועץ המשפטי כאמור אינה משתרעת על הליכי משמעת.

ג. בסעיף 61 לחוק מפורטת זיקת הגומלין בין הליכים פליליים והליכים משמעתיים, לגבי **אותם מעשים** כאשר הכלל הינו כי הליכים פליליים קודמים להליכים משמעתיים, הגם ששיפוט פלילי אינו מוציא שיפוט משמעתי, ואם הוגשו הליכים משמעת, במקביל להליכים הפליליים, סעיף 61 א לחוק, מעניק להליכים הפליליים עדיפות, ובנסיבות אלה יעוכבו ההליכים הפליליים, פרט למספר חריגים אשר מנויים בסעיף.

ד. והואיל ובעניינו של הנאשם לא מתנהלים הליכים פליליים מקבילים, נשמטת כל עילה לעיכוב הליכים לפי החוק, ואנו נעזרי סמכות להידרש להוראותיו של סעיף 231 לחסד"פ.

#### 10. סוף דבר:

לנוכח קביעותינו האמורות, הבקשות לביטול תובענה ועיכוב הליכים נדחות בזה.

11. תשובת הנאשם לאישומיה של התובענה תינתן כמתוכנן בתאריך 16.11.04 בשעה 12.00 בבית"ד למשמעת בירושלים.

ההחלטה ניתנה ביום ז' באלול תשס"ד – 24.8.2004, שלא בנוכחות הצדדים, להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נהאד חליל קשוע	עו"ד יוסף תלרז
חברה	חבר	אב ביה"ד יו"ר